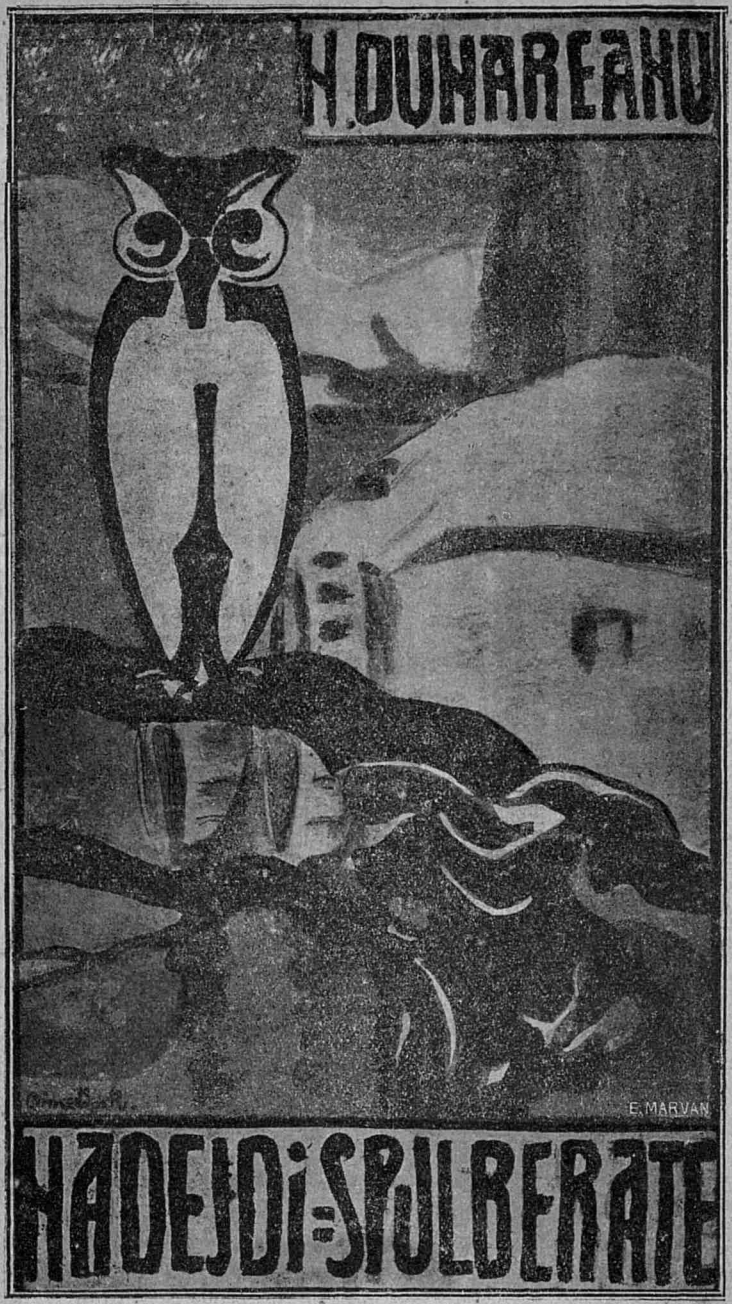

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“
CHIȘINĂU.

www.dacoromanica.ro

N. DUNĂREANU

Nădejdi Spulberate

Nuvele, Schițe, Amintiri

CHIȘINĂU
Tipografia Eparhială „Cartea Românească"
1928.

www.dacoromanica.ro

POVESTEA UNEI VIEȚI.

Vrei să mă faci să cred altfel ? N'am văzut cu ochii mei? Eu nu dorm drăguță, n'am căpătat orbul găinilor.

— Dar ce-ți intră în cap. Iți jur pe Dumnezeul meu, pe ce am mai scump, că nu sunt vinovat.

— Nu-mi spune mie braşoave..... La ce stai de vorbă cu ea când eu nu-s acasă? Mi-ai mâncat tinereţile şi acuma nu-ţi mai plac,... să ştii că ţi-o fac eu, vorbì d-na Huhulea, privind în ochii lui barbatu-său cu răutate.

Neculae Huhulea n'a mai spus o vorbă; a eşit în curte şi s'a aşezat pe o bancă, din grădiniță, sub ramurile unui cireş bătrân.

Cerul era frumos şi limpede şi stelele, milioane de stele, luminau bolta lăptoasă. Aerul mirosea a sălcâm proaspăt înflorit. Huhulea a deschis gura, şi a tras în plămânii lui sănătoşi şi mari atâta aer, încât cea din urmă fibră-i s'a cutremurat.

A căzut pe gânduri.

Din vale se auzea metalic şi turburător glasul

www.dacoromanica.ro

broaştelor, din depărtare cântece de flăcăi cari veneau dela crâşmă.

„De ce sunt eu aşa de nenorocit", se întrebă el, oftând din greu.

Cearta lui Neculai Huhulea cu nevastă sa era din pricina Arghirei.

Cum n'avuseră copii, au luat o fetiţă de suflet. Aceasta s'a petrecut cu vreo zece ani în urmă. Când a adus-o întâia oară în casă, îţi venea să-i plângi de milă..... Nişte picioare ca fusele, ochii traşi în fundul capului şi glasul ei, mai mult un miorlăit.... Era orfană, tată-său, dulgherul Vasile Bran, murise din beţie, lângă un gard, iar mama-sa, o biată spălătoreasă, îşi dăduse sufletul într'un spital.

Cu anii, Arghira a crescut şi şi-a împlinit trupul şi obrajii şi sânii ... Umblase la şcoală vre o trei ani şi în vremea aceasta făcea şi treabă: aducea coşul din piaţă, dădea de mâncare la păsări, curăţa casa, lipea cu lut pereţii, spăla cămaşi, punea cloşte, nu era o nevoie cât de mică la gospădăria lor să n'o împlinească. Iar nevasta lui Huhulea mereu îi spunea: „Dacă vei fi fată cuminte, te-oiu înzestra şi te-oiu mărita cu un băiat bun, ca să ajungi şi tu gospodină la casa ta şi să ne pomeneşti când n'om mai fi pe lume".

Dar cu cât obrajii Arghirei se înbujorau şi sânul da să-i spargă bluza, ochii lui Huhulea căutau mai plini de patimă la fiica lui de suflet....

O privea lung, înduioşetor, şi-i vorbea cu un glas blând, îi aducea mici cadouri, dar asta fără ca să vadă nevasta-sa....

Pe la portiţă, seara, treceau plutonieri, funcţionari, chiar şi ofiţeri şi oameni însuraţi, ca s'o vadă, şi Huhulea, atunci, se întuneca, de ură, de durere, şi tot mai aprins şi întrebător căta în ochii fetei.....

www.dacoromanica.ro

Vecinele care o vizitau pe d-na Huhulea, nu se puteau reţine: „Frumoasă s'a mai făcut drăcoaica"; iar dacă pleca cu dânsa în piaţă, ori în oraş, unul, doi, zece, întorceau capul... Şi asta o chinuia grozav pe nevasta lui Huhulea care, mică, slabă, sbârcită şi-adusă din şale, îşi vedea, ca într'o oglindă, ruina, când în faţa ei sta Arghira. De aceia începuse să devie ursuză, îi căuta ceartă din toată nimica, se sfădea cu bărbatu-său pentru un fleac şi vai să fi îndrăznit el să-i eie partea fetei, când începea ea să ţipe la dânsa...

Alte ori se punea la pândă, ori venea tiptil în odae să-i surprindă; o oprise ca să mai intre dimineaţa în micul dormitor când Huhulea nu era îmbrăcat deabinelea.

Ii cerceta cu deamănuntul rufele, şi-o ocăra dacă fata, căuta să-şi puie pudră pe faţă.

In schimb ea, dimineaţa, da cu toate dresurile şi cremă şi apă de flori şi fel de fel de văpsele, doar, doar or mai dispărea sbârciturile.

De-o bucată de vreme îi intrase în cap că barbatul-său vrea să-şi puie mintea cu dânsa. „He hei câte n'am văzut eu la gazetă", îşi zicea ea şi hotărâse să scape de dânsa, mai ales că acuma o văzuse deabinelea.... Da, îi surprinse... ce îndoială să mai fie?

Faptul se petrecuse astfel. D-na Huhulea se făcu că se duce la o vecină; a eşit pe poartă, apoi s'a întors tiptil pe portiţa de din dos, a venit în grădiniţă, deacolo prin dosul casei, şi ca o pisică s'a strecurat înăuntru.

Huhulea sta de vorbă cu Arghira... O privea mângâitor şi din când în când îi şoptea:

„Mi se pare că iubeşti pe cineva? Spune ca lui tată-tău.

www.dacoromanica.ro

— Nu-i adevărat... Nu.....

— Spune Arghiriţă, nu te ruşina....

— Zău, mă jur, şopti fata înroşindu-se.

Huhulea, cu ochii aprinşi de dragoste şi patimă, privea în ochii ei frumoşi, la trupul svelt, şi nu-şi găsea astâmpărul... De câteva ori voi să se apropie s'o mângâie, dar nu avu curaj....

Atâta a fost tot, când de o dată a intrat dânsa.

— Ce faceţi voi aici"?

Arghira a început să tremure.

— Nu ţi-am spus să nu mai vii la domnul, când eu nu sunt acasă.... de ce nu m'ai ascultat? Arghira a început să plângă, şi numai lacrămile ei sincere au oprit pe d-na Huhulea să n'o eie de păr.

Scena aceasta, îi veni de vre-o câte va ori în minte lui Huhulea... El ştia că dacă până acuma, fără de motiv, viaţa lui era de nesuferit, ce chinuri are să îndure de azi înainte, când el vorbise cu dânsa, singur în odaie, şi sgripţuroaica îl surprinse aşa de agitat...

Huhulea, tuşi în silă, şi se prinse cu mânile de tâmple... Aşa de tare îl ardeau..... De odată se sculă... „Ce să mă fac?" se întrebă el, ca şi când cineva trebuia să-i răspundă.... „Zece ani să trăesc cu mama pădurii, asta e viaţă?... Zece ani.... păcat de tinereţile mele.,.. Şi pentru cine să sufăr eu toate acestea? De gustul societăţii?.... Dar ce are societatea cu mine? Nu, trebuie să iau o hotărâre, altfel sunt pierdut." El spunea toate acestea doar o putea lua o hotărâre, şi se chinuia tocmai că nu era în stare s'o eie.....Incepu să se plimbe agitat pe o cărăruie mică, printre tufele de liliac şi trandafir... Din când în când se oprea să prindă o cracă care-i sta în cale. Prin faţa ochilor, ca pe o pânză

www.dacoromanica.ro

de cinematograf, își desena viața de copil năcăjit". Feciorul unui dascăl, din Sarighiol, sat pe malul Razelmului... Fusese adus la Tulcea, la liceu, și dat în gazdă la d-l Popârlan, barbatul neveste-sei de astăzi.... D-l Popârlan era subcomisar și mult mai în vârstă ca nevastă sa . . . Huhulea, băiat nalt, voinic, dar greoiu de cap, abia după trei ani a ajuns în clasa a doua. Cum nu poate învăța un bou să danseze, așa nu putea el pricepe limbile și mai ales matematica. In al cincilea an de repetență avea note bune la religie, muzică și gimnastică. Și l'au dat afară.... Un an a umblat fără rost, pe urmă a intrat voluntar la sanitari, „că e mai ușor și la războiu nu intră în foc . . ." Când avea 21 de ani, a terminat și armata. S'a întors la Tulcea și a tras în gazdă la d-na Popârlan. Dânsul murise și ea rămăsese văduvă. Cum n'avea parale, ca ori ce liberat, madam Popârlan i-a dat de toate... ba și de tutun și de un păhăruț.... Apoi cu protecția ei, pentru că era moașă, a intrat agent sanitar. Umbla cu șapcă roșie, ca șefii de gară, cu guler alb, scrobit, ghete bune, nu ca ceilalți agenți, și întotdeauna cu bani la el. Cum avea casă, masă, leafa îi rămânea de buzunar. Pe urmă, ce s'a gândit: dacă m'așsi însura? Și au făcut nunta.... O nuntă tare frumoasă, cu lăutari, și cu invitați. Au luat parte doi doctori și alte moașe și domnișoare. Apoi l'au numit impiegat la serviciu... Era acum funcționar, în rând cu șefii de biurou, cu comisarii, cu șeful muzicii militare, cu ziariștii târgului, și chiar cu agentul navigației, cu care se întâlnea la un aperitiv discutând până când venea vaporul dela Galați, să le aducă jurnale proaspete.

Cu anii, cum d-na Huhulea cunoștea toată lu-

www.dacoromanica.ro

mea bună, ai căror copii îi moşise, a fost avansat subşef, apoi şef de biurou.

De altminterelea, era priceput la slujbă şifoarte serios cu subalternii.

Şi ce n'avea feciorul psaltului din Sarighiol? Căsuţa lui curată, cu perne moi şi albe ca spuma mării, ceas de aur, patru rânduri de haine, cămăşile regulat călcate şi ghetele dimineaţa văcsuite, mă rog, putea zice: sunt fericit, dă-mi Doamne zile să trăesc!.... De ar fi avut el o nevastă tânără şi frumoasă!.... Dar aşa? e împotriva fiziologiei, împotriva naturii... Da împotriva fiziologiei, ca să trăesc cu aşa holeră, îşi şopti el hotărît. Cuvântul fiziologie îl învăţase din desele rapoarte dela biurou.

Pronunţând a treia oară cu însemnătate cuvântul acesta, oftă şi privi lung în noapte. Ce vreme minunată! şi clătină din cap infiorat de amintirea celor doi ochi tineri... „O, ce are să păţească biata fată din pricina mea! Dar cum s'o apăr, cum?... el se hotărî: până ce m'oiu înţelege cu dânsa, voiu face pe diplomatul. In clipa aceia i se păru că ramurile fâşâe... intoarse capul..... In negreala nopţii se desena o umbră..... „Dacă ar fi Arghira, şi un fior cald i se strecură din creştet până în tălpi..... Făcu un pas în spre dânsa..... Ce tare îi bătea inima. Ii voiu spune totul, şi pe urmă ce-o fi—o fi! Şi ea trebuie să mă iubească!...

Dar glasul nevestei îl trezi:

— Ce faci aici? Hai de te culcă....

— Lasă-mă în pace....

— Iţi spun vino de te culcă, altfel îţi închid uşa....

Huhulea voi să spuie ceva, dar ca să evite scandalul, se îndreptă ca un condamnat cu paşi rari, spre casă...

www.dacoromanica.ro

Se desbrăcă fără chef, luă pernele şi-şi făcu singur patul.... Deşi aveau două paturi, dânsa îi pretindea să doarmă într'unul. De data aceasta Huhulea se opuse.

— Ai să dormi lângă mine.

— Nu vreau...

Ea îi luă perinele şi i le aruncă, el le luă din nou.

— Nu-ţi mai plac, ţi-e silă de mine?... Vrei una tânără.... strigă ea plină de ură... „Eu te-am făcut om, eu am să te cobor". Lui Huhulea i se ridică tot sângele în cap. Prin faţa ochilor îi trecu o lumină verde... O clipă îi săgetă prin creer gândul s'o apuce de gât... Şi chiar intinse braţele-i de atlet în aer... Ea se trase într'un colţ, privindu-l cu ochi de fiară.

Din seara aceia, o prăpastie şi mai grozavă se deschisese între cei doi soţi...

In preajma marilor furtuni, natura îmbracă adesea o linişte de moarte.

Aşa era şi în casa lui Huhulea. Toţi călcau aproape în vârful picioarelor şi se priveau pe furiş, spionându-se.

Huhulea se schimbase cu desăvârşire. Arghira mai nu se vedea. Faţa ei era vecinic plânsă.

Moaşa Huhulea, cu privirea în pământ, sta mai mult acasă şi neglija clientela.

Huhulea, când era acasă, fuma ţigară după ţigară, cetea jurnalul, bea cafeaua, căsca, se uita de câte zece ori la ceas, ca să poată pleca mai repede la slujbă.

Când nu era ea acasă, punea scaunul în uşă, şi tăcut, cu jale, o privea pe Arghira fără să-i spuie un singur cuvânt...

www.dacoromanica.ro

Arghira în suferința ei părea și mai frumoasă. Huhulea, pentru întâia oară întâlnea un suflet neprihănit, ca al Arghirei.

Cerea oare sufletul lui o iubire mare?

Moașa Huhulea, sătulă de a pândi, porni peste drum la o babă, mătușa Safta, și cu lacrămi în ochi îi povesti toată întâmplarea.

— Cum, ticăloasa vrea să-ți strice casa, să-ți eie barbatu?

— Da... mătușă Saftă..... i-am prins..... i-am prins..... învață-mă cum să scap de ea... dar repede..... altfel s'a dus viața mea..... De nu se poate găsi un mijloc, o dau afară.....

— Ba mai bine s'o măritâm.....

— Spui mata așa? Și ai vre'un băiat?...

— Cum de nu....

Înțelegerea se făcu repede, mai ales că moașa Huhulea, avea parale și câte cadouri nu primea ea dela lehuze... Pe când se depărta, d-na Huhulea o rugă să observe de după poartă cine vine și ce se petrece acasă... în lipsa ei....

Acuma mai crescuse cu doi, numărul ochilor care trebuiau să se spioneze...

A doua zi chiar, spre seară, mătușa Safta, veni la moașă, și-i șopti ceva în taină... Fața cucoanei moașe, se îmbujoră. Peste un ceas, ea o chemă pe Arghira... Și cu glas serios, între patru ochii, îi vorbi:

— A venit vremea să te măriți... In casă la mine nu te mai pot ține.... Ce spui?....

Arghira începu să plângă...

— Trebuie să te măriți, continuă moașa Huhulea... Iacă mâine seara, avem întâlnirea de vedere. E un baiat bun, tare bun, cu serviciu sigur, ai să fii la casa ta, și eu te-oiu ajuta, cu ce-oiu putea, vorbi ea domolindu-și puțin glasul.

www.dacoromanica.ro

Arghira ascultă cu ochii în lacrămi... Şi tot timpul discuţiei nu scoase nici da, şi nici nu.

Dar noaptea, în patul ei, se chinui lungă vreme, frământată de gânduri.

Cu toată frumuseţea ei şi tainicele ochiade pe care-i le făceau şi plutonierii şi unii funcţionari şi chiar ofiţeri, ea n'avusese prilejul deselor întâlniri care hotărăsc de soarta fetelor. Primise adesea cărţi postale cu chipuri de îngeri şi alte ilustraţii, şoptise în treacăt cu câte cineva, dar atâta. Nu fusese la baluri, unde sub freamătul muzicei şi voluptatea strângerilor la piept, imaginaţia se aprinde şi dorul de viaţă creşte, nu aşteptase la colţul unei străzi o întâlnire, privind speriată în toate părţile, întocmai ca pasărea care a căzut din inalt pe pământ. La vârsta ei, când toate fetele au scris zeci de scrisori şi şi-au lipit buzele, de buzele infocate ale iubitului; ea făcea sarmale, spala rufe, bătea covoarele, lipea pereţii, călca, punea cloşte, prăşea mica gradiniţă,—făcea aceleaşi treburi ca şi în anii primii copilării... Deaceia în prada frigurilor ea nu ştia ce să zică şi să creadă. Uneori se întreba. Oare cum o fi? Brun, înalt, tânăr, blond, cu barbă... Ei îi plăceau oamenii înalţi—şi bruneţi... Şi atunci din întuneric răsărea chipul lui Huhulea... Dacă ar fi ca el... Aşa de inalt, cu aşa ochi negri... Şi o clipă, corpul se înfioră la amintirea chipului lui... Gândurile-i se opresc în loc, par'că le era frică să treacă o barieră. Ce are să vorbească oare şi ce are să facă când s'or vedea?...

A doua zi se sculă cu răsăritul şi până târziu, nu mai în treburi o duse.

Spre seară se îmbrăcă, dădu şi puţintică pudră pe faţă. Era aşa de frumoasă, de dulce, în bluza albă cu foi negre; era atâta blândeţe în făptura ei, că chiar madam Huhulea când o văzu, nu putu să

www.dacoromanica.ro

nu-şi spuie. „Dacă o fi asta fiica beţivului acela de dulgher, apoi toate păcatele să i le port eu pe lumea cealaltă“ !

In câteva minute au ajuns, doar era peste drum.... Lupescu, candidatul, era acolo. S'a sculat respectuos şi a sărutat repede mânile doamnei şi domnişoarei, recomandându-se: Gh. Lupescu, revizor clasa I de pescărie... Pe urmă au vorbit de preţul peştelui, de banditul Cocoş, spaima bălţilor, de reviziile lui, noaptea, de icrele negre, „care-s foarte scumpe,—dar el tot mai capătă“, şi a privit cu jale în ochii fetei.....

Arghira privea pe furiş, la bursucul acela, cu pântecele de butoi, picioarele incovoiate şi faţa plină de vinişoare roşii. O scârbă şi un desgust o cuprinse pe dată.

N'avea ce să facă şi trebuia să se prefacă. El însă căuta să-i prindă privirea, şi s'o captiveze prin cunoştinţele lui. Mama Safta a adus vin, scoverze, şi o cutie plină cu tutun calitatea a doua.

— Dar daţi-vă mai aproape, unul de altul, vorbi bătrâna, prefăcându-şi glasul, pe când umplea trei pahare.

— Ei, d-le Lupescu, se cunoaşte că eşti un sălbatec, umbli doar prin bălţi şi ai de aface numai cu peşti şi alte sălbătăciuni... Fii mai vesel, că d-ra Arghira se plictiseşte cu aşa cavaler.

Lupescu îşi apropie scaunul, apoi toţi patru ciocniră, mâncară scoverzi şi iar aduseră vorba de banditul Cocoş şi preţul peştelui. Madam Huhulea aduse o temă nouă.

Făcu statistica copiilor născuţi din flori. „Vai ce ticăloasă a ajuns lumea după războiu, zise ea... numărul baestrucilor cresc în fiecare lună“ !...

www.dacoromanica.ro

Lupescu întări din cap, adăugând „asta din pricina că tinerii fug de însurătoare!...

Incântat de fraza care o spuse, se uită prelung în ochii Arghirei, ca şi când ar fi aşteptat o aprobare. Scoase ceasornicul de aur şi îl privi cu atenţie. „Aseară pe vremea asta, eram pe ghiolul Somovei cu lotca...

— Aveţi lotca dvs., întrebă Arghira mai mult în silă?

— A administraţiei, dar cu doi lopătari, şi ce lotcă! Când e vânt bun şi întind pânzele, merg ca vaporul de poştă....

— Şi mergeţi şi pe mare?

— Da; sigur....

— Dar dacă e furtună?

— Ce are aface? De câte ori n'am avut furtună... de câte ori era să ne înecăm... Odată şase ceasuri am rătăcit, valurile erau cât casa... şi Lupescu ridicând mâna în aer, cerca să arate înălţimea, dar una din manşetele lui de cauciuc, se desprinse şi căzu jos... El se aplecă, s'o ridice şi când se sculă, era aşa de roş şi gâfâia asa de tare, că n'a mai putut spune un cuvânt câteva minute.

Mama Safta nu mai putea de bucurie, că Arghira şi-a deslegat limba. Turnă, prin pahare, răsuci o ţigară, şi o chemă pe d-na Huhulea în iatac.

— Se plac tinerii, vorbi ea în şoaptă, să-i lăsăm puţin singuri, e mai bine... Ce zici, cucoana moaşă, aşa că e bună partidă?

— Foarte bună, nici n'am gândit...

— Şi ştii că are şi parale strânse, e băiat econom....

Se întoarse din nou în odae, şi după ce mai stătu puţin, făcu semn şi lui Lupescu.

— Ei ce zici de fată.... Trandafir nu altceva....

www.dacoromanica.ro

întrebă ea şiret, căutând să pătrundă gândurile lui Lupescu....

Lupescu îşi răsuci mustaţa şi zâmbi cu melancolie.

— Ştiu eu dacă îi plac.....

— Las, pe mine.

— Coană Saftă, vorbi el de odată cu hotărâre..... fă pentru mine tot ce poţi..... Pune toată stăruinţa şi ştii, n'am să te uit toată viaţa.

Lupescu duse mâna la inimă şi privea la chipul uscăţiv şi stors al bătrânei, ca un pelerin în faţa mormântului lui Iisus.

— N'ai grijă, d-le Lupescu... fii sigur, ştiu eu cum merg treburile astea, doar nu-i prima oară în viaţa mea, când...

— Şi eu, vorbi Lupescu, om voiu fi....

Se despărţiră peste puţin. In poartă, mama Saftă rămase să mai vorbească cu d-na Huhulea, iar Lupescu porni înainte cu Arghira.

El voia să-i spuie multe, multe, să audă măcar un semn de bunăvoinţă din partea fetei, dar limba i se impleticea în gură, şi de ce căută cuvinte potrivite, ele anume fugeau de el...

Inainte de a se despărţi îi sărută mâna şi îngână împedecându-se în voce: „Sunteţi un înger de frumuseţe, ce fericit aşi fi să am un răspuns de aprobare din partea Dvs.“

Toată noaptea Arghira nu dormi, îşi dădea acum seama de situaţia ei..... Ştia că în cel mai scurt timp, trebuie să dea răspunsul. Şi ce are să zică „dânsa“, când ea, îi va spune hotărât—nu... Să mor pe drumuri, să ajung slugă, ori mai bine să mă arunc în Dunăre, decât să fiu nevasta burtosului acela beţiv. Moartă—da, voiu fi a lui,—vie niciodată,—întâmplese ce s'o întâmpla!“

www.dacoromanica.ro

Huhulea care nu ştia nimic din ce plămădise nevasta-sa, cu aceiaşi suferinţă în ochii şi în suflet, se ducea la slujbă, venea acasă, neavând nici un chef de lucru...

Serile erau frumoase şi calde. Pornind cu paşi rari spre monument, unde erau oare gândurilelui? Ziua, la biurou scria Arghirei scrisori în care-şi descria viaţa lui nenorocită. Dar şi noaptea, gândurile lui călătoreau tot la Arghira.... Uneori, strângând-o în braţe pe nevasta-sa, îşi imagina că are la piept trupul fraged al Arghirei.

Alte ori eşea dela birou hotărât să vie acasă să-i spuie Arghirei totul, totul..., dar la gândul că are să dea de nevasta-sa, se întorcea înapoi, ori se îndrepta spre o cârciumă, să bea un păhărel de vin, dar mai mult să se gândească la situaţia lui.

Sub influenţa alcoolului, el devenea mai curajos şi lua hotărâri bărbăteşti.

„Trebuie să mă hotărăsc... mai bine notar într'un sat din Cadrilater, ori în Basarabia, decât aici şef, cu aşa nevastă.

A treia, zi după întâlnirea Arghirei cu Lupescu, la mătuşa Safta, un comisar veni grăbit cu o trăsură să aducă pe cucoana moaşa la nevasta prefectului, care trebuia să nască..... Nevasta prefectului..... A uitat în clipa aceia de Arghira, de bărbatu-său, şi luându-şi instrumentele, a plecat în grabă. Huhulea s'a întors dela biurou ca de obiceiu. Când a intrat în casă, şi n'a zărit pe nevasta-sa, o lumină mare i s'a făcut inaintea ochilor. A eşit în grădiniţă să se încredinţeze şi mai bine. Soarele scăpăta la apus şi pătă frunzele liliecilor, şi a trandafirilor cu praf de aur. De departe se zărea delta cu nesfârşirea pădurilor de stuf şi a sălciilor strălucitoare în verde.

www.dacoromanica.ro

Sfărămituri uriaşe de oglindă, apăreau în zare, pe drumul ce duce la Cetalcheoi, iar Dunărea părea că înoată în sânge. Huhulea a privit în toate părţile şi deodată se cutremură. Lângă o tufă Arghira împletea o dantelă. Aşa era de frumoasă, aşa de încântătoare în amurgul acesta cald...

Se apropie îndrăzneţ.

— Unde e „dumneaei", Arghiră? Anume accentuă cuvântul „dumneaei".

— S'a dus la d-na prefect, la facere....

— Hm, făcu Huhulea, şi o rază de bucurie sclipi în ochii lui.

— Ai suferit mult din pricina mea, Arghiriţă!..

Fata îl privi fără să ştie ce să-i răspundă.

— M, da, răspunse ea peste câteva clipe, dacă mata te uiţi şi.....

— Mă uit.... şi..... dar tu n'ai înţeles că eu te iubesc.... mult, nebun.... că viaţa mea fără tine e un pustiu..... Că dacă tu nu răspunzi iubirii mele, sunt în stare să... Fie-ţi milă Arghiră... gândeşte-te, că omori un om, care nu ţi-a făcut nici un rău...

— Bine, dar matale îmi eşti ca şi tată.

— Ce tată, eu sunt străin..... da, Arghiră...

— Bine dar matale eşti căsătorit?

— La ce sunt tribunale? răspunse el hotărât.

— Da ce va zice lumea, întrebă ea gânditoare.....

In clipa acceia Huhulea căzu la genunchii fetei şi prinse-ai săruta mânile.

— Gândeşte-te la viaţa mea nenorocită, la tinereţa mea pierdută, gândeşte-te şi... tu nu ştii cât am suferit şi sufăr, şi cât de des gândurile mele se îndreptau spre tine.... Să fugim de aici... undeva, departe... să fim fericiţi numai noi.... Înţelegi, Arghiriţă.... asta-i prima mea iubire şi ultima.... eu n'am iubit nici odată.

www.dacoromanica.ro

Aşa de duioasă era figura lui în clipa aceia, şi aşa de blând vorbea.... Totdeauna vorbise blând cu dânsa, dar acuma avea ceva dumnezeiesc în ochi, în privire, în tot..... Fata tremura ca prinsă de friguri.... Urechile îi văjăiau, inima-i bătea puternic.... El îi cuprinse deodată capul şi sărutări aprinse, nebune, neaşteptat răsăriră pe ochii şi pe buzele ei. Arghira voi să se sbată, să-l înlăture, dar el o ţinea strâns ca într'un cleşte. Intr'un timp, ea se lăsă moale la sânul lui, într'o aiurare de vis. Deodată se sforţă, sări în picioare şi fugi în casă....

Se aruncă pe pat şi lacrămi îi scăldară chipul... In prada unei nelinişti grozave era incapabilă să gândească ceva.... Aici vedea chipul urât şi bucciu al lui Lupescu, aci figura dulce şi corpul frumos, cu ochii negri, a lui Huhulea.....

— Ce să mă fac, ce să mă fac? Se întrebă ea printre lacrămi... Doamne, cât sunt de nenorocită....

Un sgomot de paşi; şi un glas moale, şopti „Arghiră, Arghiriţă".

Fata tresări.... sări în picioare, îşi sterse faţa şi veni repede în odaie, de unde se auzia glasul.

„Ce faci puica mamei, poate nu ţi-e bine? O întrebă mătuşa Safta, privind'o drept în ochi şi căutând să-i mângâe fruntea.....

— Da, mă doare capul....

— Aşa sunt miresele, puicuţa mea.... totdeauna le doare capul sau inima... şi eu când eram la vârsta ta..... Dar ce ai mai făcut puică.... ia stăi.... uite am venit la tine, să te văd... vreu să te văd la casa ta..... am auzit că.... dar ce să mai vorbim de fleacuri.... e mai bine să fii gospodină în rând cu oameni.... în societate..... ai să ai şi tu un rost pe lume. Aşa e?

— Da... aşa...

www.dacoromanica.ro

Ingerașule... văd că m'ai înțeles... nici puteai tu fată deșteaptă să nu mă înțelegi... va să zică te-ai decis, vrei să-l iei de barbat pe...

— Pe cine, pe Lupescu....

— Da pe Lupescu....

— Nu, nici odată, mamă Saftă.

— Ce ai spus, nu vrei să te măriți cu un om așa de bun, fugi de noroc.

— Nu, nu mă mărit cu el niciodată.

Cu tot amurgul care bătea în ferestre, putea să se vadă că fața bătrânei îmbrăcase o paloare de mort.

— Iată draguță, mi-a scris și o scrisoare... așa de frumoasă... spune că fără tine nu vrea să mai trăiască pe lume... Are să te ducă la baluri, să-ți facă rochii... tot ce ai spune matale, dar să-ți arăt scrisoarea.

— Nu... nu i nevoie...

Bătrâna căscă ochii și mai mari... La așa refuz nu se aștepta. Totuși, cu experiența care o avea, nu pierdu nădejdea... Știa că fetele la vârsta Arghirei sunt capricioase... Încercă din nou... Când, ușa se deschise și în prag ca o vijelie apăru madam Huhulea. Venea numai pentru o jumătate de ceas, să-și eie ceva și să se întoarcă înapoi, deoarece se prevedea o naștere grea... Era enervată și îngrijită de starea nevestei prefectului, totuși gândul că el poate ar avea acum prilejul să se lege de Arghirița, o chinuia.

Se opri în fața celor două femei, cu ochi plini de mirare.

— A, mătușa Safta aici?

— Da, am venit să mă mai sfătuiesc cu Arghira..... Poate ești grăbită, totuși îngăduie puțin... și sfătuiește-o și mata. Așa partidă să refuze?

www.dacoromanica.ro

— Dar ce, Arghira l'a refuzat pe Lupescu? întrebă ea ca arsă, uitându-se drept în ochii fetei. Cu o privire de ură, nerăbdare, întrebă: „Adevărat"?

Arghira par-că se temea să răspundă...

— Spune Arghira, mărturisește-ți gândul...

— Nu mă mărit... răspunse fata printre lacrimi.

— Ce ai spus? Nu te măriți? Refuzi partida? Ori vrei ca...

Aici madam Huhulea se opri... sângele i se opri în față, buzele-i tremurau, ochii aveau în clipele acelea o scântiere diavolească...

— Arghiră...

Fata ridică privirea serioasă.

— Spune-mi hotărât ce ai de gând?

— Nu mă mărit cu el.

Răspunsul Arghirei așa de hotărât, o făcu să-și piardă mințile.

— Nebună... ticăloasă... ce faci?... și se repezi la ea prinzând-o de mână... Hotărăște-te odată... Or se vede că-ți place să trăești cu... și o palmă răsună pe obrajii plini de lacrămi ai fetei... Să pleci din casa mea, stricato... acuma... repede.

Arghira se rupse din brațele moașei și ca o furtună eși pe ușă, apoi pe poartă și în stradă. Ea fugea desnădăjduită, cu părul în vânt, hohotind de desperare... Fugea pe lângă garduri, fără să știe ce-i cu ea și unde să-și îndrepte pașii...

De odată se opri în loc, se uită în toate părțile... par'că aștepta ceva... ori ar fi dorit pe cineva... apucă spre centrul orașului, dar făcând câțiva pași, se întoarse înapoi... O, dacă l'ar fi întâlnit pe Huhulea în clipa aceia... el numai ar fi fost în stare s'o oprească, s'o mângâe, s'o ducă departe de lumea aceasta plină de răutate și perfidie.

Dar el nu era, nu se vedea... și seara cădea tot

www.dacoromanica.ro

mai opacă... mai plină de neliniște... De odata copila schimbă direcția. Colo la cotitura Dunărei un far își tremură lumina lui verde în undele fluviului. In câteva minute ajunse... Răceala nopții, freamătul valurilor care se sbăteau de pietre o înfioră... Inaintă până în colțul cel mai apropiat, dar se opri îngrozită... Incepu a plânge... Își întoarse privirea spre orașul plin de lumină și de zgomot... acolo e viață, veselie... se uită în toate părțile desnădăjduită... dar în clipa aceia i se păru că două umbre vin grăbite spre dânsa... Arghira închise ochii, și într'o clipă dispăru în vâltoarea spumoasă...

Când a venit acasă, și a aflat din gura mamei Safta cele ce s'au întâmplat, Huhulea a început să geamă ca scos din fire. De-ar fi întâlnit-o pe nevasta sa în clipa aceia, o sfâșia. Fără să spuie o vorbă, fugi pe ușă ca o nalucă, alergă pe străzi, o căută, pe la monument, printre tufe, pe malul Dunării, întrebă santinelele, pescarii, dar nimenia nu putea da nici un răspuns... „A voit s'o mărite cu Lupescu și dânsa să nu-mi spuie nimic... De ce am plecat de acasă, de ce nu m'a așteptat pe mine, vai, Doamne.“

Obosit, se retrase într'o cârciumă și bău până aproape de ziuă... Bea și plângea cu câțiva prieteni și numai din când în când ofta „nenorocit om am fost eu pe lumea asta“...

A doua zi de dimineață, porni iar în căutarea fetei... Un grănicer aduse vestea, că la punctul I, la Cherhana, a fost pescuit un cadavru...

Intr'o clipă s'a urcat într'o barcă și a pornit într'acolo...

Când aproape să ajungă, de departe a zărit o luntre, mare, albă... Un grup de oameni se învârteau la mal... Huhulea sări nebun din lotcă și se îndreptă

www.dacoromanica.ro

spre grupul acela... Pe iarba fragedă, sta întins trupul copilei... Se apropie şi îngenunchie lângă moartă...

Corpul ei, deşi umflat de apă, păstra urmele tainicei frumuseţi; din gură-i se prelingea pe gât o dâră de sânge cu apă. Moarta avea un zâmbet de tristeţe grozavă. La cap, într'un sfeşnic de lut, ardea o lumânare şi flacăra mângâiată de vânt, aici părea că se stinge, aici îşi arăta bobul de lumină palidă în lumina de aur a soarelui... Huhulea stătu nemişcat multă vreme, fără să spuie vr'un cuvânt.

— Cine a scos-o?... întrebă el într'un timp.... şi-şi aruncă ochii spre grup.

Doi hojmalăi dela administraţie, lopătarii lui Lupescu, cu picioarele goale, murmurară într'un glas... „Noi".

Huhulea ridică capul şi atunci văzu în faţa lui pe Lupescu, care plângea... Ei se priviră fără să spue o vorbă.

A doua zi au pornit-o la groapă cu mare pompă... Muzica militară şi lume cât nu puteai vedea cu ochii... Intreg oraşul a plâns pe frumoasa Arghira, şi veşti din cele mai ciudate umblau din gură în gură... Huhulea şi Lupescu şi cucoana Safta şi madam Huhulea, mergeau în urma dricului şi plângeau cu lacrimi amare.

Au îngropat-o în cimitirul de pe creasta dealului şi multă vreme pe mormântul ei se vedeau flori frumoase aduse de mâni iubite...

Dar cu cât toamna venea, şi vânturi reci doineau pe dealul cimitirului, mormântul Arghirei apărea tot mai părăsit. Huhulea care venea de două ori pe săptămână la mormânt, începuse să se arate tot mai rar... In casă cearta cu nevasta sa mai încetase şi viaţa-i trecea mohorâtă între slujbă şi un pahar de vin...

www.dacoromanica.ro

E dreptul că acuma bia mai mult și des și venea acasă pe aproape de ziuă. Plângea la beție și mereu îngâna „nenorocit om am fost eu pe lumea asta, ori: sub raportul fiziologic, toți se întreabă de ce am trăit cu așa scorpie"!... Totuși sfârșea prin a se duce acasă și a se culca în acelaș pat.

Peste un an Lupescu s'a însurat, iar mătușa Safta a murit de cancer.

Peste mormântul Arghirei uitat și părăsit iarba crește deasă și multă...

www.dacoromanica.ro

BOERUL LUCA.

Pe o zi nespus de luminoasă, călătoream înpreajma Nistrului, ale cărui unde, ca niște plăci argintii, aici se perdeau vederii noastre, aici se desvăleau într'o haină de lumină mai vie și mai strălucitoare.

Pe la apusul soarelui zărirăm un sat, revărsat pe coaste, cu case răzlețe. Șoseaua îl tăia în două. „E Speia, îmi vorbi tovarășul meu de drum". „Să poposim aici.

Trăsura, un faeton vechiu, la care erau înhamați doi cai de stepă, intreținuți de zemstva Tighinei, a rămas la poarta conacului în așteptare.

In fundul ogrăzei, se întindeau curțile boerești, de unde nimeni nu se ivea. Ne primblarăm dealungul aleelor și boschetelor de lilieci, tei, salcâmi neîngrijiți și uitați într'o părăsire plină de melancolie.

Intr'un colț al conacului o puzderie de cățeluși de vănătoare se jucau cu mama lor, iar un servitor, cu mânile suflecate, se uita zimbind la ei,

www.dacoromanica.ro

nepăsător către noi. L'am chemat. Servitorul, cu multă greutate, mişcându-şi trupul înalt şi viguros, schimbându-şi zâmbetul binevoitor cu o atitudine posacă, ne-a privit cu mirare.

— Vreţi să vorbiţi cu boerul?

— Da.

Peste câteva minute, însuşi boerul, cu şervetul în mână, se arătă în uşă şi în grai curat moldovenesc, ne invită înăuntru.

Ştiam din auzite că toţi aceia cari trec prin locurile aceste, se opresc ca să ospăteze la boerul Luca şi că ospăţul se prelungeşte uneori câte două, trei zile, până când cu toţii, obosiţi, adormeau pe unde i-a găsît vremea. In cerdacul larg, unde era întinsă masa, doi funcţionari superiori, cunoscuţi, şi un tânăr ofiţer de grăniceri mâncau liniştiţi şi nu prea se sinchisiră, la ivirea noastră. Gazda, fără multă ceremonie, ne invită să şedem şi bătu din palme, fluerând uşor. Un băeţaş îmbracat într'o redingotă veche, uns cu pomadă pe păr, se arată în scurt.

— Tacâmuri, vorbi gazda ruşeşte.

— Ascult, răspunse piciul cu linişte.

— Cine a prins nisetrul şi de unde, întrebă prietenul meu, pe când mânca?

— Soldaţii mei, vorbi locotenentul... E din Nistru.

După câteva păhăruţe, gurile se dezlegară.

Gazda ne propuse să ne scoatem surtucele.

— Iată, vorbi el, trebue să fim sinceri, să vă spunem, că noi bem de vre-o 5 ceasuri.

— Da, bem, cântăm şi noaptea aşteptăm pe bolşevici, răspunse locotenentul.

La vorba, bolşevici gazda trase o înjurătură.... si întoarse capul, arătând cu mâna. „Iată-i acolo.... poate că acum din observatorul lor, din biserică, ne privesc cu binoclul"!

www.dacoromanica.ro

Imi întorsei capul. Nistrul trecea liniştit prin vaduri de nisip, printre păduri de sălcii, făcând un ocol, descriind un suiş în faţa conacului boeresc. Poate de aceea şi satului îi zice Speia, mă gândii eu.

O biserică frumoasă, albă, cu turla ascuţită, se desemna în soare, şi casele învelite cu ţiglă se vedeau destul de bine în Ucraina sovetică răsculată, turburătoare, în Ucraina luì Racovschi astăzi, a lui Glinca, Gogol, Taras Şevcenco ieri...

— In Speia din faţă, în Ucraina, sunt moldoveni?.

— Da... vorbi locotenentul.

— Domnilor... să bem... vorbi gazda şi iarăşi turnă prin pahare... Să uităm de bolşevici... Ce dracul nu sunt eu sătul de ei... altă discuţie n'avem. Ridică păharul, ciocni şi se întoarse către locotenent.

— Domnule locotenent d-ta stai aici de şase luni, stai zi şi noapte... şi într'o zi te vei duce, vei primi ordinul de plecare... ori cine ştie ce drăguţă te va chema; şi d-voastră d-lor veniţi şi veţi pleca, dar eu rămân aici şi, ce să fac, voi bea şi, nu ştiu de ce, dar nu voi pleca de aici.

Şi într'o românească apăsată, rosti iarăşi câteva înjurături la adresa bolşevicilor...

Toţi ne uitarăm la boerul acesta, înalt şi frumos, al căruia curaj toată lumea îl admira.

— Ştiu ce crede lumea despre mine, vorbi gazda după puţin, toţi îmi laudă curajul... La drept vorbind, eu n'am curaj, am băut tot vinul, 300 de deca, şi aceasta mă ţine să trăesc, căci nu pot pleca de aici. Eu trebue să rezist până la ultima picătură.... Dvs. nu ştiţi ce e pe aici, nu ştiţi ce mă arde... Iată acolo, şi arăta cu un gest larg spre Ucraina, în vale e o pădure dela care înainte câştigam câte cinci mii de ruble, acuma cine poate, tăia o cracă... şi pământul l'au luat, ţăranii, castelul l'am vândut... Bo-

www.dacoromanica.ro

erul dispăru şi se întoarse peste puţin cu o fotografie şi un album.

— Iată d-lor, aici a fost castelul meu... vorbi el, înţinzându-mi albumul.

Mă uitai atent la castelul mare şi frumos, la chipurile fotografiate în diferite feluri, întorsei unul după altul foile albumului; înăuntru, în încăperi largi, luxoase, se vedea după fotografii, amintirile altor vremi, odăi largi, sală de biliard, de vănătoare, odăi de primire şi chipuri distinse, femei cu feţe frumoase, zâmbitoare. O amintire în clipele acelea îmi trecu prin creer; lăsai capul în jos... Cu zece ani în urmă, într'un vaporaş de curse pe acelaş Nistru, treceam în preajma Basarabiei... Era în amurg... Stam pe punte şi în tăcere admiram frumuseţa peisajului, care mi-se desfăşura înainte. Deodată acordurile unei orcheste se sfărmară de valuri, şi-mi neliniştiră sufletul...

„De unde vine muzica aceasta mângâitoare"? întrebai eu. Un marinar îmi vorbi: „Aici, la boerul Luca. El aduce în fiecare an muzica dela Odesa, de cântă în grădina lui". Observai în clipa aceea cum căpitanul încetinise mersul vaporaşului şi toţi de pe punte ascultau. „Un om bogat care ştie să trăiască", vorbi marinarul şi se depărtă.

Printre crengile arborilor, castelul îşi desvelea turnurile albe, maestoase în amurg... Mă uitam lung, ademenit şi nu ştiu cum, parcă-mi venea să rog pe căpitan să oprească la mal, să mă dau jos şi să mă strecor în taină, s'ascult, să văd viaţa, perechile fermecătoare, care poate se plimblau pe alei în preajma apelor, trăind în pagini de poezie, romanul vieţei lor.

— Şi unde e castelul?

www.dacoromanica.ro

Boerul se uită la mine, oftă, umplu paharele.

— Să bem... să bem...

— L'a vândut. L'au cumpărat evreii din Tighina pe nimica răspunse locotenentul.

— De ce? întrebai eu.

— De ce să-l strice bolşevicii?. Dacă ar fi trecut, toată ura lor s'ar fi revărsat asupra castelului...

Locotenentul se uita la mine cu un aer plictisit. Şopti: „Ce să vorbim de trecut... Dragă Luca bine c'ai scăpat sănătos".

Luca se depărtă.

— Ei dar numai castelul, dar mobila, dar motoarele electrice!

— A avut şi electricitate?...

— Ce era aici înainte, spun oamenii! Ce strălucire când se aprindeau becurile şi priveai Nistrul în vale! Ceva tainic, dumnezeesc, se definea în faţa ta... dar ce trebue să fi fost pe când castelul luminat feeric îşi aştepta oaspeţii din Petrograd, Odesa, Chişinău... Şi, vezi, moldovanul acesta—căci mama lui e moldovancă curată, n'a făcut nimănui nici un rău... bisericele din sat de el sunt făcute şi de tatăl lui; şoselele tot aşa. Casa lui, punga lui, tot era a altora. Nicăeri ţărani, n'au trăit aşa de bine ca la Luca.

— Şi de ce nu vinde tot, să plece de aici, nu vede că e în pericol?

— Nu, nu vrea. A spus că aici vrea să moară, Şi eu cred că e capabil s'o facă... aşa poate să i-se întâmple... Ce vrei, de douzeci de ori bolşevicii au încercat să treacă... Vino încoace... şi locotenentul mă luă cu el. In fundul unei odăiţi unde intrarăm, cu faţa spre Nistru, îmi arătă o mitralieră.

— Uită-te pe aici.—Şi privind prin ochiul de geam, văzui că din locul acesta se poate stăpâni întreaga vale.

www.dacoromanica.ro

— Ai tras de aici?...

„De câte ori... Câţi bolşevici am omorât!“

Am şi un pluton înşirat dea lungul malului, apoi punct de observaţie, totul pregătit pentru un atac.“

Trecurăm printr'o odae mai lungă, plină cu portrete, tablouri, de artă, în sufragerie, în o altă odae, unde fel de fel de instrumente muzicale ocupau spaţiul.

— Poate doriţi ceva muzică, vorbi locotenentul.

— Cântaţi domnilor, ce voiţi, strigă gazda, venind spre noi. D-le locotenent pentru oaspeţi, ceva la pian. D-lor să cântăm... să bem... D-strâ plecaţi, noi rămânem. Da, noi rămânem... şi s'apropie cu o cană plină, cu un pahar mare de vin roş. Să bem pentru distracţie, pentru frumos, pentru amintirea trecutului care a fost mai frumos. Luca umplu paharele şi întinse la toţi pe rând... Locotenentul începu să cânte la pian un vals vechiu... O bună bucată de vreme ascultarăm, dar cu tot vinul, melancolia ne stăpânea sufletele. Insera. Nu ştiam cum să începem, că trebuia să plecăm. Cei doi funcţionari pe seară erau aşteptaţi la Tighina, noi la Puhaceni. Incepurăm a ne scuza. Luca se uita ironic la noi, clătinînd din cap: „Plecaţi d-lor plecaţi.—Plecaţi şi mă lăsaţi aici cu locotenentul meu, cu Mişu, care nu mă lasă, mă apără, şi ştie bine ce este, ce arde în sufletul meu.“ Câteva lacrimi se iviră în ochii lui mari, negri,—

— Mişule, tu nu pleci în concediu, aşa e?

Locotenentul se uită la el şi-i strânse mâna... Luca îl luă de obraji şi-l sărută... Ei domnilor... înc'odată... pentru părinţii mei morţi... Moşierul căzu pe scaun şi-şi acoperi faţa cu mânele. Stătu câteva minute nemişcat... In vremea aceasta un soldat s'apropie de ofiţer şi-i şopti ceva la ureche.

— Bine, vorbi locotenentul.

www.dacoromanica.ro

Luca se uită la el întrebător. Ce, a mai venit vre un automobil blindat?

— Nu, domnule, alt ceva...

— Iată, duceţi-vă de vă luaţi ţigări, să aveţi ce fuma.

Soldatul se uită la locotenent şi nu voia să primească, atunci boerul îl desmierdă cu o înjurătură.

In vremea aceasta, cei doi funcţionari erau gata de plecare.

Tovarăşul meu de asemeni. Negurile serii coborau.

— E periculos prin locurile acestea, îmi vorbi unul din ei.

Luca se uită la dânsul, la noi, o părere de rău îi învălui chipul. — Nu rămâneţi macar d-tră, care aţi venit mai târziu... Aveţi de toate..... toate la dispoziţie...

Deşi băuse mult, era liniştit, şi când să plecăm, şopti. „Să nu credeţi că Luca e beat... nu... Aşa sunt eu de doi ani... Aşa trăesc eu aici cu bolşevicii. Văd că e seară şi ştiu că e greu la drum. Am totul pregătit... d-vostră puteţi s'o păţiţi, de aceia vă sfătuesc rămâneţi“...

Făcu câţiva paşi prin cerdac, puse degetele la gură şi fluieră adânc, prelung. Ecoul flueratului se perdu în văile Nistrului... Dintre tufe, de prin colţuri, se iviră pusderie de câni mari, mici, gudurându-se şi ridicând boturile în văzduh...

Luca luă de pe masă resturile de mâncare şi le aruncă.

Noi îi strânserăm mâinile şi-i mulţumirăm.

„Nu ne uitaţi, vorbi el petrecându-ne până la trăsuri. Ori şi când, la orice oră, Luca este al vostru. Când treceţi pe aici nu mă uitaţi, poate că bolşevicii n'au să reuşească să mă trimită pe lumea cealălaltă“...

In vale, Nistrul se întunecă, pădurile se înegreau, pe malul Ucrainei se zăreau câteva focuri

www.dacoromanica.ro

iar după dâmbul pe care-l urcarăm, imediat ce eşirăm din sat, biserica din Speea rusească zidită de bunicul lui Luca, îşi estompa pe cerul catifelat, turnul său înalt şi ascuţit.

Patrula de cavalerie ne eşi în cale şi un sergent ne opri, cercetându-ne actele.

www.dacoromanica.ro

SELIFAN

Îl cunoscusem în desele concentrări pe care le făceam la fie care trei luni, câte douăzeci de zile pe lună, înaintea războiului.

Ca toţi lipovenii, vorbea prost româneşte, avea ochi albaştri, barba mare şi voinic ca un taur. Se închină peste măsură, şi când bea votcă sau apă, gusta o firmitură, ori trecea pe lângă o biserică.

In regimentele noastre, printr'o veche tradiţie, se reglementase că lipovenilor să li-se lese bărbile şi să nu-i tundă, de aceea porecla de bărbos, însemna lipovean; iar pentrucă toţi lipovenii cântau cântece minunate, comandantul batalionului, de câte ori ne intorceam dela instrucţie poruncea: bărboşii în frunte. Şi atunci, dintr'odată, din toate compăniile, se alegeau lipovenii şi pe voci diferite, incepeau să cânte:

„Vesna crasna nastaiot" ori „Semi deseat sedmom godu". Cântau voioşi, cu o pasiune sălbatică, încât toţi ofiţerii ne adunau pe lângă ei, ca să-i auzim şi admirăm mai deaproape.

www.dacoromanica.ro

Serile, de obiceiu, ne adunam pe lângă corturile noastre rânduite pe un deal, de unde noaptea zăream tainica lucire a Dunărei, luminile corăbiilor, focurile în deltă, ori nelămurite sclipiri de lumină în Basarabia...

In serile acelea calme, bărboşii se strângeau laolaltă şi cântau cântece războinice, numai războinice. Lipovenii n'aveau cântece de dragoste.

Dimineaţa cei dintăi la slujbă ei erau...

Printre aceştia, era şi Selifan al meu, care se deosebia de ceilalţi tovarăşi, că bea mai puţin şi era supus şi timid, ca o fată mare; aşa că eu mă minunam, cum se poate că într'un corp aşa de voinic, să vibreze o inimă aşa de blândă.

Era de loc din Sarichioi, sat pe malul razelmului. De aceeaş meserie ca toţii lipovenii, pescar. Dar Selifan, mai avea şi o jumatate hectar de vie, două lotci şi setci de mare, afară de cei şase copii mici ca ulcelele şi blonzi ca râurile după ploaie.

Se mai deosebea Selifan de ceilalţi tovarăşi, ca atunci când era beat, nu înjura, ci începea să plângă, să sărute pe prieteni ca şi pe duşmani şi la fiecare vorbă căutà să ne încredinţeze că el n'are frică de război: bulgarul trebue ucis fără milă, fiindcă a tradat pe ruşi; iar Germania are să fie nimicită...; „Ei Doamne, iacă spun adevărul“ şi cătà cu ochii spre cer.

La corverzi era de neântrecut. Şi când auzea pe cineva jelindu-se, clătina din cap, mângâia barba şi se uita cu un fel de milă la cel rămas în urmă, strigând cu glas de tenor „hei, copii... după mine“!...

Vara, pe vremea cositului, Selifan pleca cu familia la muncă în jud. Constanţa, de unde veneau boerii cu luni înainte ca să-i nămească; căci lipo-

www.dacoromanica.ro

venii din Sarichici şi Jurilofca, erau cunoscuţi pentru vrednicia lor.

Toată vremea cositului şi treeratului, Selifan nu bea nimic ci lucra cu o putere care uimea pe toţi, treerând aproape câte un hectar pe zi.

Seara, se strângeau pe lângă corturi, ori sub căruţe, aprindeau focuri şi-şi ferbeau peştele sărat, sau borşul, în cântece şi chiote, caşi când ar fi fost nişte tabăre de ţigani veşnic rătăcitori.

Deaceea războiul l-a găsit preagătit pe Selifan. A plecat voios, deşi nevasta-sa îmbrăcată în rochie roşie cu flori şi cei şase copii în jurul ei, venise ca să-l petreacă plângând şi văitându-se într'una pe ruseşte: „El e pierdut"...

In tranşee, la Predeal, Selifan era mâna mea dreaptă. Şi dela primele încăerări dovedise un sânge rece şi o înţelegere a primejdiei pe care n'o putea afla decât la un copil al naturei trăit toată viaţa în luptă cu moartea...

„Domnule locotenent, acolo... nemţii au o mitralieră, feriţi-vă... Ori: „ghiuleaua ceea se sparge aproape"... şi vorbele lui se adevereau, căci peste puţin şi simţeai vâjâitul aspru al ghiulelei deasupra capului.

Nopţile, în tranşee, când începea să ploaie şi din pricina lungilor vegheri, nervii sleiţi, ne făcuseră să nu mai avem nici o voinţă, aşa că adormeam în sgomotul de iad al canonadei, Selifan era lângă mine, şi nu de puţine ori l-am simţit învăluindu-mă cu mantaua lui ruptă, pe când el rămânea numai într'o bluză subţire şi ferfeniţită,

Intr'una din seri, Selifan veni la mine...

— Domnule locotenent, la noapte, Germanii au să ne atace; să luaţi seama!...

— De unde ştii tu, Selifane?

www.dacoromanica.ro

— I-am văzut cum se strecoară printr'o vâlcea.

Şi Selifan întinse mâna, ridicând capul de asupra tranşeei, cercând să-mi arate departe, sub culmea unui deal, ceva care-i-se părea lui că sunt trupuri de oameni.

Nu crezui. Dar pe la o vreme târzie, când pânza nesfârşită a nopţei învăluii munţii şi văzduhul, simţii ceva sgomote nu departe de sârmele noastre ghimpate. Ascultai cu atenţie şi nu mă înşelai... Nemţii se apropiaseră şi tăiau sârmele. Am deschis un foc năprasnic şi a doua zi dimineaţa îi găsirăm încurcaţi în sârmele noastre, ca peşti prinşi în găurile unei plăşi. Selifan se uită la mine satisfăcut, fără să-mi spuie o vorbă, mângâindu-şi cu blândeţe barba. Peste două zile, veni din nou la mine.

— D-le locotenent. Dai la mine voie, eu aduc la D-ta un prizonier...

Era sub seară. Selifan luă două cutii de conserve, cartuşe din belşug şi închinându-se cu respect în faţa mea, se îndepărtă. Mă uitam după el cum se strecoară greoi prin linia de tranşee şi o milă, ca şi o frică mă cuprinse: Dacă-l voiu pierde?...

Când Selifan dispăru cu totul, îmi păru rău că l-am lăsat să plece, şi dac'ar fi fost cu putinţă, l-aş fi chemat înapoi.

Noaptea căzu greoaie şi mohorâtă. In munţi răsunau împuşcături şi iarăşi mă cuprinse acea înfrigurare a aşteptărei care se transmitea din om în om, ca un curent electric, de îndată ce văzduhul se întunecă şi rachetele strălucitoare lăcrămau luminoase sub cerul aşa de trist.

A doua zi dimineaţă, Selifan nu se ivi. La prânz nici atât. Grija că l-am învoit, mă chinuia. Sigur că l-au prins nemţii.

www.dacoromanica.ro

In cazul cel mai bun dacă n'o fi şi mort mă gândii eu.

Dar spre seară, când tocmai eram gata să plec la postul de comandă al Colonelului, văd că vine spre mine un soldat.

— D-le Locotenent, Selifan a adus un prizonier.

— Trimite-l la mine.

Din negura tranşeei, Selifan se ivi îngheboşit, tragând după el pe un neamţ, jigărit, slab, care când se văzu în faţa mea, începu să tremure.

Amândoi plini de noroi şi sudoare, subţi la faţă, păreau ca eşiţi din altă lume. Starea lor arată că cine ştie prin ce hârtoape se strecuraseră păn'au ajuns la linia noastră.

Il întrebai cum l-a prins, dânsul clipind din ochii lui albaştri, îmi răspunse că vrea să doarmă. Apoi uitându-se chiorâş spre neamţ, îngână ceva pe ruseşte.

— Când să plece, s'apropie de mine şi-mi şopti cu hotărâre:

— Acuma domnule locotenent, dai la mine o decoraţie. A doua zi Selifan, îmi istorisi cum a prins pe neamţ, într'o vale la marginea unui pârău, unde veneau nemţii să eie apă, cum şi lupta care a avut-o cu el, până să-l dezarmeze.

Peste-o săptămână dela întâmplarea aceasta, primesc dela divizie ordinul, s'aducem un prizonier, negreşit, deoarece de câtăva vreme nu se cunoştea de fel situaţia trupelor inamice.

Il chem pe Selifan, şi-i spun ordinul.

— Bine, să trăiţi, D-le Locotenent, vorbi el scurt şi se pregăti de plecare.—Era pe la prânz.

In puterea nopţii când nici nu mă gândeam, vine ordonanţa la mine.

— Selifan a adus prizonierul, D-le Locotenent.

www.dacoromanica.ro

Mă ridic din ascunzătoare şi deodată în faţa mea zăresc două momâi, cari se mişcau domoale.

Cum nemerise Selifan la mine, cum îl adusese pe neamţ şi nu se rătăcise prin munţi, ceva de necrezut!...

Ne-am strecurat din tranşee, eu în urmă, neamţul înainte, pân'am ajuns la bordeiul Comandantului de batalion.

La lumina unui opaeţ o figură obraznică, sta mândră în faţa noastră şi moromăia pe nemţeşte ceva, clipind într'una din ochi. Arată spre Selifan, spunând că el e soldat, luptă pentru patria lui, şi nu trebue bătut"...

Selifan care tot timpul îl lăsase să vorbească, s'apropie de el şi-i puse mâna în gât.

— El vrut la mine să omoare pe drum D-le Locotenent... el... şi-i trase înjurături pe ruseşte, ameninţându-l cu pumnul.

— Selifane, el e prizonier, vorbii eu, nu trebue să ne purtăm rău...

Selifan clatină din cap, mormăind din nou ceva pe ruseşte când să plece, se întoarse spre mine şi în chip serios îmi şopti:

— Domnule Locotenent, acuma daţi la mine doi decoraţii

— Bine, Selifane.

Făcui din nou raportul în regulă, însă trecu multă vreme şi decoraţiile lui nu mai veneau.

Selifan cu toate că îşi căuta de treabă, amintea cu părere de rău, că decoraţiile lui nu vin.

Intre timp, regimentul nostru, decimat cu totul, primi ordinul de retragere şi'n curând coloanele obosite, fură îndreptate pe jos, spre Moldova, unde trebuia să ne refacem şi s'aşteptăm vremuri mai

www.dacoromanica.ro

bune: căci norocul nu ne zâmbise, cu toată bravura noastră.

Intr'un sat sărăcăcios, cu oameni cari nu se prea uitau cu bunavoinţă la noi, furăm încărtiruiţi.

Instrucţie nu făceam, căci n'aveam arme şi nici deale îmbrăcămintei. In aşteptarea muniţiilor cari din zi în zi nu mai soseau, ofiţerii jucam cărţi şi petreceam vremea în povestiri scumpe, despre frumoasa Dobroge, prietenii morţi, despre vremurile fericite când nu ştiam preţui vieaţa de linişte... Selifan venea deseori la mine. ,Idealul lui era, să fie ordonanţa mea; însă eu consideram aceasta ca o înjosire, lipsind frontul de-un aşa viteaz ostaş.

Adesea ori el îmi povestea de familia lui; se întorcea spre icoană, făcea cruce, apoi ca şi când ar fi voit să-şi alunge gândurile îngâna: „Dacă s'a isprăvi războiul, domnule locotenent să veniţi la Sarchioi, mergem pe Razelm cu lotca, la Portiţa, acolo e frumos, veţi vedea cum prindem noi morunii, cum le scoatem icrele, şi pregătim borşul-uha"...

Ciudat, că Selifan nu-mi pomenea nimic de decoraţii.

Cu câteva zile înaintea Crăciunului, Selifan porni cu compania, la bisericuţa din sat.

La un moment dat văzui pe Selifan în faţa icoanelor rugându-se în genunchii cu o lumânare în mână... Să fi fost aceasta o prevestire, nu ştiu dar fu ultima oară când l'am văzut pe Selifan sănătos, căci peste trei zile căzu la pat bolnav de febră recurentă.

Mă dusei la infirmerie.

— D-le locotenent, n'am să mai văd Dobrogea, vorbi el cu vocea întretăiată de oftări, cercând să se ridice depe paiele pe care zăcea.

www.dacoromanica.ro

— De ce vorbeşti aşa, Selifane? Ai să te faci sănătos; să bei ceaiuri, să ei chinină...

— N'am să mai văd pe Parasca, nici copii şi nici Razelmul, d-le locotenent; şi capul îi căzu greoi pe perina de pae.

Am plecat amărât rugând pe infirmier să aibă cea mai mare grijă de el şi să mă ţie în curent cu mersul boalei.

Câteva zile după aceasta din ordinului Colonelului, rămăşiţele regimentului nostru fură strânse în careu, la margina satului, pe o colină, de unde ochiul putea să cuprindă zările de zăpadă şi pădurile învăluite în ceaţă...

O linişte pătrunzătoare stăpânea câmpiile. Uşori fulgi de zăpadă apăreau când şi când din înalt. La mijlocul careului fu aşezată o masă, cu cele sfinte. Preotul în odăjdii începu slujba... Un soldat dădea răspunsurile. Când preotul ingână *„vecinica pomenire"* chipurile acele crunte, voinicii aceia oţeliţi în lupte, începură să plângă şi să se inchine. Odată slujba terminată, gorniştii sunară apelul. Din compania I eşi un sublocotenent cu o listă şi începu a striga.

— Maior Pompiliu P.

Un glas răspunse: „Mort pentru patrie".

— Locotenent I. Darie.

— Mort pentru patrie.

Urmă apoi rândul sergenţilor, caporalilor şi soldaţilor. Scena fu dureroasă.

In clipa aceea, prin sufletele noastre, treceau icoane scumpe, amintiri din viaţă, scene de lupte, întâmplări din crâncenele atacuri, unde cu luni în urmă lăsaserăm trupurile celor dragi.

Apelul dură un ceas. Soldaţii, cu ochii în lacrimi, uitaseră aproape să mai răspundă pentru ca-

www.dacoromanica.ro

marazii lor morți. Când scena se isprăvi, comandantul dădu ordin să se citească lista celor decorați.

La fie care nume, soldatul ieșea din front și Colonelul îi prindea de piept decorația.

Așteptam cu nerăbdare rândul să pot primi decorația lui Selifan. In sfârșit Colonelul strigă:

— Ivan Serghei Selifan, pentru eroism... virtutea militară.

— Bolnav în spital, răspunsei eu și înaintai primind decorația de mânile Colonelului.

Abia se sparse serbarea și alergai într'un suflet la infiermerie. Dar când ajunsei acolo, infiermierul îmi ieși înainte:

— Selifan pe moarte, vorbi el.

Am întrat grăbit înlăuntru. Pe o saltea de paie, întins pe dușumea, Serghei răsufla ultimile clipe. Ochii lui erau serioși, mâinile învinețite, pieptul se sbătea îngrozitor.

M'am apropiat de el, l'am privit lung, rugând pe infermier să-i facă o înjecție, ca să-l readucă macar pentru puțin în simțire, dar infirmierul mi-a răspuns că totul e zădarnic.

Am prins atunci de cămașa-i murdară, decorația pe care o râvnise atâta și pe care n'avusese norocul s'o vadă strălucind pe pieptul lui de viteaz.... Peste câteva minute Selifan și-a dat sufletul.

A două zi, într'un cosciug de nuele și întovărășit de compania lui, l'au dus la groapă, și a fost îngropat sub o poală de pădurice, pe o zi turbure, departe de ai lui, de marea de smarald, de luntrile iubite și de Sarichioiul îndepărtat....

www.dacoromanica.ro

„PE MALUL MĂRII".

Să-ţi povestesc dragul meu prieten, cel mai interesant capitol din viaţa mea.

— De iubire?

— Da, dar nu o iubire care-o întâlneşti pe toate drumurile, şi-n toate împrejurările. Iubirea? Ştii ce înseamnă acest mare şi sfânt cuvânt?

— Voeşti să faci portretul unei femei care trăeşte în sufletul visătorilor?

— Nu dragul meu, prietena mea se sbuciumă şi sufere sub soare ca şi noi, poate chiar că şi urăşte, şi are scăderi, totuşi, poartă în sufletul ei un ce întrunchiupat din idealul firei...

— Nu te înţăleg...

Prietenul meu, un om de aproape 40 de ani, sta pe-o bancă, picior peste picior, şi fuma leneş o ţigară de foi...

Din când în când, cu degetul cel mic, scutura scrumul, ridica privirea, şi fixa întinsul plin de taină al mărei....

www.dacoromanica.ro

— Ascultă, vorbii eu. Iată e un an. Stam aici în preajma mărei plictisit, poate pentru că marea de-o săptămână era leneşă şi nu se turburà... Înţălegi tu, marea nu se turbura. Imi place marea când se frământă, geme, urlă, se revoltă şi aruncă sfidarea valurilor ei peste ţărmuri. Imi place o mare care pune viaţa marinarilor în pericol şi vrea să înghită uscatul acesta plin de tină. N'o iubesc când doarme ca un lac mort. Nu iubesc marea fără sbucium, după cum nu iubesc viaţa fără frământări.

— O eroule!

— Şi atunci am văzut-o trecând... Nu ştiu de ce m'am apropiat de dânsa... Ce putere tainică îmi îndrepta paşii spre fiinţa ce o întâlnisem de atâtea ori, avusesem prilejul să-i vorbesc, şi totuşi fugeam de ea, cu toate că o iubeam adânc, şi-aşi fi fost în stare să fac orice pentru dânsa.

Ea m'a privit duios clătinând din cap.

— Eşti de mult aici?

— De-o săptămână...

— De ce-ai venit aşa târziu anul acesta?

— Vă interesa?

A tăcut.

— Şi eşti liber?

— Da...

— Atunci să ne primblăm pe malul mărei..... Iţi place marea, nu-i aşa?

— Da, am borborosit eu, şi ca un copil care a învăţat un pasaj pe de rost, începui: „O iubesc pentru că sufere şi plânge, îmbracă atâtea culori, o ador pentru infinitul acela care pune în noi un semn de întrebare totdeauna nedezlegat...

— Şi de ce nu mai scrii, mă întrerupse ea brusc.

O privii lung.

www.dacoromanica.ro

— Cum vă interesează ce scriu?

— Te-am urmărit... scrii sentimental şi mie îmi plac scriitorii melancolici...

— De când nu ne-am văzut sunt mulţi ani, o dacă ai şti cât am suferit!...

— Şi eu am suferit mult... mult...

— Şi te-ai gândit la mine?

Dânsa îşi scoase nervos mănuşa albă şi prinse a o frământa între degetele mici şi fine...

Se opri în loc ca-şi când ar fi voit să-şi aducă aminte de ceva, privi marea, mă fixă atentă, întinse o mână şi arată spre vilele albe pline de strălucirea soarelui... „Vezi vila aceia... peste câteva zile ne mutăm acolo, ce rău îmi pare că la noi în casă e deranjat şi nu te pot învita... Ce mare plăcere mi-ai face să fii oaspetele nostru... dar de ce nu te muţi aici?

— E peste putinţă...

Mă privi din nou şi clătină din cap...

Devenisem nervos şi mereu îmi examinam când hainele mototolite de drum, când ghetele pline de praf şi scâlciate, ori pălăria aşa de boţită şi cu panglica eşită de soare şi prin contrast o priveam pe ea, naltă, mlădioasă, fină şi elegantă.

De două ori căutai să mă scuz: „Sunt de pe drum... şi... înţelegeţi“ îngânai eu...

— Nu face nimic, aşa-i stă bine unui scriitor...

O, glasul acela venit ca din adâncimea unui codru şi ochii plini de melancolia serilor de August şi mersul ondulat şi totul aşa de bine conturat şi armonic în făptura ei!...

— Ţi-aduci aminte de Tulcea, vorbi ea după o scurtă tăcere?

— Era frumos acolo? Natura aşa de măreaţă şi variată, şi oraşul revărsat pe coastă, cum priveà

www.dacoromanica.ro

cu miile lui de ferestre Dunărea, şi felinarile din port cum îşi răsfrângeau luminile în apa neagră!... Dar nopţile cu lună, ce sclipiri de argint aveau valurile. Corăbiile care treceau noaptea cu sgomot, şi lotcile de pescari cu pânzele întinse, şi muzica care cânta în grădina de pe chei, şi d-ta, cea mai frumoasă fată, podoaba oraşului nostru, o floare rară când apăreai în amurg pe stradă...

— Ce vorbeşti?

— Adevărul... Intr'un corp aşa armonios trebuia să fie şi-un suflet distins... Şi văd că nu m'am înşelat.

— Şi-ţi pare rău c'ai părăsit Tulcea?

— Nu. După războiu oraşul, —numai gropi şi şanţuri... Oamenii, ca nişte umbre... Casele, —dărămate... Câte-un felinar lumina unde şi unde rămăşiţele de zidiri şi blochauzurile bulgăreşti... Şi-am fugit urmărit ca de amintirea unui vis grozav!... Am fugit fără să mă uit îndărăt!... Prietenii muriseră şi ce-a mai frumoasă fată ne părăsise... Unde erai de nu-ţi puteam da de urmă? o întrebai eu timid...

— După ce-au ocupat Bulgarii Dobrogea, am plecat la Craiova... Acolo m'am măritat... Bărbatul meu, un om foarte bun... Nu zic că era o iubire.... mai mult o simpatie...

Apoi s'a înbolnăvit... Şi atunci a trebuit să plec cu el în străinătate... să-l îngrijesc... Să sufăr... tânără măritată... Toate prietenele mele mă sfătuiau să-l las. N'am putut s'o fac... îmi respectam cuvântul dat... După războiu ne-am mutat aici... Mi-a plăcut mult oraşul acesta... Serile stau în balcon şi ascult marea. In freamătul mării se deapănă gândurile mele... Lumea de după războiu a pierdut orice sentiment etic... poezia e ceva rar... eu totuşi trăesc cu regretul altor vremuri... de aceia îmi place ma-

www.dacoromanica.ro

rea... Aşa e că între unele suflete şi nesfârşitul mărei, există-o tainică apropiere?

— E o întrebare care de multe ori mi-am pus'o... răspunsei eu. Ea mă privi cu blândeţe, murmură: „Ce bine îmi pare că te văd"!

O întrerupsei...

— Ţi-aduci aminte ziua când m'am îmbrăcat militar, era în 1915. Te-am văzut prin fereastră.... ai făcut un gest pe care n'am putut să-l înţeleg.... spune-mi astăzi, ce înţeles a avut tresărirea aceia?

— Un sentiment de jale... Te ştiam băiat elegant, îmi plăcea să te văd totdeauna în măsura frumosului şi când te-am zărit în hainele largi, în faţă mi-a răsărit imaginea morţei... Târziu se svonise c'ai murit... şi cât am plâns?

— Ai plâns pentru mine?

Păşirăm înainte pe lângă grilajul mărei, fără să ne spunem multă vreme un cuvânt.

Ea mergea aproape de mine, aşa de aproape, că-i simţeam respiraţia neregulată şi turburarea care-i se oglindea în obraji...

— Odată ai fost în Bucureşti... cu d-şoara D. Te primblai pe calea Victoriei... Intre timp dânsa a plecat şi-ai rămas singură... te-ai uitat în ochii mei zâmbitoare-şi parcă ai aşteptat să-ţi vorbesc, e adevărat?

— Da... răspunse ea scurt.

— O, de ce n'am avut curaj!

— Şi ce ar fi fost?

— Poate că viaţa mea ar fi luat o altă întorsătură. N'aşi fi rătăcit singur şi neînţeles, deziluzionat şi fără noroc!

— Ce vorbeşti...

Nu răspunsei... Ceva neînchipuit de jalnic mi

www.dacoromanica.ro

se aşternea pe-suflet... N'aveam curajul s'o privesc... Imi venea să plâng, să fug departe... departe... Ii luai uşor mâna şi-o sărutai...

Mă privi lung... „E frumoasă marea, şopti ea, arătându-mi cu degetul o pată mare, verde, în mijlocul întinsului negru albastru. Apoi, întorcându-se spre mine... Eşti aşa de palid!...

— Nu ştiu de ce-mi vine să plâng...

— Să nu fii copil...

— Poate te-aşteaptă acasă... are cine... eu n'am pe nimeni, sunt un vagabond...

— Mă luă încet de mână şi parcă voia să spuie ceva... Văzui că pieptul i se sbate... obrajii îi ardeau... Se uită la mine, n'aveam puterea s'o privesc drept în ochi...

Mă vedeam mic, pierdut, zdrobit pentru totdeauna.... Avea bărbat.... şi e un caracter.... Idealul trecuse pe lângă mine.... Fiinţa sublimă, pe lângă care odată ai trecut în viaţă, putuse să fie a mea.... să îmbrace sufletul meu în apoteoza poeziei. Şi acum după atâţia ani!?...

Tresării deodată, ca prins de friguri. „Ascultă Lida"...

— Ce ai?...

— Tu stai acum lângă mine... pentru prima şi ultima oară? Nu e aşa?... Inţeleg că orice cuvinte sunt de prisos... Nu mă voi pune în calea vieţii tale... Dar dac'ai şti la poarta câtor suflete de femei am bătut!... Totul a fost degeaba... Pustiu şi altă nimic... Şi iată că tu... Tu ai fost alături cu gândurile, cu iubirea... Şi acuma... Ce-mi rămâne să fac?... Voi pleca pentru totdeauna...

— Ce, vrei să pleci?

— Da...

www.dacoromanica.ro

Lacrimile mă năbuşau... Ii luai mâna, o sărutai şi cu pas grăbit mă depărtai, fără să spun un cuvânt.

De atunci e un an... Am venit pe aici dar mă feresc s'o văd... Inţălegi, la ce-aşi nelinişti-o?...

Prietenul meu mă privi drept în ochi, mă prinse de mână. Observasem că povestirea mea îl turburase.

— Ascultă, vorbi el..... Ai dreptate.... Sunt în viaţă taine rămase nedezlegate.... Eu nu cred în povestirile acelor care se ocupă cu ştiinţele oculte..., dar, într'o legătură de spirite, de suflet la suflet *da*. Se poate că fiinţa noastră, că *fluidul* ei nervos să n'aibă o legătură mecanică cu alte suflete.... în viaţa reală? Nu.... nu se poate. Să vezi.... Acolo, la Tulcea.... odată, sunt zece ani, trecând prin grădina publică, am văzut o fată. Să fi tot avut 14 ani.... Am privit-o şi ea m'a privit la fel.... Ce privire a fost aceia, nu-mi pot da seama.... Da, e dreptul, că întregul ei *eu* se cufundase cu al meu.... Să-ţi spun că s'a înroşit, a tremurat, că mi-a zâmbit, e zadarnic...

Pe urmă, am văzut-o odată, de două, de cinci ori, n'are importanţă.... Cea dintâi privire ne stăpânea.... de câte ori întâmplător ne întâlneam.... Şi n'am vorbit niciodată.... nu că nu voiam, dar nu puteam....

Şi-am plecat din Tulcea.... Imprejurările vieţei, m'au purtat prin multe locuri. După războiu, m'am întors la Tulcea, dar pe frumoasă copilă, n'am mai regăsit'o.... Zadarnic am întrebat de dânsa.

Şi iată că acum doi ani întâmplarea m'a dus în *Iugo-Slavia*. Ajunsesem la Raguza....

Ce-mi vine, aşa, tam nesam, să plec şi la Zagreb....

Intru într'o cafenea, şi deodată, văd un tânăr venind spre mine....

— D-ta nu eşti din Tulcea?

www.dacoromanica.ro

— Da....

— Nu mă cunoşti? Eu sunt G. P.? Tatăl meu a fost funcţionar la Comisiunea E..., D-ta nu eşti D-l M..?

Am rămas trăsnit.

— Şi D-ta aici, de când?

— Înainte de război, am plecat în Croaţia, cu familia, noi suntem Croaţi....

— Şi sora e aici?

— Da....

M'a luat acasă la el!... Şi acolo ce să-mi vadă ochii....

Pe fetiţa aceia blondă din grădină....

Cum să-ţi descriu scena când ne-am revăzut?— Nu dragul meu, n'au fost nici lacrimi, nici regrete, nici suspine..... S'a apropiat de mine, şi cu o siguranţă de neînchipuit, m'a întrebat:

— Când aţi venit?...

— Aseară....

Vorbea aşa de linişiită, cu atâtă încredere, ca-şi când m'aştepta să viu dintr'un oraş vecin.

Am eşit în grădină..... pe aleile pline de umbră, „Ştiam că înainte de a muri, noi trebue să ne întâlnim în viaţă..." vorbi ea.....

— Ţi-aduci aminte ziua când ne-am văzut întăia oară la Tulcea, în grădină?

— Da....

— Ce ai simţit atunci.

— Fiorul primei iubiri....

— Şi eu de-atuncit, n'am pntut să te mai uit...?

— De ce nu-mi vorbeai....? De ce nu mi-ai scris....?

— Am voit.... dar n'aveam posibilitatea..... Războiul. Şi nu puteam afla unde eşti.

Mi-a lămurit, cum a venit aici în Zagreb, şi

www.dacoromanica.ro

după câţiva ani, mai mult din indemnul părinţilor s'a măritat cu un ofiţer austriac, care-a murit pe front, în urma lui a rămas o fetiţă....

— Şi prietena mea are o fetiţă, vorbii eu.....

Prietenul se uită la mine..... adaogă ca pentru el: „Ce stranie apropiere"!....

Tăcu fără să mai spuie un cuvânt. Amintirile îl chinuiau.....

Fruntea i se încreţise.....

— Şi pe urmă vorbii eu.....

— Pe urmă.... pe urmă.... la şase luni a murit tocmai în timpul când mă pregăteam să plec ca să facem nunta.

Acuma, ce să fac..... Să încerc să iubesc o altă fiinţă, e zadarnic.

Simt că nu pot..... Amintirea primei întâlniri, a chipului acela din grădină mă urmăreşte pretutindeni..,.

Orice om, odată iubeşte în viaţă, ceia ce se întâmplă în urmă, e numai amăgirea, şi eu nu ţin să mă înşel pe mine.....

O, da, ştiu că voi muri cu imaginea ei în minte, după cum şi ea a murit gândindu-se desigur la mine.

El tăcu din nou. Când să ne sculăm, mă întrebă:

— Şi tu ce ai de gând să faci acum....!

— Ce să fac? Să stric liniştea unui om, să turbur viaţa unei familii? la ce să mă răzbun pe-un om care nu mi-a greşit cu nimic....! Voi suferi în linişte până la moarte, cu gândul numai la *ea*.

Pornirăm încet pe marginea bulevardului, fără să ne mai spunem un cuvânt.... Dar ce puteam să ne spunem, când prin sufletele noastre treceau amintirea ochilor îndepărtaţi şi tainici, a sufletelor care cu adevărat ne iubise, şi de care amândoi n'avuserăm parte.

www.dacoromanica.ro

LA CIUREA.

Tăbărâsem într'un sat din județul Vaslui, cu rămășițele regimentului nostru, după o retragere făcută pe jos, timp de două săptămâni.

In desordinea, jalea și nesiguranța în care ne găsiam, fiecare părea de capul lui, așa că fără vre-o învoire, am plecat și eu spre Negrești, pe scara unui camion, ca să-mi caut familia, pe care o credeam în nordul Moldovei.

Era 30 Decembrie 1916. O zi nu tocmai geroasă pecât de posomorâtă și umedă. Ceața atârna pe dealurile acoperite cu pete de zapadă, ca niște nesfârșite pânze de doliu, mărind tristeța și golul din suflete. Am străbătut repede Negreștii, un târg sărăcios și murdar, cu căsuțele pline de soldați și-am luat-o la picior spre Buhăești, pe o șosea plină de noroi și sfărâmată de mulțimea căruților și furgoanelor, care o străbăteau fără încetare.

Mergeam în pas forțat par'că ceva tainic mă mâna spre un ce fatal, fumând necontenit țigară după

www.dacoromanica.ro

ţigară cu o nervozitate de neexplicat. Cei 6 kilometri până'n gara Buhăeşti, i-am străbătut în jumătate de ceas. De aici, agăţat pe o maşină, am ajuns la Rebricea, de unde cu un tren sanitar, cu mare chin, m'am văzut la Scânteia.

Trenul fatal — Curierul — cum i se spunea, sosise cu câteva minute înainte şi era gata de plecare chiar în vremea când am ajuns după multă trudă în staţie. In semiobscuritatea nopţei, şirul negru de vagoane părea un muşurori de furnici, o larvă din care cei dintăi viermi au început să caute viaţa. Pretutindeni oameni şi mai ales soldaţi căţăraţi pe acoperişuri, scări şi tampoane, prinşi unii de alţii, într'o disperare nebună. Nu era un colţişor liber, nu se putea să-ţi fixezi cele două picioare măcar pe o scară, sau un tampon... Şi lumea aceasta disperată, dintre cari mulţi alergau fără nici un rost de ici colo, în căutarea vreunei rude, ori scăpare de groaza duşmanului, nici bănuia că una din cele mai mari nenorociri o aştepta peste puţin.

Erau în trenul acela, funcţionari înalţi, o misiune străină, femei, copii şi Ruşi — îngrozitori de mulţi. Ei ocupaseră aproape jumătate din vagoane, se încuiaseră înlăuntru, aşa că zădarnic cercai să găseşti un locuşor.

In ultimul moment, cu mare greutate deschisei o uşă şi mă strecurai în coridor, ghemuit, strâns de alţi zdrahoni cu căciuli mari, a căror ură o simţii pe dată, deoarece ei îmi deschiseră uşa, crezându-mă de ai lor.

Şi'n halul acesta, rezemat de fereastra vagonului, privind gânditor în noapte, am pornit spre Iaşi, trecând repede Bârnova. La lumina lunei, sub reflexul stelelor, pe câmpia acoperită de zapadă, vedeam cum danţează înaintea mea copacii, stâlpii telegra-

www.dacoromanica.ro

fului, cum par'că se'nvărteau, se ştergeau într'o mişcare vertiginoasă. Şi noi nu ne dădeam seama...

— Dacă ar merge tot aşa trenul, ştiu că aş ajunge repede la Don, vorbi un rus de lângă mine,

In clipa aceea auzii ţignale disperate, întreg şirul de vagoane se prăbuşea la vale într'o goană turbată, horducându-se, aplecându-se cu înclinări spăimântătoare la curbe, gata să se prăvale în prăpastie. Conştiinţa dezastrului mă cuprinse... vedeam în fie care clipă că totul e pierdut şi că în curând, peste o minută, două, mai puţin, mă voiu sfârşi, sub sfărâmăturile acestui tren — fantomă, care alerga mereu, ca împins de-o putere nevăzută. O tristeţă mare îmi cuprinse sufletul, o jale grozav de dureroasă, îmi pătrunse inima...

Deodată o lovitură puternică, înăduşită, de par'că mi se sgudui creierul, se produse pe neaşteptate. Palidele lumini se stânseră, întunericul profund ne învălui, cineva par'că mă trăgea de mâni, de cap, mă prindea de picioare, mă lovea cu înverşunare, gata—gata să mă piardă. Nervii mi se ascuţiseră, conştiinţa morţei, a veşnicului sfârşit, mă sfâşia cu fiecare clipă; aşteptam acea trecere inevitabilă dela viaţă la moarte... Aşteptam nu cu frică, nici groază, ci cu o resemnare dureroasă, tristă, ca un condamnat care-şi pierde orice speranţă în faţa execuţiei....

Şi moartea nu venea... Totul părea că se sfârşise acolo la întuneric, între sfărămături, sânge şi morţi.

Ce se petrecuse cu mine în urmă nu ştiu. Imi aduc aminte că într'o vreme ma înăduşeam sub trupuri moi, cari se mişcau sub mine şi gemeau înăduşit. Respiraţia mi se oprise. In ureche auzii pe cineva care se ruga... „Scapă-mă!... ajută-mă!... se ruga în ruseşte; nu ştiu dacă nu era chiar acel

www.dacoromanica.ro

care-mi vorbise de Rusia, de Don. Cu mare greutate scosei o mână, o întinsei voind să-mi eliberez gâtul, dar nu fu cu putinţă. Făcui o sforţare disperată, nu-mi ajută la nimic. Mişcai încet capul. Printre dărămături zării o pată de cer roşie ca focul. Pe faţă simţii cum îmi curgeau picături mari, dese. Mi se părea că ploua şi mă mirai, dându-mi seama că iarnă...

Incepui din nou să fac mişcări disperate că să mă pot descheea la manta, iarăşi nu putui. Imi făcui loc cu capul cercând să dau la o parte ceva carîmi apăsa pe ceafă. Incepui să gem... să mă rog...

— Scăpaţi-mă..., fie-vă milă..., sunt încă viu...!

Atunci de undeva, cine ştie cum, mi s'a părut o umbră că se strecoară...

— Aşteaptă camarade.... te scăp... Şi umbra s'a mişcat, s'a stins...., a dispărut.... Indată am simţit două braţe mari, luând de pe mine, ce anume nu ştiu, oameni... bagaje... căci de odată mă văzui liber pe jumătate. Un aer rece, proaspăt îmi pătrunse în plămâni. Cu o furie sălbatică îmi rupsei sponcile dela manta şi începui să respir adânc, tare, cu' sete, şi fiecare respiraţie mă împuternicea.

Privii în jurul meu.... Un vagon ardea, câteva umbre se mişcau, femei cu părul în vânt, ţipau şi dispărură nebune în noapte... In dreapta, prinse de sfărîmituri, două, picioare bălăbăneau deaspra mea. Eram aproape scăpat şi totuşi nu mă puteam mişca... Voii să mă ridic, dar abea atunci îmi dădui seama că picioarele îmi erau încă prinse în ceva tare... Incepui să mă lupt cu o furie sălbatică. La fiecare smuncitură mă credeam scapat, şi totuşi nu puteam să scot piciorul, parcă cineva mă trăgea de el în jos. Incepui să ţip...

Aproape de mine un vagon ardea, flăcările se

www.dacoromanica.ro

apropiau... şi nimeni nu venea, Salvatorul meu dispăruse... Făcui încă o sorţare titanică, disperată şi însfârşit un picior, dreptul, fu scăpat... Mi-am îndoit puterile... cu o forţă nebună, aprinsă..., dar celealt picior tot nu ceda... Flăcările se apropieaseră de tot, se intindeau, luminau resturile vagoanelor... cerul... noaptea... A trecut cineva pe lânga mine alergând, dar nu s'a oprit. Trăsei din nou cu putere gata să-l rup... de-aş fi avut un topor, îl tăiam... In sfârşit, am scăpat.

In mijlocul vaetelor, urletelor desnădejduite am început să fug. Fugeam printre şirul de vagoane, printre dărămături căutând scapare. In mijlocul câmpiei, luminată de flacăra roşie a focului, m'am oprit. După mine alte umbre se mişcau agitate, ţipând, urlând cu capetele goale, cu pumnii strânşi, cerând ajutor, plângând cu disperare. Un grup de femei, bărbaţi, copii, care ne oprirăm, ne uitarăm unii la alţii, fără să ne putem spune o vorbă.

Cineva răcni într'o vreme. „S'o luăm pe linia drumului de fier, spre laşi"... Târârăm cu greu, sdrobiţi de oboseală bâjbăind drumul prin întuneric, printre copaci, spre linia ferată. Făcuserăm deja câteva sute de metri, când, într'o vreme mi-aduc aminte că am întors capul în urma: O flacără mare se înălţa spre cerul iluminat. Ardeau cele două vagoane de explozibile. O luarăm înainte şi'n zorii zilei ajunserăm în gara laşi...

Zarva, groaz,a răniţii care curgeau mereu şi pe cari îi pansau într'o sală de aşteptare ce se improvizase pe dată în prim ajutor ne umplea sufletul de infiorare. Mi-am văzut faţa plină de sânge, totul pe mine era numai sânge închegat, şi creier de om...

Mâni prietenoase se întinseră spre mine... Ochii

www.dacoromanica.ro

înlăcrămați mă priveau. Cineva mi-a cercetat mantau și-a strigat speriat...

— Iată creer de om!...

Eu, nu simțeam nimic. N'aveam nici o emoție și priveam mirat la oamenii cari mă compătineau. Din când în când, mă uitam le ei, murmurând...

— „Și totuși am scăpat... așa-i că poți scăpa"? In Iași toată ziua au curs răniții. Familii îngrijorate alergau nebune în dorința de a afla știri despre ai lor cari fuseseră în tren.

In Iașul îngrozit de boli, suferințe, infrângeri, în vechea capitală a Moldovei, care avusese nenorocul să vadă cele mai sfâșietoare zile de durere căzând asupra neamului, în Iașul acela plin de sânge, de morți, de foame, am rătăcit două zile fără să știu ce trebue să fac.

Dar în seara ajunului anului nou, dela fereastra spitalului unde eram găzduit, am auzit coruri, cântece vesele ruseşti și românești... Am eșit în stradă. Magazinele erau încă deschise, vitrinele străluceau de lumină, femei în haine frumoase făceau târgueli... Am văzut urători oprindu-se pe la case și o lume veselă ce nu voia să știe, să înțeleagă, de durerea, suferința neamului... Atunci am înțeles că puterea de a trăi e totuși mai mare decât moartea!...

A două zi pe jos m'am întors la regiment. In trecere prin Ciurea, am privit dezastrul: vagoane sfărmate, arse și echipele de lucrători scoteau încă morții de sub ruine. In spatele gării erau înșirați pe patru rânduri, morții. Gropile erau săpate. La fiecare mort semnele după care se putea cunoaște... Erau multe sute. Cu ochii scoși, capetele sfărmate, brațe detașate, mâni, picioare, momâi arse, femei, ofițeri, soldați, unii cu priviri dulci, zâmbitoare, alții cu fața congestionată, cruntă, posomorâtă... N'am să

www.dacoromanica.ro

uit,' o față blajină și lângă ea un copilaș micuț, drăgălaș, cu o rană deasupra ochilor.

Și pe morții aceștia nu-i plângea nimeni... Cercetători triști treceau printre șiruri în căutarea lor lor. Un grup de soldați cu baioneta la armă, păzia la întrare. O masă se întinse și cărțile sfinte, crucea și preoții în odăjdii, pregătiau prohodul morților necunoscuți, pregătiau rugăciunea din urmă a celor șapte, opt sute, sau cine știe câți, de morți într'o întâmplare stupidă, dar groaznică din cale afară.

Din cerul întunecat picau ușori ca fluturi, fulgi albi pe fețele moarte, pe pământul galben răscolit, pe gropile deschise, ca să-i înghită pentru totdeauna.

De atunci sunt ani. Dar de câte ori trec prin fața locului acesta, un sentiment necunoscut mă cuprinde. Nu știu, frica, jalea, ori bucuria că eu sunt viu, trăesc, mă bucur de viață și nu dorm în rând cu ei, în cimitirul acela împrovizat, uitat de toți, în dosul gărei Ciurea.

www.dacoromanica.ro

ULTIMA RUGAMINTE.

Atunci când s'au petrecut evenimentele acestea, nu le dădeam nici o atenţie, oare în vremurile acelea de luptă şi cumpănă, flămânzi şi sleiţi de oboseală, hărţuiţi pretutindeni de inanic, şi veşnic cu groaza morţii în suflet, mai era vreme de sentimentalizm?

Dar astăzi, după atâta amar de ani, amănuntele luptelor şi a suferinţelor, toate pornirile de jertfă şi brutalitate îşi desvăluesc în graniţele sufletului meu locul lor de onoare.

Şi de aceea nu te-am uitat. iubite Lavrinte Ivan Cotlearciuc.

Ştiu că mergeai în totdeauna în fruntea plunului, tăcut şi crunt, cu capul în piept, cu barba mare, neagră ca o mătură, revarsată peste mantaua verde, pe care totdeauna, nuştiu dece, o purtai descheiată...

La orice ordin primit, repetai banala formulă militărească. „Am înţeles, să trăiţi d-le sublocote-

www.dacoromanica.ro

nent", apoi te uitai în dreapta, în stânga, parcă ai fi căutat pe cineva, îţi descopereai capul, te aplecai ca în faţa preotului şi începeai să te închini... Şi plecai... pe vânt, pe ploaie în păduri ori în munţi ca să-ţi faci datoria, fără ca să întrebi ceva, fără să murmuri ori să te dai îu lături, deşi prin locurile acelea neam de neamul tău nu calcase. Şi întotdeauna te întorceai, cu izbânda... ori aduceai un prizonier, sau îl ucideai pe drum, ori veneai găfâind să spui exact poziţia nemţilor.

Eu te cunoşteam, ca un erou... Şi ştiam că eşti lipovean pescar, din Dobrogea noastră iubită şi atâta... Sufletul tău, viaţa... eram departe de a o adănci.

Dar într'una din zile, după un marş lung şi greu, scoşi de nemţi din adăposturile noastre, la o bucată de cale ai rămas în urmă. Şi atunci capitanul călare, a întors calul şi cu o cravaşă lungă a început să te lovească... Ai pus capul în piept şi te-ai încovoiat, primind loviturile capitanului, cu resemnare. Şi când ş'a îndeplinit opera, ai ridicat ochii spre cer, şi-ai şoptit: „La ce baţi la mine, domn capitan, eu om bolnav..." N'am putut să răbd, şi *am* sărit la capitan înfuriat, căutând să-l mustru.

— Domnule sublocotenent, uitaţi că sunteţi inferiorul meu, şi puteţi fi chiar impuşcat. Am tăcut, m'am uitat la el, şi la tine... Apoi zilele au trecut grele şi triste pentru noi... Cu fiecare ceas tot mai puţini ne număram la apel, şi tot mai mic rămânea cuprinsul ţărei. Copleşiţi de numărul duşmanilor de puterea focului ucigător, ne retrăgeam. Batalionul nostru avusese ordin să cadă arier-gardă. Intr'una din nopţile anului 1926, Noembrie în 20, ajunserăm după sforţări supraomeneşti la Fulga-Degeratu. Ploua, apoi ploaia se schimba în zăpada şi un vânt îngrozitor ne ţinea locului în clisa desfundată

www.dacoromanica.ro

care ne ajungea la genunchi. Din poalele munţilor, nemţii trimeteau ghiulele şi gloanţe, lumini de rachete şi focuri de bombarde. Am întrat în sat şi poposit în căsuţele umile, aşteptând rândul să întrăm în tranşee... Eram sleţi peste măsură şi cum am dat de căldură, pe dată am adormit... Ce s'a petrecut în urmă cu mine nu-mi dau seama, atât îmi aduc aminte, ca într'un târziu, cineva m'a sgâlţâit puternic.

Nemţii, să fugim... şi de odată, ca o minge m'am simţit ridicat în spatele unui om sdravăn. Am voit să întreb, să vorbesc dar sgomotul impuşcăturilor, urletul vijeliei care nu încetase, mă făcea să nu spun un cuvânt. Şi mă lăsai dus de braţele mari şi voinice, în spatele uriaşului, printre gloanţe în întuneric adânc, şi printr'un noroiu înspăimântător... Când am eşit afară din sat, matahala neagră m'a lăsat jos. „Şi acum spune ce s'a întâmplat, întrebai eu pe Lavrentie". Nu e vreme... să fugim... nemţii au întrat în sat, mulţi de-ai noştri din pluton au fost prinşi, eu... am omorît uu soldat neamţ. Şi a voit să mă ea din nou în spate, dar nu l'am lăsat. Din ziua aceea devenisem cei mai apropiaţi unul de altul. Când mă pierdea... vedeam că mă cauta cu ochii în mulţime... parcă vrea să-mi spue ceva, deşi nu-mi spunea nimic... In repaos îmi făcea ceai, mă învelea cu mantau lui, ori de unde nu ştiu, venea cu un braţ de paie pe care îl punea lângă mine... Odată l'am întrebat:

— Ai copii?...

— Da, opt...

— Dar avere?

— O lotcă şi nişte vintre...

Şi a început să plângă, ştergându-şi lacrimile

www.dacoromanica.ro

cu mâneca murdară a mantalei... Da, uriaşul acela fără pereche, plângea...

— Are să moară de foame... domn sublocotenent.

— De ce vorbeşti aşa?...

— Am să mor, am avut un vis rău... Şi Lavrente fără să-mi spue o vorbă, s'a sculat îndepărtându-se. Toată ziua fusese linişte în tranşeele noastre... Nemţii parcă anume căutau să ne înşele... Din când în când câte o împuşcătură rară avea să trezească văzduhul adormit.

Cerul era cenuşiu, posomorât, iar de sus, fulgi uşori, cădeau neîncetat, topindu-se pe obrazul nostru. La o vreme, aproape de căderea nopţei, simţii o mişcare în tranşeea noastră... Capitanul se strecură grăbit printre picioarele soldaţilor, venind spre mine. Când se apropie îmi întinde o hârtie mototolită. Citesc.

— „Campania a 4-a va ataca şi scoate pe nemţi din tranşee cu orice preţ".

Şi căpitanul scoase ciasornicul şi l'a privit lung... „Mai avem jumătate de ceas". Eu, fie de emoţie, fie de neatenţie nu observasem că în ordin era scris orele 5". Şi acum, dragă prietene, mai am o rugăminte, vorbi capitanul... Dacă mor, şi a început să lăcrămeze. Nu uită ce ţi-am spus... Scrie mamei mele... în satul... E... judeţul R.-Sarat. Şi m'a îmbrăţişat îndepărtându-se să comunice ordinul şi celuilalt sublocotenent din companie.

„Să nu uitaţi nici adresa... logodnicei mele l'am rugat eu... Şi-am căzut pe gânduri fără să observ că lângă mine sta Lavrentie.

— Domn sublocotenent, vorbi el după o lungă tăcere.

— Ce Lavrentie?

— Iată ce eu cer la Dumneavoastră...

www.dacoromanica.ro

Eu... eu... scriți și la mine adresa... la nevasta... eu am să mor... Să știe Aculina măcar atât... că eu murit... la luptă, poate... domn general face ajutor... la dânsă.

— Ce vorbești Lavrintie, tu nu mori.

— Eu la mine visat... vis rău... și a început să clatine din cap.

— Dar de unde știi tu că nu mor eu... și atunci?

— Dumneavoastră mergeți sănătos... Clipele treceau greu... Fiecare minută părea un veac. Soldații în așteptarea ceasului sorocit, începură să se închine, câțiva fumau... O, fețele lor galbene, mai lungi și parcă descompuse în fața morții... Cum am pornit la atac nu știu... Imi aduc aminte că nemții ne-au primit cu o împușcătură grozavă, îndată ce-am ieșit din tranșee... Ca într'un fulger ne-am repezit spre ei, și-am întrat în tranșeele lor. Lupta a fost scurtă, nădușită, fioroasă. Paturi de pușcă, creeri împrăștiați, urlete și gemete.... gemete...

Când ne-am deșteptat din visul cel rău, în tranșeea inamică și m'am uitat în jurul meu, văd pe căpitan venind spre mine gâfâind, palid și fără chipiu.

— Ce s'a întâmplat?

El mă privi galeș, clătină din cap... întinse mâna...

— Iată colo, la capătul tranșeei.. era să fiu omorât... doi nemți sărise la mine... pe unul l'am omorât cu un glonț... dar al doilea... gata era să mă străpungă... atunci Lavrentie, se ivește din spatele meu... și se repede la neamț...

— Și l'a omorât? întrebai eu...

— Nici vorbă răspunse căpitanul, dar păcat, în aceiași clipă, neamțul a avut vreme să descarce

www.dacoromanica.ro

un glonț în Lavrentie... Capitanul se uită la mine, și clătină iarăși din cap parcă ar fi vrut să-mi spue ceva... Tăcu însă și oftă... Fără să aștept, l'am luat pe capitan de mână și am pornit spre capătul tranșeei unde Lavrentie adormise de veci cu mâna pe armă, cu alta încleștată în mantaua neamțului.

Ochii lui abea închiși păreau că visează.

De pe frunte i se prelingea pe față o dâră de sânge roșu ca rubinul. Ne-am închinat în fața trupului și am plecat.

Pe seară sanitarii l'au îngropat într'o vălcea la rădăcina unui mesteacăn desfrunzit. Din ordinul căpitanului, un gorinst a sunat înăbușit onorul, iar rămășițele plutonului a prezentat arma în clipa când îl tărau la groapă.

A doua zi compania noastră a fost înlocuită... Pe când ne retrăgeam capitanul se apropie de mormântul lui Lavrentie, și rămase câteva minute nemișcat, cu capul gol... M'a ajuns în curând și avea ochii în lacrimi, tot drumul a tăcut.., Din ziua aceea nu l'am mai văzut bătând soldații, nici măcar înjurându-i

Acasă, Aculinei, n'am scris... Cu toată dorința mea n'am putut îndeplini ultima rugăminte a mortului, Dobrogea fiind ocupată.

Dar astăzi cu sufletul pătruns de amintirea ta, scriu aceasta schiță, iubite Lavrentie ca să știe și acei ce o vor citi, că tu ai murit moarte de erou, scăpându-ți șeful de la o moarte sigură.....

www.dacoromanica.ro

AVRUM SIN AVRUM.

Intr'o societate de prieteni, pe o seară liniştită de Maiu ne adunaserăm la un păhărel cu vin.

Era după războiul şi amintirile marelor întâmplări, trăiau poaspete în sufletul fiecărui din noi. Colonelul M. care în luptele dela Mărăşeşti comandase un divizion de artilerie, după ce tăcuse tot timpul vorbi.

— In faţa morţei nu exista om viteaz. Vitejia aşa cum o înţelegem noi, adică să mergi la moarte, cu zâmberul pe buze, se poate defini numai ca o exaltare a simţurilor.

Am văzut oameni fricoşi înfruntând cu curaj moartea.

Cauza? – Conştiinţa datoriei.

Dar ţăranul?

A-ţi apăra viaţa, pământul strămoşilor, mormintele, obiceiurile, tradiţia, chiar şi suferinţele pe pământul pe care te-ai născut, le înţeleg prin spiritul de conservare.

www.dacoromanica.ro

— Da, suferințele... murmura ca pentru el însuși, avocatul Serafim.

„Ce credeți, vorbi colonelul, scoțînând un port-țigaret de argint și luând o țigara—că evreii, da evreii, apasă colonelul, poporul aceasta batjocorit, sortiți să rătăcească de veacuri pe întreaga suprafața a globului, să plângă la zidurile Erhonului, să ducă pe meleaguri străine plângerile lui David, suspinul tradițional al omului fără patrie, n'au și ei partea lor de jertfă în războiul nostru, sau mai bine zis, lașii dar și eroii lor!?...

— Proporția, adaogă avocatul Serafim...

— Păstrând proporția, răspunse scurt Colonelul, trăgând nervos din țigara. Și acum vă rog ascultați:

Luasem comanda unui divizion de artilerie în fața Mărășeștilor, înainte de începerea marilor lupte. Mi-am așezat tunurile după un muncel, într'o poziție, de unde aveam câmp deschis de tragere peste liniile noastre. Valea Siretului și câmpia din dreptul Cosmeștilor.

Cu două zile înainte de a se începe lupta, după toate pregătirile, mă duc din nou să-mi inspectez divizionul. La bateria a doua, figura unui soldat mă făcu să tresar. Da, un chip cunoscut... Mă uit la el, la ceilalți soldați, cari în poziția de drepți, priveau ținta în ochii mei.

Iarăși îmi întorc privirea spre figura aceea trasă de suferințe, cu hainele sdrențuite.

Cum te chiamă?

— Avrum sin Avrum.

„Avrum sin Avrum, repet eu în mine" și privind din nou cât să-l mai observ odată.—Ajuns în postul meu, ceva mă neliniștea... Avrum sin Avrum, dar prea seamănă... de unde... și cum oare?

www.dacoromanica.ro

— De sigur că vi so parę curios, domnilor, vorbi colonelul—ridicând din nou tonul—că pe un maior comandant de divizion, cu răspunderea de viitorul luptei, să-l chinuiască chipul unui soldat şi care încă peste toate, răspunderea la numele de Avrum sin Avrum. Totuşi era aşa, figura lui mă chinuia; îmi era cunoscut, trăisem, petrecusem, dormisem în acelaş pat, dar de unde această transformare?—Pe prietenul meu îl chema Albescu." Am să-l chem, mă gândesc eu,... de n'o fi el ce pierd? dar dacă e el... atunci cum rămâne, că eu. am trecut pe lângă dânsul cu toată mândria şi dispreţul cu toată distanţa împrejurărilor pe care mi-o dădea gradul în vremuri aşa de grozave?

A doua zi dimineaţă, poruncesc să-mi trimiată în ascunzătoarea mea improvizată, în cancelarie, dormitor, bucătărie, pe soldatul Avrum.

Vine, intră şi se opreşte ca o stană în faţa mea.

— Trăiţi, domnule maior!

— Tu nu eşti Albescu? îi zic lui deodată, ca la o comandă.

— Da, eu sunt, să trăiţi!

— Tu, Albescu?

— Da, repetă el cu glas moale... In ochii mei a trecut o lucire de bucurie: „Albescule. . . Tu... şi cum, de unde Avrum sin Avrum"¿

— Eu sunt evreu, domnule maior... Am fost matricolat după numele deacasă, în urmă mi-am schimbat numele.

Şi cum tu n'ai văzut că eu, prietenul tău sunt comandant?... De ce n'ai venit la mine?

— Voiesc să-mi fac datoria!

Cuvintele lui mă emoţionară adânc.—Ingânai, bine, bine, foarte bine Albescule... neştiind ce să-i

www.dacoromanica.ro

mai spun. Albescu în aceiaş poziţie, mă privea blând, dar hotărător.

„Albescule, vorbii eu din nou: nu pot să uit pe prietenul de altădată... mâine, poimâne poate, se începe lupta. Tu eşti mai expus şi poţi fi lovit. Voesc să fac ceva pentru tine, după cum şi tu în împrejurări grele, nu m'ai lăsat. Ce rol ai?

— Ochitor la tunul doi.

— Să te trimet la trenul regimentar.

— Nu... nu primesc.

Cuvintele lui hotărâte îmi împuseră.

„Bine.. vorbii eu şi m'apropiai de el, îmbrăţişindu-l. Acuma dute..., mă iartă... sunt ocupat... dar... nu uită că prietenul tău e aici".

După intervederea noastră, pe care anume o scurtai, de oarece îmi era aşa de greu pe suflet, rămăsei pe gânduri...

Cu Albescu, mă cunoscusem, în anii tinereţei, într'un orăşel de munte. Eram locotenent, el directorul unei sucursale. Tânăr, frumos, primit în toate societăţile, schimba costumele la fiecare săptămână; totdeauna ras, îngrijit, plăcea femeilor din societatea cea mai aleasă. Nu manifestase nici odată ura pentru creştini, nici dragostea pentru evrei. Ne împrietenirăm repede. Făceam pocher împreună, ne împărtăşeam bucuriile, durerile, citeam aceleaşi cărţi. Albescu care avea leafă bună, şi era galant, totdeauna salva situaţiile. Săritor la nevoie, îmi veni şi mie rândul să fiu ajutat. Cum eram mâna spartă şi jucam cărţi, mă pomenesc, într'o zi, că-mi lipsesc câteva mii din casa regimentului. Vă puteţi închipui groaza mea... Acasă, la părinţi, sărăcia lucea. Nu-mi rămânea decât să mă'nsor cu o fată cu zestre, să iau acont cum vorbeau tinerii ofiţeri în limbajul obicinuit, ori să mă'mpuşc.

www.dacoromanica.ro

El mă vede trist şi într'una din zile îmi spune:

— Ştiu că cheltueşti mult, mai mult decât ai, îţi lipseşte ceva?...

— Da...

— Cât?

— Aproape trei mii.

— Bine. Mâine o să-i ai... Te vei pune pe economii şi nu vei mai juca cărţi.

Am sărit la el şi l-am sărutat; am acoperit lipsa chiar a doua zi, apoi m'am cuminţit.

Peste un an Albescu a fost mutat la Bucureşti, eu deasemenea am părăsit garnizoana. Anii trecură şi noi ne revedeam tot mai rar. A venit apoi războiul. Colonelul tăcu; îşi şterse sudoarea de pe frunte şi scoase din nou o ţigară.

— Toţi îl ascultam atenţi... aşteptam „Da, urmă Colonelul emoţionat. Bombardamentul începu intens, puternic, se cutremura pământul din rărunchi. Vâjâitul aerului, sfărămăturile bombelor ne asurzise... O zi de bombardament intens, nu e lucru uşor. Acei cari au trăit zilele acelea îşi pot da seama de grozăvenia ceasurilor prin care treceam! Dela observator îmi venia raportul... Tragerea eficace, lungiţitirul atâta spre dreapta ori stânga.

O grijă mă stăpânea în toată înfrigurarea aceasta: să nu fim descoperiţi... Dar iată că a doua zi, privind văzduhul înfierbântat şi el deatâta foc, aud proectilele nemţilor vâjâind spre noi.

După un ceas primesc raportul „Descoperiţi".

La bateria a doua a căzut o ghiulea.—Fără să mai stau pe gânduri, cum am putut, m'am repezit într'un suflet spre bateria a doua. Ajung, mă pitulesc şi iată tabloul: o roată dela tunul doi sfărâmată, un soldat rănit. Când mi-arunc ochii ce să văd? prietenul meu Avrum. Cu toată greutatea momentului

www.dacoromanica.ro

şi măsurile ce le aveam de luat, m'apropii de el şi-l mângâi pe obraji.

— Cum îţi este Albescule?

— Bine, vorbi el liniştit, cătând cu jale în ochii mei.

Binele acesta era mai mult prevestirea morţii, căci din coapsa dreaptă, sângele îi curgea din belşug.

— Luaţi o targă şi repede, repede, la Ambulanţă. Albescu îmi mulţumi din ochi.

— Te doare rău?

Rănitul dădu din cap cercând să ridice mâna.

— Albescule: spune-mi ce doreşti?

Nu răspunse.—Soldaţii veniră cu o targă şi-l ridicară, cercând să-i înăbuşe sângele cu un smoc de vată.—Când să-l pornească, Albescu făcu un semn. Mă apropiai de el şi-i luai mâna ferbinte peste măsură, în mâinile mele... O ghiulea veni şi căzu la o mică distanţă.

Soldaţii aşteptau porunca să mute tunul. Ofiţerii mă priveau miraţi, neînţelegând nimic.

— Domnule maior, vorbi el cu întrerupere, cătând desnădăjduit în ochii mei.

Am o rugăminte... Voesc să fiu îngropat ca evreu. Să nu facă cum s'a întâmplat cu alţi camarazi.

Vorbele lui stinse, spuse cu'n mare regret, mă'nduioşoară la lacrimi.

Pe când soldaţii îl ridicară, Albescu făcu un semn. M'apropai. Cu degetul îmi arătă sânul.—Poruncii să-l desfacă la piept. Din buzunarul vestonului, îi scoase un ceasornic şi un portmoneu.

— Ca amintire, ceasornicul să-l păstrezi, iar banii... să-i trimeteţi lui Moise Avrum, cizmar la Săveni—Dorohoi...

Apoi l-au pornit grăbit, prin şanţuri de comunicaţie şi repede îl pierdui din vedere.

www.dacoromanica.ro

A doua zi primii vestea că Avrum sin Avrum a murit pe drum. Am comunicat să-l îngroape ca pe un mozaic, cu rabin şi cred că aceasta s'a întâmplat potrivit dorinţei mortului. Colonelul tăcu. Scoase ceasornicul şi ni-l arătă... Toţi îl privirăm într'o mare tăcere.

— Şi-a voit să moară tot ca un evreu, vorbi avocatul...

— Dar foarte frumos... răspunse un tânăr înalt şi palid, cu faţa de om bolnav.

www.dacoromanica.ro

FRUMOASA PAULINA.

Pe atunci eram învăţător într'un sat de munte.

Tânăr, plin de visuri, îmi făceam planuri şi nădăjduiam să-mi trăesc viaţa aşa cum nimeni n'a trăit-o: să iubesc ca nimeni altul, să mă jertfesc pentru o idee mare, s'ajung renumit, respectat...

Umblam cu părul mare, cântam din vioară, prost nu-i vorbă, mă îmbrăcam la sărbători în redingotă şi ţineam discursuri ţăranilor, în biserica cu turla veche, cu mormintele uitate, unde un preot bătrân, fără dinţi, făcea o slujbă de mântuială.

Ştiu că le vorbeam de patrie şi că sentimentul patriotic trebue să predomine orice alte preocupări ale omului în viaţă.

Aşa de mult se vede că repetasem cuvintele acestea, în cât, într'una din zile, un ţăran deştept, fost sergent, mă luă în râs:

— Nu vezi că boerul a pus taxe pe gâşte,

www.dacoromanica.ro

moşia lui se întinde în jurul caselor noastre, prestaţia s'a mărit, că suntem datori vânduţi şi n'avem cu ce ne îngropa copiii, şi d-ta ne spui vorbe frumoase, care nu ne ajută la nimic...

Am încercat să-i răspund, dar ţăranul mi-a tăiat-o.

— Flămânzi şi goi şi d-ta o ţii una; mai bine ai pune umărul şi-am goni pe veneticul de grec care ne-a ridicat falcea la 80 de lei.

Vorbele lui m'au făcut să văd adevărul.

Satul nostru cu 500 fălci întindere, era proprietatea unei boeroaice, care trăia în străinătate şi arendase moşia unui venetic, Kir Frangopulo, un grec bătrân, ciupit de vărsat şi sgârcit nevoie mare. Vechilu, contabilul, storceau până şi măduva din oase.

Ne-am sfătuit noi să facem o Bancă, să ne împrumutăm ca s'arendăm moşia, dar degeaba.

Dacă am văzut aşa, m'am lăsat de socializmul meu, cum îmi spunea revizorul, şi m'am gândit să mă însor.

Erau în satele vecine destule fete frumoase: fiice de popi, învăţători, fete cu ceva zestre, dar, spun drept, nici una n'o credeam demnă de mine... Eu care cântam din vioară, făceam poezii şi umblam îmbrăcat in redingotă.

Cercai în câteva familii distinse, îmi arătai tot talentul, când fu vorba la adică, nimeni nu se învoi să-şi dea fata după un învăţător.

Dezgustat, hotărâi să duc o viaţă de pusnic, să up orice legături cu lumea.

www.dacoromanica.ro

Strângeam cântece populare, umblând din sat în sat cu vioara, stam de vorbă cu ţăranii, când într'una de zile, trecând prin faţa unei porţi, văd o fetişcană să fi tot avut 16 ani, de-o frumuseţe rară.

Mă uit la ea, fata râde, lasă ochii în jos şi s'ascunde după portiţă. Când mă depărtez scoate capul şi mă priveşte... iarăşi.

Seara n'am mai dormit ca lumea. Ochii aceia mari, blânzi, figura regulată şi fină, talia mlădioasă, toată făptura ei inteligentă, vie, mă chinuia.

In sfârşit am făcut ce-am putut ca să ne cunoaştem. O chema Paulina. Tatăl ei trecea drept fruntaş în sat, dar ce însemnau patru fălci la o casă de copiii.

De cum ne-am cunoscut, Paulina a început să mă îndrăgească.

Duminecile mă îmbrăcam în redingotă, îmi luam vioara şi porneam în satul vecin.

Cântam, declamam, mă rog îmi arătam, toată arta, s'o cuceresc şi reuşii.

Paulina mă fura cu ochii.

Seara ne primblam împreună, o strângeam la pieptul meu, îi sărutam frumoşii ochi...

Intr'una din zile o văzui tristă.

Am venit a doua zi, a treia zi, Paulina refuza să-mi spue pricina gândurilor care o rodeau.

Se lasă ca şi înainte s'o strâng în braţe, s'o sărut şi cu cât ne întâlneam mai des, cu atât devenea mai tainică.

www.dacoromanica.ro

La vreo săptămână, stând de vorbă sub ramurile unei mesteacăn, cu multă greutate, o convinsei să-mi spue pricina durerei.

— Ştiu că mă iubeşti, dar totul între noi e zadarnic, eu o fată de ţară, fără carte... la urmă drumurile noastre n'au să se întâlnească niciodată... şi-a început să plângă.

— Cum, ce fel?

Paulina tăcu.

— Spune-mi, stăruii eu. Spune-mi tot ce ai pe inimă.

O îmbrăţişai, mă făcui, că plâng, ea tăcea cu încăpăţinare.

— Atunci mă duc, şi n'am să vin niciodată.

— De ce vorbeşti aşa?

— Rămân dacă îmi spui:...

— Ştii... Ştii, gemu ea, şi'ncepu să plângă cu suspine, mai bine să mor de cât să fiu nevasta lui.

— A cui?

— A grecului.

— Ce vorbeşti? Tu nevasta lui? vorbii eu înfuriat. Nu, nu se poate, să ştiu că mor, dar nu te las.

„Acasă vorbi ea mai liniştită; numai am zile bune. Mama nu vrea să mă deie, dar tătuca într'una o ţine": Frumuseţea trece spune el, dar averea e avere"!

Şi ştii că tata e sărac, şi noi suntem mulţi... Intr'o seară a venit beat, a ţipat la mine, m'a înjurat, pe urmă a început să plângă.

— Şi tu îmi vorbeşti aşa, parcă ai vrea să...

— Ferească Dumnezeu, vorbi fata cu revoltă...

www.dacoromanica.ro

Mă uitai la dânsa şi un sentiment ciudat mă cuprinse. Frica de-a mă angaja prea mult... răspunderea... Incepui s'o încurc schimbând tonul.

„O fată ca tine, să fie roabă unui grec, a unui venetic... care suge sângele fraţilor noştri, să-şi râdă de frumuseţea ta. Eu, eu... am să fac totul, tot ce-mi stă în putinţă!“

Paulina stătea cu capul în mâini şi din când în când ridica ochii plânşi spre mine.

M'am despărţit, spun drept, în mare încurcătură.

A casă, mi'am trântit vioara, m'am aruncat în pat descurajat, aproape plângând. „Cum să eau eu de soţie o fată fără carte... o sărăcie! O iubesc... o iubesc, dar trebue s'o rup, altfel sânt nenorocit“.

A doua zi, după mult sbucium, îi trimesei o scrisoare.

„Scumpa şi mult iubita mea Paulină“.

Te iubesc din adâncul sufletului, dar soarta este împotriva noastră. Ce să-ţi fac... un biet învăţătoraş, sărac, cu 70 lei pe lună... o mamă bătrână care tot de la mine aşteaptă... Cum să trăim? Cum?

E păcat de tinereţa ta, dar pentru căte iubesc, n'am voe să te nenorocesc. N'am curajul să vin, aşa sunt de zdrobit... iartă-mă... cu lăcrimiud scrisoarea aceasta, şi într'adevăr, mă sforţai să plâng ca să fiu sincer faţă de mine“!

Răspunsul la scrisoarea mea nu mai venea.

Ardeam de ciudă, de ură, mă înfuriam pe mine şi tot singur mă linişteam.

„Ea aşteaptă s'o cer, dar cum s'o cer eu de

www.dacoromanica.ro

soţie? O fată săracă, fără zestre, fără cultură, of! mai ales cuvântul acesta fără cultură, îmi stătea prins de creer.

Hotării să nu mă mai duc pe la dânsa, când a cincea zi, primii vorbă printr'o babă, că Paulina m'aşteaptă în amurg, lângă poarta cimitirului.

Seara cădea liniştită. Munţii în depărtare se albăstreau. Spre apus, pe cerul luminat de reflexul stelelor, se estompau siluetele mesteacănilor.

Când am ajuns, Paulina era acolo.

— Te aştept de mult vorbi ea cu vocea tremurătoare, gândeam că numai vii.

M'am apropiat de dânsa. Ea începu să plângă cu hohote.

— M'au vândut... Sunt a lui... scapă-mă... ea mă cu tine, nu vreau să fiu a lui.

Spun drept-că am sfeclit-o... Nu ştiam ce să-i răspund şi parcă o teamă ascunsă mă reţinea să mă apropii de dânsa.

In cele din urmă cercai s'o mângâi, s'o îmbrăţişez, ea se lasa, mă strângea la piept cu înfrigurare nebună, se lipea de mine ca un copil desnădăjduit.

— Sunt cu tine... ata... nu-l vreau... nu-l vreu, fă ce vrei cu mine.

O clipă îmi trecu prin simţuri un fior ciudat. Dacă, mă gândii eu, gata să mă răpăd, s'o sfâşii în îmbrăţişări nebune."

Văzui că nu se opune dar în aceiaşi clipă un sentiment de frică, răspundere, mă făcu să mă opresc...

www.dacoromanica.ro

Poate îmi întinde o plasă că să mă prindă şi eu naivul mă văd cu dânsa de gât...

M'am desfăcut din braţele ei... şi privind-o drept în ochi i-am spus:

— Scumpă Paulină—sunt un nenorocit, un om pierdut, soarta noastră, oh... ce sunt eu de vină?

Ea s'a uitat la mine sălbatec, mi-a aruncat o privire stranie.

Ochii ei luminoşi, plini de foc pieptul care se sbătea sub lumina lunei,—mândria, ura cu care m'a privit!

— Aşa, vorbi ea... aşa... eu... atunci mâine am să fiu a lui, şi în clipa aceia, întorcându-se, a dispărut cu-o iuţeală de neînchipuit.

Am încercat s'o chem, am alergat după dânsa, zadarnic. După întâmplarea aceasta, gândurile veniră mai chinuitoare, totuşi mă hotărîi să fiu tare.

O lună mai târziu, grecul a făcut nunta, iar Paulina s'a mutat la curte,

In anul acela, Dumnezeu dădu belşug, aşa că Frangopulo se umplu de parale.

Cu începutul anului şcolar, când m'am întors în sat aflai că moşierul se mută în alt judeţ, unde a cumpărat moşie.

Intr'adevăr, peste o lună, zece care grele, încărcate, cu argaţii lui, au pornit spre curţile cele noi.

Aflam că Paulina trăeşte minunat şi n'o mai cunoşti de mândră. Prin sat unii vorbeau de ea căinând-o, alţii o fericeau.

Trecuseră ani la mijloc, eu mă însurasem, apoi

www.dacoromanica.ro

urmă divorțul, uitasem să cânt din vioară, și-mi trăiam viața mea necăjită, de învățător, fără noroc.

Da, eram născut să sufăr, și mai ales din pricina gărgăunilor mei.

Colegii se însuraseră bine, cu fete de preoți, gospodine, cu zestre, eu alergasem după cultură, familie... Și găsisem o înfumurată, o încrezută, de mi scotea sufletul.

Mă punea să-i spăl și blidele...

Ce-am pătimit, vai de capul meu.! După ce am divorțat, nu s'a mulțumit cu pensia alimentară, dar mereu mă reclama la revizori, inspectori și mă rog, pe cine să creadă, pe mine, care numai aveam o haină, ori pe dânsa care știa să dea ochii peste cap?

Cu vecinicele reclamații și-n sfadă cu revizorii, am ajuns și-n comuna Budești, județul Vaslui pe moșia unde se mutase Frangopol.

Când am cetit ordinul de mutare un fior mi-a trecut prin inimă. „Să mă duc... Să nu mă duc?“ Ce era să fac? mi-am luat bagajul și-am plecat.

Satul era destul de mare, doar oameni tot așa de necăjiți... Școala cu un singur post, o magherniță veche.

O lună, două, cât n'a dat frigul, a mai mers, dar de cum am început a face focul, să-ți ei lumea în cap.

Iată că într'una din zile, vine un om de la curte.

— Vă poftește cuconița...

O clipă mi-a venit să strig la el, să-l gonesc, mi-am revenit.

www.dacoromanica.ro

— Care cuconiţă?

— A boerului.

— Şi la ce mă chiamă?

— Nu ştiu.

— Bine, poate-oi veni...

— Şi chiar aşa să-i spun, vorbi ţăranul scărpinându-se după ureche, şi privindu-mă lung...

— Spune că oi veni.

După ce-a plecat servitorul, o frământare şi mai mare mi-a cuprins sufletul.

Eu care în trei luni nici nu voisem s'aud de dânsa, să mă înjosesc în faţa unei parvenite?

„Nu... nu mă duc... îmi zisei eu, totuşi un sentiment de curiozitate, de iubire îndepărtată, ceva misterios, s'aprinsese cu prima vorbă a ţăranului în sufletul meu.

Fără să-mi dau seama, m'am bărberit mi-am îmbrăcat redingota, şi pornii...

Vin, intru. Un servitor mă pofteşte într'un salon luxos cu covoare, blăni de urs, mobilă frumoasă.

Aştept, sângele-mi ferbe. Cu fiecare minută de întârziere umilinţa şi regretul că am venit, mi se ridica pe suflet.

Intr'o vreme mă hotărâi să plec, totuşi, ochii îmi erau aţintiţi spre uşa de unde m'aşteptam s'o văd.

Deodată, s'aude un sgomot de paşi. O uşă se deschide, şi-n faţa mea, o doamnă înaltă, brună, cu ochi profunzi şi turburători de frumoşi s'apropie de mine.

O mână moale, albă ca laptele, cu vinişoare

www.dacoromanica.ro

albastre-verzi şi fine, ca trase cu creionul se întinde.

Mă uit, privesc... şi mă înfior.

In faţa mea Paulina... doamna aceasta elegantă şi mândră ca o principesă... iubirea mea d'intâi?... Şi-n clipa aceea nu ştiu cum am întors capul şi mi-am zărit mutra obosită, şi haina jerpelită în oglindă, şi-n ochii mei s'a aprins iarăşi mândria şi ura omului căruia ea mai rămas un pic de simţire în adâncul fiinţei...

Paulina întrerupse tăcerea.

— Am aflat că sunteţi învăţător aici,

— Da?

— Şi de mult?

— Trei luni.

— Imi pare bine, ştiu că sunteţi bun învăţător, că vă daţi toată silinţa să faceţi ceva pentru copiii sătenilor noştri. Fostul d-tale coleg, nu făcea nimic, n'am fost nici eu, nici soţul meu mulţumiţi... Toată ziua prin crâşmă, de-aceea am stăruit să-l mute.

—Cum D-tră l'aţi mutat? vorbii eu turburat.

— Da noi, răspunse ea fără să deie atenţie tonului meu.

Noi îi dădeam tot concursul, dar el... O, dar ce să mai vorbim... stăm rău cu învăţământul. In Franţa... Anglia... n'ai să găseşti analfabeţi.

— Da în Franţa bălbăii eu... ştiu că nu sunt analfabeţi dar sunt şi proprietari care...

— A! vorbi ea, cu-n gest de mândrie, pricepându-mi gândurile. Noi în totdeauna am fost gata

www.dacoromanica.ro

la orice sacrificiu... dar... să lăsăm chestiunea aceasta şi spuneţi-mi? De când aţi părăsit Cioreştii?

— Şapte ani...

— Şi v'aţi căsătorit?

— Şi divorţat...

Ea mă privi lung. Eu rămăsei uimit de tonul tot mai blând şi mai familiar.

Mă simţiam umilit, sdrobit sub farmecul privirilor ei! şi-n faţa mea oglinda, oh, oglinda aceia afurisită, care de câteori făceam o mişcare, mă arăta în toată goliciunea sărăciei şi mizeriei mele.

Prin minte îmi trecu tabloul acela îndepărtat. O seară de August. Poarta cimitirului... O fată tânără, care-şi frânge mâinile şi cere s'o scap... Apoi o doamnă bogată, frumoasă, o parvenită care-şi bătea joc de mine.

— Doresc să ştiu la ce m'aţi chemat, întrebai eu deodată cu gas spărios.

— Am auzit că şcoala e stricată şi suferiţi de frig... pentru aceasta nu veţi refuza ajutorul meu.

— Da, da, aşa e, dar vedeţi doamnă că statul trebue...

Ea trecu în altă odaie, şi se întoarse cu'n plic pe care mi-l întinse. Rămăsei nedumerit. Nu ştiam singur ce să fac...

Să-i arunc banii, s'o insult!...

— Curând plecăm la Menton, în primavară ne vom întoarce şi atunci nu e aşa, vei fi prietenul nostru.

-- Da,.. da... bălbăii eu...

www.dacoromanica.ro

Dânsa îmi întinse mâna albă, delicată, în semn că mă concediază.

In faţa porţei mă oprii, mă întorsei spre curte şi singur nu ştiam ce să fac. Eram turburat, uram, mă învinuiam pe mine şi nu ştiam ce să-mi răspund.

Totul se petrecuse repede, ca într'o poveste de demult.

M'am dus la crâşmă, şi până târziu noaptea am băut.

A doua zi am luat banii, i-am pus într'un plic scriind următoarele rânduri. „Statul n'are nevoie de milă, stimată doamnă!"

Am trimis plicul, mi-am făcut bagajul şi-am angajat o căruţă, ca să părăsesc pentru totdeauna satul acela. Când plecam, un om de la curte veni fuga spre mine. Imi întinse un plic.

— Aştept răspuns.

— Nu e nevoie, daţi-l înapoi, şi poruncii ţăranului să mâie.

De-atunci au trecut ani, am îmbătrânit, idealurile mi s'au stins, m'am mutat în alte câteva sate fără ca să întâlnesc undeva norocul.

Dar în unele seri stau şi mă gândesc la plicul acela delicat.

De ce oare nu l-am deschis?

www.dacoromanica.ro

„MEINE HIR“.

Când să ieşim din Nisporeni, o firmă ştearsă de ploae, atârnată de-asupra unei case mari, cu streşina prelungită, îmi atrase privirea.

„Casele Naţionale“, iar dedesupt:

„Baia Populară“.

— Ehei, dar ştii ca staţi bine aici, măi Ioane, aveţi vană [1]), mă întorseiu eu spre vizitiu.

— Cum de nu, cucoane răspunse zdrahonul cu ceafa arsă de soare, şi cu voce de bas...

— Şi de mult aveţi voi baie? Ion mă privi cu atenţie şi dădu biciu cailor. Trăsurica, cu arcurile tocite, se sdruncina din adâncuri.

— M-da, cucoane, răspunse Ion peste puţin.... de mult... aşa de vre-o doi ani...

[1]) baie.

www.dacoromanica.ro

Intorseiu din nou privirea spre şandramaua lungă cu coperişul aplecat.

— Ehei boierule, îngăimă el cu tristeţă. Ce a fost aici când s'a deschis vana asta!... A venit şi „don prefect“ şi doftorii cei mari dela Chişinău, şi norod cât vede-ai cu ochii... Ce de-a [1]) reciuri! Că norodul trebue să se ducă la baie... să se înveţe cu curăţenia... dar totul a fost degeaba!

— De ce?

Ion iarăşi clatină cu tristeţă din cap...

Trăsurica cobora o pantă râpoasă şi Ion cu grijă stăpânea hăţurile, încordând braţele lui de oţel, ca să nu ea cai vânt. In jurul nostru amurgul cobora singuratic, învăluit într'o tristeţă de moarte.

Nici un zvon, nici o urmă de viaţă.

Ici colo, petece de popuşoaie netăiate şi câmpii secetoase, arse de soarele unei veri fără pic de ploaie...

Mă uitam, la voinicul acesta încruntat, cu părul de un negru mat, la picioarele lui goale, veşnic pe drumuri, prin noroaie, ploi, pe vânturi, zorind mereu cu trăsurica zemstvei, om fără hodină şi fără nici un rost, şi-mi spuneam mereu aceleaşi vorbe care mi le-am spus de atâtea ori... „Greu trăiesc unui oameni pe lume“!

O stare sufletească deosebită, în mijlocul unei naturi pline de tristeţă, o călătorie neaşteptată, departe la un conac, îmi zgâria sufletul şi-mi răscolia toată viaţa şi toate amintirile mele pline de dureri.

[1]) cuvântări.

www.dacoromanica.ro

— Da, cucoane, vorbi într'o vreme Ion, pe când trăsurica urca la deal...

Norodul nostru e „teomnâi“ [1])... degeaba orice ai face... Nu e ca în Ghermania!...

— Dar ce? tu ai fost în Germania?...

— Am fost..., cum de nu..., în „plen“ [2])... Dar să nu mi uit vorba...

Spuneam de vană. La început, cucoane, mai venia el norodul să se scalde, dar pe urmă a trebuit să i aducă cu jandarmii..... şi tot degeaba..... Când venia rândul muierilor, de parcă le aducea la moarte... Ce să faci? Ţăranului nostru trebue să i facă binele cu bataia şi atunci tot nu pricepe..... Norod „teomnâi“ cucoane şi pace! Ion tuşi se scărpină în cap, şi mi ceru o ţigară... O aprinse, se întoarse jumătate spre mine... Aşteptă parcă să-l întreb.

— Şi cum ai dus-o în Germania... El se întorse să-şi vadă din nou caii şi să observe drumul, apoi iar răsuci capul.

— La început prost de tot cucoane, dar pe urmă n'am ce mă plânge. Slava Domnului... Că să vezi d-ta, ni dăduse la lucru şi mie mi-a căzut sorţul la o pomeşciţă [3]).

— Şi-n ce loc era asta?...

— La marea Baltică!... Dela curtea boierească

[1]) întunecat.
[2]) prizonier.
[3]) moşieriţă.

www.dacoromanica.ro

vedeai marea şi parahoadele[1]) ca la o cartină[2]).

— Şi-ţi era bine acolo?

— Cum de nu cucoane... Eu eram totul.... rasporiaditel[3]), adecă mai mare peste slugi..., ţineam socotelele... mă rog...

— Dar cucoana era singură?

— Singură; barbatul îi murise la bătălie, n'avea nici un copil şi numai o mamă bătrână...

Ion tăcu şi oftă... Eu căutăm să-i observ chipul, el anume şi-l ascundea, poate pentru aceia că să nu-i observ tristeţa şi chiar o lacrimă care-i se strecurase supt gene...

„Şi, când să plec, vorbi el într'o vreme, câtă jelanie!... Cum se mai ruga cucoana, rămai *meine hir*, rămâi aici... Plângea şi se ţinea de gâtul meu ca un copil... Rămâi *meine hir*. Şi am plecat cucoane! Am venit aice la sărăcie... slugă la cine?... minte proastă de moldovan! E hei... adăugă el ca pentru dânsul după câteva minute. Odată trece norocul pe lângă om... Ion dete bici cailor, ca şi când în goana trăsurii voia să-şi uite amintirele şi tăcu... Seara cădea... Figurile noastre începură să nu se mai vadă bine...

Câteva lumini singuratice se iviră departe, într'o vale...

— E Vărzăreşti, vorbi el într'o vreme. Şi iarăşi căzu pe gânduri. La ce se gândea? La cei doi ochi

---

[1]) vapoarele.
[2]) tablou.
[3]) administrator.

www.dacoromanica.ro

albaştri, rămaşi pe ţărmurile Balticei şi pe care n'avea să-i mai vadă niciodată? La norocul lui perdut pe veci?

Eu mă gândeam la doi ochi negri, pe cari, înfrigurați de boală aveam să-i văd peste câteva ore, ca apoi să nu-i mai văd niciodată...

Şi aşa, amândoi, în noaptea aceia de toamnă, călătoriam împreună, şi sufletele noastre prinse de melancolia iubirei tăceau, tăceau.

www.dacoromanica.ro

PE MALUL NISTRULUI.

Domnule Colonel, nelegiuirea dela 1812 trebuia să se repare. Basarabia cerea răzbunare... şi... după cum vedeţi... pământul muncit de noi... intră de acum înainte în mânile ţăranilor.

— Dumneavoastră aţi hotărât că toată moşia mea moştenită din strămoşi să fie împărţită la ţărani... credeţi că această nedreptate...!

— Domnule Colonel, îl întrerupse învăţătorul Fală, aceasta e dreptatea.

Colonelul Zubcovschi, un om înalt, cu privirea vioaie, ochi sclipitori de inteligenţă şi energie, privea la învăţătorul satului cu o ciudă, pe care firea lui destul de aleasă, ştia să şi-o ascundă printr'un prefăcut zâmbet de noblețe...

Frământându-şi mâinele mici şi albe, aruncă o privire de dispre, învăţătorului, şi voi să iasă, totuşi îşi aduce aminte că mai are de pus o întrebare.

www.dacoromanica.ro

— Şi câte deseatine mi se cuvin?

— După lege 100 de deaseatine.

— 100 de deseatine, răspunse Colonelul? adevărat?

— Da... adevărat, aşa glăsueşte legea.

— Să-mi daţi voe, vorbi Colonelul cu un gest de mândrie, legea o faceţi D-tră...

— Poate da, aşa... Suferinţele se răzbună... şopti învăţătorul... Dar, urmă el... vina e a D-tră.. la ce ne-aţi umilit mai bine de un veac?

— Am fost mai buni...

— Mai răi D-le Colonel... Când veneaţi vara pe aici, aşa de plimbare, niciodată nu vă îngrijaţi de noi...

Dacă ne plângeam, ne daţi afară... Vă aduceţi aminte, odată tot satul venise să se jeluiască în potriva lui Zahar Dimitrici, vechilul?

— Zahar Dimitrici, făcu colonelul mirat.

— Da... el. Şi ne-a dat afară înbrâncindu-ne pe scări.

Colonelul roşi... Prin minte îi trecu scena aceasta care o vedea limpede într'un amurg de vară.

— Şi chiar dacă nu v'amintiţi domnule colonel, să vă amintesc eu alta... Ştiţi ce mi-aţi făcut pentrucă grăiam cu copiii moldoveneşte? Dar când norodul a cerut ca slujba la biserică să se facă jumătate şi în moldoveneşte?

Colonelul Zubcovschi se îngălbeni... Câtă suferinţă până să se hotărască să vie în faţa acestui om, nesuferit, plin de sudoare şi nebărberit. Un fi-

www.dacoromanica.ro

cior de Kneaz să fie murdărit în aşa hal, de un mojic!

Colonelul plin de mânie aruncă o căutătură despreţuitoare învăţătorului gata să plece.

— Domnule Colonel... nu vă supăraţi, îngână învăţătorul cu glas prefăcut, a fost o mică răfuială, D-tră vă veţi primi dreptul... mâine avem comisia...

— Cer pământul cel de lucru, de lângă moară, altfel voi merge chiar până la...

Invăţătorul privi la chipul încruntat al colonelului şi gândi!

„Altădată nu-şi cunoştea întinderea moşiei şi acuma ştie unde se află pământul cel mai bun..,

Colonelul îl privi fix, sângele îl năvăli în faţă...

— Domnule învăţător, rosti Colonelul apăsat, după câteva minute de tăcere, Kneazul Zubcovschi, nu cere milă şi deschizând uşa şcoalei, eşi ca o furtună,

Invăţătorul rămase nemişcat. Se scuIă, străbătând cu paşi mari, încăperea micei cancelarii... Se opri în faţa părelelui ce da cu fereasta într'o livadă, o deschise şi pe dată aerul din sală se încărcă de miros proaspăt.

Privi spre perete. Lumina lămpei... desluşea chipurile Regelui şi Reginei... Fală clătină din cap... „Cum se schimbă toate“... Acuma un an, aici, stăteau alte portrete. In şcoala aceasta. unde vorbesc de sus, Kneazului Zubcovschi, învăţam copiii moldovenilor limba lui Nicolae... O mulţime de scene îi umblau prin cap... Umilinţele inspectorilor ruşi, când la exa-

www.dacoromanica.ro

mene moldovenii nu se arătau destul de destoinici... ameninţările... şi câte... câte..,

Fală privi din nou spre ferestrele ce da înspre livadă.. In vale se zăreau undele argintate ale Nistrului.

Un fluerat lung... străbătu văzduhul... „Sunt grănicerii noştri“ se gândi Fală... şi rămase gânditor... privind în noapte.

In minte îi veniră iarăşi, scene din viaţă. Războiul... frontul rus... rănit... în spital la Odesa... Apoi revoluţia... Republica Moldovenească... Sfatul Ţării în sfârşit Unirea.

Fală deschide uşa şi strigă din prag. „Neculae... moş Neculae“... Peste câteva minute, în loc de răspuns, prin sală, se-auzi nişte tropoituri: cineva bâj-bâia clanţa uşii.

Un moşneag în camaşă încins cu curea peste pantaloni, se ivi somnoros,

— Dormeai moş Neculae?

— Numai ce aţipisem, vorbi moşul, frecându-se la ochi, inervat de lumina, care-i năvăli supărătoare în ochi bătrâni.

— Ei ştii la ce te-am chemat? Să ştii că aici a fost Cneazul Zubsovschi.

— Şi ce ce-a voit Kneazul?... întrebă nerăbdător moş Neculae.

— Să-i dau... din cele 1000 deseatine, pământul de lângă moară. Moşneagul dădu din cap... „Moşia asta întreagă cu lacuri, păduri... şi el Kneazul cere 100 deseatine“; se gândi moşul.

— Ei ce zici...

www.dacoromanica.ro

Moş Neculae nu răspunse...

— N'am să-i dau... vorbi scurt învăţătorul. Ponoarele vor fi partea lui... Voi, trebue să vă bucuraţi de tot ce e bun pe locurile astea Moldoveneşti!...

— De asta aşa e, răspunse moş Neculae... cu jumătate de glas.

Invăţătorul se uită la moşneag... şi-l ghici... vorbi în gândul lui... „Miloşi mai sunt moldovenii noştri" Inchise apoi fereastra, îşi luă băţul, şi porni pe uliţile satului...

Colonelul Zubcovschi, după ce eşi de la învăţător, porni furtunos, drept spre conacul moşiei.

Pe uliţe, treceau din când în când săteni, unii veneau de la crâşmă, vorbind sgomotos de pământ şi împărţeală...

Zubcovsci, auzi în treacăt pomenindu-se numele lui şi, ca să nu fie observat, iuţi paşii pe lângă garduri, urmărit de latratul cânilor. Ajuns în curtea conacului, se opri ca să răsufle. Pustiul din jur, umbrele copacilor, şi cerul aşa de spălăcit măreau singurătatea şi-l îngrozia.

Când să ridice scările, câinile cel mare, Mişca, îl simţise, rădicând nasul în vânt veni întins la el.

„Mişca vorbi colonelul mângâind câinele, cu durerere.

Uşa se deschise.

Colonelul străbătu o sală şi ajunse în odaia unde îşi petrecea în cea mai mare parte vremea nevasta sa.

— Ce s'a întâmplat vorbi ea văzându-l supărat...

www.dacoromanica.ro

— Mojicii astăzi sunt mari. Averea noastră... ei o împărţesc... au împărţit-o... ne rămâne 100 deseatine pământul cel mai rău...

Asta se poate? Eu colonel Zubcovschi... Kneaz, am stat astăzi umilit în faţa unui mojic?

Tăcu, şi s'aşează la birou... Voi să scrie, dar nu avea răbdare. Işi îngropă faţa în mâni şi rămase nemişcat... Ochii i se umplură de lacrimi. Prin mintea lui treceau scântieri de ură, amintiri din trecut. fără rost şi fără şir. Se vedea la Petrograd, peste Graniţă, Paris, Londra, operă, muzici, baluri, apoi într'o noapte geroasă, fugind din Castelul lui. pe malul Nevei, cu nevastă-sa şi ficiorul, luând cu ei, doar câteva schimburi, şi ceva bijutării, urmăriţi de bolşevici, travestiţi în lucrători, până la Graniţa Finlandiei, într'o căruţă proastă, apoi drumul lung. chinuitor, spre Basarabia.

Se opri, se ridică drept în picioare, şi privi un portret... Era el, în mare ţinută, pe câmpia de la Ţarscoe Selo...

In clipa aceia ochii îi scânteiară de mândrie.

— Nina, la ce m'ai îndemnat să mă duc la mojicul acela?

Nina să ridică din jilţul în care stătea gânditoare.

— Trebue să te gândeşti la situaţia noastră. Adu-ţi aminte ce mizerii am suferit în drum spre Basarabia ... Basarabia astăzi e a lor...

— Am s'o luăm înapoi... curând, vorbi colonelul bătând cu pumnul în masă.

— Bine, vorbi Nina, o vom lua, dar până atunci,

www.dacoromanica.ro

trebue să ne gândim că patria noastră... mare, scumpa Rusie, nu mai este. In clipa aceia ca înpinsă de-o putere nevăzută, întoarse capul şi privi spre geamul luminat de lună, unde în liniştea nopţei, Nistrul şerpuia argintat.

Colonelul simţi un fior.

Urmară câteva minute de tăcere...

„Aici la graniţa Ţării noastre şi noi fără patrie.“

— Mişa vorbi Nina... sculându-se grăbită. linişteşte-te...

„Scumpă şopti el încet... A venit vremea că toată floarea intelegenţiei ruse să plângă...La Constantinopole Cneazul Obolenschi.... şi Mirschi, şi toţi nobili uitaţi de Franţuji şi de Englezi... Soţiele noastre se vând... otrava unei vieţi josnice macină sufletul rus,..

Ne-aşteaptă ziua de apoi... Colonelul începu să hohotească... fălcile se mişcau nervos... S'apropie de geam privind lung în noapte... unde eşti?.,.

— Mişa linişteşte-te vorbi ea sărutându-l.

Colonelul o privi lung, îi sărută mânile. se întoarse şi dispăru în odaia alăturată...

Nina începu să plângă..... Fusese tare în faţa lui bărbatu său acuma, oboseala nervilor, prefăcu în lăcrimi durerea.

Işi vedea situaţia înspăimânătoare. Nici măcar, cele 100 deseatine de pământ arabil... De ce aşa persecuţie? Din toată moşia lor, ei să n'aibă dreptul la o bucată de pământ? Datorii făcuseră destule. Din averea conacului vânduseră pe jumătate... Odăile erau aproape pustii... Negustorii veniră să

www.dacoromanica.ro

cumpere şi pianul. In grajd nu mai aveau de cât o pereche de cai proşti, şi-o trăsură hodorogită.

Tablourile, bibelourile dispăruseră.

Nina îşi aduse aminte din anii de fată. In vacanţa mare, aici la moşia aceasta, la petrecerile de-atunci, la tatăl lui Mişa, Kneazul Vladimir.... Totul era mort pierdut pe veci...

Mişa are dreptate se gândi ea dar cu acel simţ plin de realitate al femeilor cari au ajuns vârsta de 30 de ani, alegea din situaţia tristă şi părţile bune. Mai întâi că statul poate tot le va plăti ceva... Apoi livezile, rămân a lor... pădurea încă nu se ştie... Vor avea cu ce trăi modest... In Rusia e mai rău... dacă rămâniau acolo, astăzi poate nu mai erau în viaţă.

Se hotărî să se ducă la bărbatul său, să-l liniştească... să-l facă să înţeleagă că'n faţa hotărârei unui ţăran, sunt şi puteri mai mari...

Nina deschise uşa şi întră în odaia de alături.

— Te împedic,

— Nina, stăi...

Colonelul scoase o hârtie, pe a cărei margine se vedea antetul „Noi, Denichin, comandamentul forţelor pentru liberarea Rusiei"...

„Către toţi copii patriei ruse".

„Rusia noastră scumpă e în pericol... Duşmanii au cuprins'o şi-o stăpânesc... Fiii cei mai nobili, rătăcesc în largul lumei pe când o ceată de derbe-

www.dacoromanica.ro

dei, murdăresc tronul lui Petre Cel Mare... Acel ce are inimă de Rus, nu poate suferi batjocura.

Veniţi cu toţi sub steagul naţional să sdrobim hidra care suge sângele patriei; veniţi să izgonim nemernicii, cari au pătruns în hotarele scumpelor noastre teritorii...

Afară duşmanii... Trăească Rusia mare şi puternică în hotarele ei etnice.... Polonia, Finlandia.... Basarabia"!

Colonelul când ajunse la ultima strofă, se opri, ochi i se podidiră de lacrămi...

Nina şi Stanislau îl priveau în tăcere... Ochii lui jucau pe fila scrisă la maşină.

„Basarabia"... murmura el după o lungă tăcere... „Vei fi liberă, murim ori învingem"...

Cei doi ascultau.

Nina nu se mai putu reţine...

— Şi ce vrei să faci Mişa?

— Peste o lună vom fi înapoi, iarăşi stăpâni...

Fi-i tare şi ascultă... Şi scoase din buzunar o hartă. Priveşte: Dinichin e la 100 vârste de Moscova... Bolşevicii vor fi sdrobiţi... eu mâine plec... toţi trebue să fim sub drapel.

— Şi noi?

— Veţi pleca la Chişinău...

Toţi trei se sărutară în tăcere... îngenunchind în faţa icoanei.

Când se sculară, Stanislav sărută mâna Colonelului.

„Ascultă dragul meu... Tu eşti singura odraslă

www.dacoromanica.ro

a marei familii Kneaz Zubkovschi... Dacă tatăl tău moare, să juri pe memoria lui, pe memoria strămoşilor noştri, Kneaz Victor Zubkovschi, Nichita Zubcovschi, mort la Şipca, sub steagul rus, că vei, apăra şi lupta pentru cinstea şi întregirea scumpei Rusii.

Să nu uiţi nici odată, că tatăl tău a fost umilit de-un mojic, şi că acest moldovan, blestemat, ca tot neamul lui, trebue pedepsit...

Nu se poate că tu să nu speli umilinţa familiei. Da, aceasta este voia mea, şi întorcându-se spre icoană făcu cruce şoptind: Amin.

Colonelul î-şi şterse faţa cu-o batistă fină. Vocea lui avea ceva grav. In odaia, plină de portrete, se părea că însuşi chipurile acelea şi-au lungit privirea ca să asculte cuvintele lui.

— Şi când voeşti să pleci Mişa, întrebă Nina după puţin.

— Mâine.

— Sufletul meu de femeie te cheamă să rămâi lângă noi, sufletul de ruscă spune scapă Rusia...

— Şi pe unde pleci?

— Prin Tiraspol, el e în mâinele noastre... De aici până la Tighina, nu voesc să ştie nimeni... Voi, cum am spus, trebueşte să vă pregătiţi de plecare... Luaţi tot ce se poate.

In conac nu mai rămăsesă de cât doi servitori bătrâni, slugi credincioase, care cu toate valurile revoluţiei, păstraseră, acelaş devotament vechilor stăpâni.

www.dacoromanica.ro

Unul, un malo-rus bătrân, fost sergent pe graniță.

Celălalt, basarabean, după mamă, din apropierea Akermanului.

Colonelul se gândi și trimese pe Stanislav să cheme pe cei doi credincioși...

— Ascultați, dragii mei... vorbi el slugilor când acestia se iviră.

Servitorii presimțiră că ceva straniu se petrece.

„Înțălegeți urma colonelul; vremurile sunt tulburi, noi nu suntem siguri de cât pe ceasul care-l trăim, voi sunteți ruși, pot să vă vorbesc din inimă... Credincioși ați rămas doar voi... vă mulțumesc... Spunând cuvintele acestea, privi întâi în față bătrână, cu părul albit de vreme a lui Ivan, care cu mâna la inimă se apleca în fața stăpânului, apoi, întoarse ochii și-l privi lung pe Timofei...

„Dea Dumnezeu continuă colonelul, ca vremurile să se întoarcă, și atunci voi ști să vă răsplătesc...

Servitorii se înclinară.

„Și acum prieteni, mâine să ajutați Ninei Iustinovnei, să împacheteze, tot ce se poate lua.

— Am înțăles răspunseră Ion și Matei...

Colonelul se uită pe fereastră apoi se apropie de ei, și-i bătu pe umeri.

Servitorii se plecară și mai tare, căutând să tragă degetele lor butucănoase, din mâna delicată a colonelului care pentru întâia oară în viața lui, făcea o astfel de jertfă...

Rămași iar singuri, Colonelul petrecu pe Nina Iustinovna în odaia ei, iar el cu Stanislav prinse, a

www.dacoromanica.ro

scoate dintr'un sertar al biuroului, documente vechi, cu pecetea şi gherbul Impărătesc... Unul era un hrisov de pe vremea lui Alexandru I, dat străbunicului lui, cu titlul de Kneaz, şi-l făcea cavaler al ordinului Sf. Gheorghe, pentru vitejia arătată în diferite lupte...

Celelalte erau titlurile moşiei... cumpărate de moşul lui pentru 1000 de galbeni...

Zubcovschi cercetă documentele şi după ce-le împachetă bine, le întinse lui Stanislav.

„Le cunoşti, vorbi el privind în ochii tânărului... Păstrează-le ca pe ceva scump... Când vremurile se vor schimba, vor fi iar la preţ...

Stanislav se înclină.

„Vezi, vorbi Colonelul, să ai în grijă de toate, dacă plecaţi, socot că e mai bine să lăsaţi pe Timofei aici, el ştie moldoveneşte şi poate fi de folos în orice împrejurare."

Il sărută apoi pe frunte şi dispăru în odaia alăturată...

Noaptea coborâse târzie, şi-un vânt uşor. adia din vale.

Castelul părea încremenit, în tăcerea şi întunericul nopţei, ca o fantomă uriaşă...

Din toate odăile, numai trei erau locuite... Celelalte, peste 5 la număr, goale şi pustii, măreau spaima acestor suflete.

Toată noaptea pe linia Nistrului se auzeau focuri şi de multe ori, gloanţele pornite de la bolşevici, se înţepeneau în pereţii castelului.

www.dacoromanica.ro

Ca măsură de pază, Colonelul rânduise pe cei doi servitori să facă de strajă.

Noaptea, Zubcovschi, inspecta pe cei doi servitori ca să se încredinţeze dacă n'au adormit.

Ca şi'n alte seri, după ce-şi scoase cizmele, îşi făcu rugăciunea, se apropie de patul nevestei, urându-i noapte bună.

In pat, multă vreme, din când în când, aruncă întrebari neveste-sei în şoaptă.

Pe scările balconului, s'auzeau rar paşii servitorului...

După multă frământare, Colonelul adormi... Acum s'auzea în odaie răsuflările lor regulate, şi rare ori câte un suspin.

Noaptea era cu totul târzie, şi întunericul grozav, când Colonelul, buimăcit de somn, sări din pat.

Ascultă cu inima bătând de nelinişte, câteva minute. S'apropie de patul neveste-sei, şi-o clătină uşor.

— Ce-i?

— Auzi?...

— Da.

Colonelul s'apropie, încetişor de fereastră, privi în noapte.

Nu se zărea nimic de cât umbrele nedesluşite ale copacilor...

O clipă voi să deschidă geamul, să strige servitorii, dar se răsgândi... Luă revolverul şi-l strânse în mâni, s'aproprie de uşă.

www.dacoromanica.ro

De dată aceasta într'adevăr, nu i-se păruse.... S'auzeau sgomote şi tropăituri de paşi... Umbre alunecau prin curte.

Fără să-şi peardă cumpătul, întră în odaia lui Stanislav şi-l trezi... „Imbracăte“...

Apoi prin întuneric, bâjbâi hainele, cizmele... şi făcu acelaş lucru. Nina Iustinovna, speriată, căuta să-şi prindă o haină, dar ne găsind-o, luă un şal pe ea.

„Dacă ar fi bolşevicii, întrebă Nina Iustinovna... tremurând.

In acelaş timp, un zgomot puternic, în uşă... făcu să se cutremure întreaga lor fiinţă.

— Timofei..... Ivan..... strigă el cu voce puternică.

Nu primi nici un răspuns... Sgomotul prin balcon, şi'n jurul casei creştea.

Să fugim, bâlbâi în neştire colonelul, şi luându-i de mână pe cei doi, căută să se strecoare prin odăile goale ale conacului.

Moş Neculai, după ce se despărţi de învăţătorul satului, veni în odăiţa lui, aprinse o ţigară şi se trânti aşa îmbrăcat în pat...

Multă vreme nu putu dormi... Il chinuiau gândurile şi tusa...

Gherghina, nevasta moşneagului, după ce trase un somn bun, se trezi, şi auzindu-l pe moşneag că nu doarme, îl întrebă... ce are. „Ce ştii

www.dacoromanica.ro

tu, vorbi moşu oare cum cu însemnătate... Iacă, cum s'au schimbat vremurile... ai mai fi crezut una ca asta?

— Ce să cred?

— E hei... Gherghino... să-l fi văzut pe Kneazul cum a stat drepţi în faţa ucitelui nostru, vorbi el ca şi când ar fi fost faţă.

— Ce vorbeşti?...

— Ce să vorbesc, chiar aşa.

— Şi de ce?

— Apoi să-i lase şi lui 100 deseatine de pământ, să se poată hrăni...

— Şi i-a dat?

— Aici îi socoteala, că vrea să-i dea pământ de deal, are să-l lese pe drumuri şi crezi că e bine?

— Ştiu eu, răspunse Gherghina, întorcându-se pe-o parte şi rădicând capul într'o mână, ca să prindă mai bine vorbele moşneagului.

Moşneagul se sculă în capul oaselor, tuşi şi răsuci din nou o ţigară... Prin mintea lui treceau fel de fel de gânduri.

Işi aduse aminte, de vremurile trecute, când înca tânăr îl ţinuse în braţe pe Kneaz, de toată viaţa aceia care o petrecuse acolo, la curte... şi-o jale mare îi cuprinse sufletul... Oftă greu şi scăpără din amânar, ca să-şi aprindă ţigara...

Scânteile petrei, îl luminară jumătate de faţă... şi desluşi, ca prin vis, chipul babei.

www.dacoromanica.ro

„E hei, tot am mâncat pâine, la casa lui. Au fost ei răi, dar au fost şi buni..., vorbi în auz moşneagul...

„Da, de asta bine grăeşti.... răspunse baba şi oftă.

Se făcu tăcere... In chichineaţa umedă, cu miros acru, cei doi moşnegi, păreau stăpâniţi de nişte probleme, pe cari ei nici odată n'ar fi îndrăznit măcar să şi le închipue.

— Şi ce crezi că e de făcut, moşnege, vorbi femeia după o lungă tăcere...

— Dă, vorbi moşneagul, după multă chibzuială... o fi ia bună revoluţia asta, dar tot nu-i a cădere să-l laşi pe om fără căpătâi... Iacă, ţie ţi-ar părea bine să-ţi ieie şi perna de sub cap?... Aşa şi cu el... şi apoi iară te întorci, puterea rusului e mare... ce s'ar face cu noi, dacă, ferească Dumnezeu...

Moşneagul, îşi întrerupse vorba... tuşi şi trase prelung din ţigară...

Multă vreme nu mai răspunse nimic babei. Chinuit de gânduri asculta în tăcerea nopţei, ţârâitul greirilor.

— Dormi? vorbi într'un răstimp baba.

— Nu...

Şi iarăşi tăcu, cu ochii ţintă spre fereastră.

Când primele lumini mijiră în geamul odăiii, moş Neculae fu în picioare şi eşi în curte.

In aerul proaspăt şi umed, stăpânit de-o ceaţă fină şi moale, răsunau sgomote nelămurite, chemarea

www.dacoromanica.ro

cucului şi versul păsărilor care îşi dregeau glasul prin livezi...

Când şi când, un uruit de car, ori tropotul unui cal, mânat de un copil călare, înfiora armonia dimineţei...

Satul, revărsat pe coastă, cu căsuţele lui mici şi ţuguiete răsărea nelămurit dintre crăcile copacilor.

Din ograda şcoalei se zărea turla albă a bisericei, al cărei acoperiş de tablă, strălucea ca argintul la lumina soarelui; aburi fini şi moi din roua topită se desprindea de pe turlă...

Moş Neculai se întoarse cu faţa spre biserică, se închină şi dădu tărcoale odăiei unde dormea ucitelul.

„Cu toate că pe astăzi e adunarea Comitetului pentru împărţirea pământului, el să nu se scoale“ se gândi moş Neculae.

Ca niciodată moşneagul devenise nervos, şi un gând îl chinuia. Să-i spuie ucitelului părerea lui în privinţa Kneazului.

„Dar dacă ei vor spune: că un păcătos ca el, n'are voie să se amestece...

Moş Nicolae rămase gânditor... Se uită din nou spre fereastră...

Din deal cobora Ion Guma, care se îndrepta spre şcoală.

Moş Nicolae veni întins la Guma...

„Ştiţi, vorbi el, aseară a fost Kneazul la domnu ucitel“.

— Şi ce-i, făcu Guma cu mirare.

www.dacoromanica.ro

— Ei ce să fie, pământul ăsta, ardă-l pustia, că nu se mai satură oamenii de el, parcă n'ar intra în pământ.

Guma se uită mirat la moş Neculae... şi cu firea lui isteaţă, înţelese de-odată...

„Cere pământ de cel mai bun"?

— Şi ce n'are şi el drept saracul...

Guma nu răspunse...

In vremea asta, învăţătorul, se sculase şi văzându-l pe Guma, veni întins la el...

— Am să-ţi spun o poveste, vorbi învăţătorul râzând şi închiindu-se la camaşă...

Moş Neculae să uită bănuitor la el...

„Ştiu ce vrei să-mi spui... a fost Kneazul" vorbi Guma.

„Da a fost şi i-am tras o săpuneală... o s'o ţie minte toată viaţa... A voit să mă eie de sus, pe urmă când i-am dat toate în obraz, să vezi cum s'a dămolit omul...

Acuma se mulţumeşte cu 100 deseatine, altă dată când era vorba de-un sfert de deseatină... ce păţeam?...

— Şi cum a rămas? întrebă Guma.

Invăţătorul se uită întrebător în ochii lui.

Mos Neculae, fu gata să intervie, dar învăţătorul îi luă vorba din gură... „Da, trebue cred, ca să-i dăm, cele 100 deseatine pământul de lângă moara lui Andrei...

www.dacoromanica.ro

Guma clatină din cap... „Cam aşa e şi părerea mea...“

„Bine v'aţi gândit... întrerupse moş Neculae... privind lung în ochii învăţătorului, care cătă la moşneag zâmbind...

Faţa moşului se lumină de o mare bucurie... „Cum s'a schimbat peste noapte, se gândi moşul şi fără să mai aştepte mult, fără sà spuie o vorbă, eşi pe poarta şcoalei, şi-o luă întins pe uliţa satului care dădea la conac...

Trecu repede pe lângă garduri, vii, şi o curte închisă, printr'un maidan unde fata lui Zaharia păştea gâştele, apoi tăie drumul printr'o livadă şi se văzu în faţa şoselei care despărţea satul în două... Porni întins spre conacul boieresc.

In faţă i se desfăşură de-oadată Nistrul, argintat de soare, şerpuind printre malurile verzi, livezi, şi ogoare pustii.

Nici o barcă, nici o viaţă pe undele line şi lucii... Dar departe, în fund, cine ar fi deosebit un nour de praf, înţelegea de bună seamă, că e de la o căruţă a vreunui gospodar.

Moşneagul se opri să răsufle, şi privi lung porţile curţei de cărămidă roşie, pe a-i căror stâlpi, creşteau buruene şi un gând amar îl cuprinse.

„Ce era altadată la curţile astea!

In văzduhul cald, soarele se înălţase de asupra pădurei din faţă şi învăluia firea cu-o lumină caldă şi binefăcătoare.

Cerul era străveziu, liniştit şi dulce, numai

www.dacoromanica.ro

castelul cu cele două turnuri ascuțite, stătea trist și pustiit sub soare.

„Altă dată, veneam aici ca slugă, se gândi el cu durere... Totuși, gândul acesta nu-l făcu să uite bucuria că ducea o veste bună boerului.

„Oare ce-o să spue când o auzi vestea?“

Trecu repede prin fața grajdului... și ca o slugă, deprinsă să trăiască mai mult prin grajduri și bucătării, fără să știe de ce, se îndreptă spre intrare.

Un miros înăbușit, acru, îl făcu să strănute de îndată ce-și vârî capul în lăuntru.

„Să fi plecat boerul, se gândi moș Neculae și porni repede pe o cărare, pe din dosul conacului, spre odaia unde stăteau slugile.

Voi să intre înlăuntru, dar se opri... Parcă ceva ciudat și neliniștit îl oprea.

„Ce să fie oare, nici un suflet de om, nici un câine măcar... Moș Neculae se ridică pe-o scară și dădu sus în balcon... aici, când să pășească, se opri îngrozit...

Nu putu să spue o vorbă, n'avu putere să se miște din loc, sta încremenit, cu ochi mari și fără să-și deie seama își făcu cruce privind aiurit tabloul care-i se desfășura.

„Doamne, Dumnezeule... Doamne puternice și mare, murmura el încet, clătinând din cap... Ce să fie asta... Cine să-i fi omorât.?

Și fără să mai spue o vorbă, scoțând un țipăt, cu părul vâlvoi, cu mâna în vânt, porni năuc pe ulițele satului să spue ce a văzut.

www.dacoromanica.ro

Peste un ceas, în tot Nisepenii se ştia că bolşevicii trecând Nistrul au ucis familia Kneazului.

Multă vreme, se cercetă să se afle ce se făcură cele două slugi, dar toate silinţele rămaseră zadarnice...

www.dacoromanica.ro

POVESTE.

Noaptea cădea peste grindurile singuratice, jepcile înverzite şi ghiolurile albastre.

Uneori, c'un cărâit scurt, mişcându-şi greoi aripele, de-asupra stufăriilor, răsăreau bâtlanii.

— Iacă, se apropie şi noaptea şi toate vietăţile caută hodină, vorbi moş Ion Vrabie, luntraşul meu.

— Şi noi stăm aici, în loc să ne îndreptăm spre Jeapca Jidanului...

— Mai e vreme domnişorule... până ce n'o răsări luna, nu facem nimic...

— Totuşi, ar fi mult mai bine să fim o leacă mai de vreme...

Moş Vrabie se uită la mine, fără să răspundă, se ridică în picioare, îşi îndreptă urechea spre inima deltei, caşi când ar fi ascultat ceva, se'ntoarse spre mine, vorbind.

www.dacoromanica.ro

— Are să pornească un vânt iute şi nu ştiu zău dacă are să fie chip să ucideţi ceva.

— Cum aşa, de unde cunoşti?

— N'auzi boul bălţei, se vaită.

Aţintii urechea. Intr'adevăr, din noaptea care îmbrăcase delta, venea un vaet prelung şi fioros...

— Atunci?

— Să ne întoarcem înapoi.

— Nu, moş Vrabie, asta n'o fac... N'am venit eu degeaba atâta loc.

— Cum va fi vrerea... vorbi moş Vrabie cam cu supărare şi se apropie de mine.

Tăcu o bucată de vreme. De-odată tresări.

— Răsună. Auzi"?

Ascultai!

— Ce e? întrebai eu mirat, sculându-mă în picioare şi aţintind din nou urechea spre inima deltei.

— Plâng clopotele, acolo în Patlageanca... Acu îl îngroapă pe domnul nostru Iisus Hristos... nu ştii... astăzi e Vinerea mare.

Moş Vrabie se descoperi şi-şi făcu cruce.

Mă uitai la el şi ascultai. Din inima deltei venea un zvon lin de clopot.

— Ei domnişorule, vorbi moş Vrabie oftând.

Eu socot că n'ar fi bine să ucidem nişte păsări ale lui Dumnezeu, în noaptea sfântă, mai bine ne-am întoarce la punctul al treilea, şi ne-om hodini, dacă nu putem merge la sfânta biserică ca toţi creştinii...

www.dacoromanica.ro

Vorbele moşneagului mă atinseră. Glasul lui avea ceva duios, rugător.

— Iacă vezi D-ta, eu o viaţă întreagă am ucis fel de fel de vietăţi, asta e meseria mea, dar când stau şi mă gândesc la sângele nevinovat, mă cuprinde mila.

— De ce vorbeşti aşa? atunci după d-ta, oamenii nu trebue să mai trăiască.

— Aşa, dar d-ta nu ştii câtă milă, bunătate, câtă dragoste a lăsat D-zeu în sufletul păsărilor acestora, pe care noi le ucidem din *destracţie.*

— Bine, d-ta zici, că eu am venit să mă distrez, dar d-ta niciodată nu te-ai distrat, adică n'ai ucis păsările lui D-zeu, n'ai prins peşte, n'ai luat oule din cuiburi?

— Da, e drept că am făcut în viaţa mea de toate, dar cu cât vremea a trecut, şi trece, şi ochii mei nu mai văd bine lumina sfântă a soarelui, cu cât mă apropii de groapă, cu atât jelea mă cuprinde.

Ei domnişorule, d-ta ai fost poate prin ţări, ai învăţat multe, în cărţi, dar şi eu aici în pustiul acesta, ce n'am deprins...

Iacă noi, oamenii, nu credem că peştii au inimă.

— Ba, da, ştiu că au... dar ce fel de inimă. Inimă de peşte...

— Inimă de peşte, dar mai bună ca a noastră? Peştii sunt mai de ajutor de cât sunt oamenii. Ei mai degrabă se ajută între ei, şi cad jertfă pentru ai lor, de cât noi între noi.

Iacă aici, aproape de gârla lui Alioşa, în noaptea asta mare, a răstignirei Domnului nostru Iisus

www.dacoromanica.ro

Hristos, d-ta nu ştii că în fundul apelor sunt peşti cari mor cu ştiinţă pentru mântuirea celorlalţi?

— Cum asta?

— Ei cum... stăi... oleacă, să răsucesc puţin pârdalnica de ţigară... că nu văd... bine.

Moş Ion răsuci ţigara, scăpără în amânar şi ţeu îi zării prin întuneric, faţa osoasă şi musteţile mari...

O aprinse şi începu...

„Aici pe gârla asta, e un gard... Eu am ajutat să batem parii... De ce? Ca să închidem tot peştele care a venit odată cu revărsarea Dunărei; acuma cu scăderea apelor, din Dunăre, ei simt perzania şi vin ca să scape de moarte... Şi vin, vin... vin... poşti întregi într'un ceas, din ghioluri şi jepci, din grinduri, din toate stuhăraiele... vin pe rânduri ca soldaţii şi dau cu botul... şi sar... în sus...şi caută loc... să scape...

Dar când ajung aici şi simt că libertatea lor e dusă, atunci se duc înapoi, şi aleargă iarăşi poşte întregi şi după ce-au cercetat totul, se întorc înapoi, lângă gardul ăsta blestemat... şi se opresc...

Şi moşul se ridică în picioare.

Se uită lung în noapte şi întinse mână rămânând puţin în ascultare

— Auzi, auzi cum svâcnesc.... iacă... acolo... a sărit-o ştiuca... acuma un crap...

— Cum o ştiucă?

— Da... Că iacă d-ta nu ştii domnişorule... se întâmpla... ei dacă au venit aici, se pun pe lucru... şi întăi... vin crapii... dacă au văzut gardul, atunci. cei dintăi se pun cu burta la pământ şi ceilalţi

www.dacoromanica.ro

cari vin după ei, se ridică pe spatele lor şi tot aşa se ridică, unii după alţii, pe spinarea celorlalţi în rând cu apa şi cei cari-au ajuns sus, aproape de tot, sar peste gard şi aşa au scăpat de moarte...

Moşul întinse mâna... voi să arate ceva, dar întunericul era aşa de mare, că abea vârfurile stufului se zăreau.

— Iacă, vorbi el... acuma sar... au sărit.

— Cine?...

— Crapii.

— Aţintii urechea... ascultai... In clipa aceia mi se păru că aud un fâşiit... un svâcnet în apa liniştită a gârlei.

Moşul se aplecă spre mine...

— D-ta nu pricepi... cari peşti sar. Acuma stăi. Şi-o lungă vreme trecu în tăcere.

„Iacă, vorbi el deodată grăbit, a sărit o ştiucă... a venit şi ea pe spatele celorlalţi care şi-au jertfit viaţa, pentru ai lor, ca să se folosească ştiuca ceia şireată... Asta e ca şi între oameni... Câţi nu se ridică pe spatele altora, ca să se înalţe şi să le fie bine lor?

— Bine moş Vrabie... dar cu acei cari rămân... ce se face?

Moşneagul tuşi şi se apropie de urechea mea.

— Aceia domnişorule, sunt jertfa noastră.

Dar acuma i-a spune d-ta, câţi oameni... ar face aşa sacrificiu... Câţi şi-ar da viaţa pentru binele altora?

www.dacoromanica.ro

Moşul tăcu şi căzu pe gânduri... Multă vreme nu vorbi nimic...

Şi deodată, din tăcerea tristă, mi se păru, că de undeva, departe, vine un sgomot lin şi mângâios de clopot... Ascultai şi nu-mi venea să cred... De peste muţenia deltei, în singuratatea aceea grozavă, ceva neînchipuit de plângător, se revărsà în note dulci, picurând evlavie în suflet, mai tare, tot mai tare.

M'apropiai de moşneag şi-l trăsei de haină.

— Moş Vrabie, moş Vrabie... Asculţi?

— Da, ascult...

„Acu îl îngroapă pe D-nul nostru Isus Hristos... Şi se ridică, se plecă în genunchi şi prin întuneric prinse a-şi face cruce, şoptind:

„Iartă-ne doamne păcatele noastre... Tu, care din mila ta ai lăsat să Te răstignească pe cruce pentru binele nostru"!

Moşul iarăşi căzu pe gânduri. Şi clopotele plângeau mai tare, mai dulce, mai mângâitor... O lumină vie păta cerul în fundul deltei.

— Acolo e Pătlăgeanca vorbi el trăgându-mă de mânică. Mă uitam la el fără să spun o vorbă... Prin sufletul meu treceau amintiri scumpe. Mă vedeam copil, cetind la strană în zilele patimilor, cântând prohodul, bătând mătănii şi astăzi, după atâţia ani, cu puşca în mână, noaptea, prin inima deltei alergând să ucid.

Cine-mi răsvrătise sufletul şi-mi turburase poezia inimei de altă dată? Incepu să-mi fie ruşine de mine.

www.dacoromanica.ro

Clopotele de mult tăcuseră. Stuful fâşâia tainic, luntrea noastră se sbătea uşor la malul Dunărei.,..

Moşul aţipise cu mână sub cap... Lumina aceia vie, din satul îndepărtat perise... Delta era neagră şi plină de fior. Il scuturai pe moş Vrabie şi-l rugai să pregătească babăicile să ne întoarcem acasă...

———

www.dacoromanica.ro

LEBADA.

E peste putinţă să mai stau în oraşul acesta... e grozav... o ruină... noaptea, îţi scoţi ochii; nici distracţie... câteva fete şi-acelea ca nişte bufniţe, unde te'ntorci tranşee şi dărămături.

Ei, domnule căpitan, ce era pe aici înainte de război.... Cântau muzici, distracţii, societate aleasă... în port Duminica... venia norodul ca la sărbătoare... acuma după ocupaţia bulgărească... e de necunoscut...

— Ştii ce, eu am o părere,.. mergem mâine la vânat... Sunt acolo pe ghiolul Câşlei nişte lebede albe ca bulgării de zăpadă. Un soldat din compania mea are o lotcă.

Locotenentul îl privi cu atenţie.

— Mergi?

www.dacoromanica.ro

— La vânat, niciodată... Am fost cel mai pasionat vânător; de mic umblam cu puşca prin ghioluri... după gâşte... raţe... nu era săptămână să nu dorm odată în baltă... acuma m-am lăsat.

— Ţi s'a întâmplat vre-o nenorocire?

— Da, ceva foarte curios, ca-n nuvele lui Edgar Poe...

— Ce fel?... întrebă căpitanul.

— Locotenentul începu:

„Eram în garnizoană la Ismail.

Treceam în fiecare zi şi-o vedeam la aceiaşi oră pe o bancă cu o carte în mână, cetind, ori privind nemişcată, cu ochii în gol.

Era frumoasă. Ceva tainic, din altă lume în ochii ei negri, umezi şi umbriţi de gene pronunţate... O fire mândră... sperioasă, privea veşnic în zare... în toată făptura ei ceva sălbatec, de stepă.

Umbla îmbrăcată în alb şi nu vorbea cu nimeni.

De cum am văzut-o, am rămas ademenit. Părea, că ceva poruncitor mă atrăgea spre fiinţa aceea misterioasă. Mă puneam pe-o bancă şi-o observam câte un ceas întreg, fără să îndrăznesc măcar să mă apropii.

Camarazii îmi spuseră: Degeaba umblu, au fost atâţia care au cercat să-i fure inima. E bogată şi e o rusoaică înfocată, urăşte pe români, şi-n casa lor n'a intrat nici odată, un militar.

Intr'o seară, pe la ceasurile 9, mă întorceam acasă. In dreptul porţei mă răzgândesc.

De ce nu m'aşi duce la bal, la Cazino... Intru,

www.dacoromanica.ro

când mi-arunc ochii o văd pe Olga... în mijlocul salonului; dansa cu-n bogătaș, dansa cu eleganță, pasiune, cu o artă, care uimise întreaga sală.

De cum m'a văzut, a întrerupt jocul și a rămas pe un scaun.

Figura ei la lumina electrică avea ceva Dumnezeesc, dinții albi, armonizați cu privirea ochilor strălucitori te'nfiora.

Din când în când mă privea cu săgetări de foc fără să-mi zâmbească... Observai că de câte ori plecam, întorcea capul, căutându-mă prin sală.

A doua zi, o văd din nou în grădină. Imi iau îndrăsneala și m'apropii. Ea prinde a zâmbi.

M'a invitat să stau... ascultând în liniște complimentele care i le făceam, rar întorcea capul și râdea cu'n zâmbet amar, pe care nu l-am putut vedea nici odată pe vre-un chip.

Intr'o vreme mă întrebă.

— Sunteți militar de carieră, nu cred...

— De unde știți?

— Bănuesc...

Am pornit pe alee... Liliecii înfloreau, și în aerul călduț, jucau gândăcei, muindu-și aripile în lumina de aur a soarelui de primăvară.

Grădina era aproape deșartă, din clopotnița soborului, svonuri de clopot, vibrau cu putere în văzduh.

— Da, da, repetă ea, nu pari a fi militar.

— De ce?

— Altă dată.

www.dacoromanica.ro

Din ziua aceia o revedeam destul de des, dar între noi nu se stabilise nici o legătură de acele care ar fi putut să-mi dea dreptul la cuvinte mai aprinse.

Nu știu cum, dară fără să vreau, îmi era frică să n'o pierd, printr'o greșeală de a mea.

Spun că eram fericit când o vedeam și mă întristam când plecam de lângă dânsa.

De-o bucată de vreme ne schimbasem direcția plimbărilor. Olga îmi hotărâse ca la o oră exactă, să ne întâlnim pe-o alee strejuită de salcâmi, pe care o străbăteam, odată, de două ori, până la capăt.

Vorbeam de literatură, muzică, poezii.

Intr'o zi ea îmi vorbi:

— Cunoști pe Clara Milici?

— Care?

— Nuvela lui Turgheneff.. Numai după ce-i citi-o, să vii să-mi vorbești.

Iți poți închipui situația mea... Ruseşte nu știam... In franțuzește n'aveam de unde s'o iau.

M'am dus la un Basarabean și, zile dearândul, am stat să mi-o citească.

Peste câteva zile m-am înfățișat din nou:

— Am cetit-o...

— Care-i subiectul?

I-am spus totul...

— Și... Ce-ai înțeles?

— O fată originală. Spunând vorba aceasta, m'am uitat pătrunzător în ochii ei. Ea tremura și cu fiecare cuvânt s'apropia de mine. O fată care a

www.dacoromanica.ro

spus că dânsa va fi aceea care-i va mărturisi dragostea, acelui pe care-l va iubi...

— Da, așa... răspunse Olga, privindu-mă cu însufleţire...

— Şi acuma.?

— Acuma nu înţelegi, şi-mi strânse mâna.

Am luat mănuţa mică, am sărutat-o.... Am mângâiat părul ei de abanos şi am voit s'o sărut... ea a tresărit sălbatică... Apoi s'a aşezat din nou pe bancă, şi cu nervozitate a rupt buchetul de flori de liliac care-l ţinea în mână.

— Iată, vorbi ea: d-ta, nu eşti frumos... ai în privirea D-tale ceva curios care-mi spune nu ştiu ce... In ochi d-tale, citesc un fior nelămurit.

„Spune nu faci poezii?

— Poezii nu, dar nuvele da...

Olga clipi voioasă din ochi.

— Şi ce fel.

— Scriu. am scris şease volume.

— Cum, ai scris şase volume şi mie nu mi-ai spus?

— Era să mă laud?

Olga n'a mai zis nimic... dar din ziua aceea am observat marea schimbare ce se făcuse în sufletul ei...

Era veselă, mă lăsà s'o strâng la peptul meu, o îmbrăţişam îi mângâiam părul, mânile... mergeam pe malul apei, pe lângă ghioluri, pe Duńăre, în barcă, îi povesteam din viaţa mea.

I-am adus volumele şi am început să-i explic

www.dacoromanica.ro

în franţuzeşte nuvelele cele mai caracteristice. Cu ochii mari, urmăria rândurile neînţelese, se chinuia să citească, făcea greşeli... râdea închinzând ochii...

Incepuse să-şi arate dorinţa de-a învăţa bine româneşte, să înţeleagă ce scriu, să priceapă pe Eminescu, pe care îl lăudasem şi de-a cărui viaţa nenorocită părea foarte mişcată...

Intr'una din zile, la o săptămână, vine cu câteva fraze scrise corect în româneşte.

— Gheorghe tu ai să fii profesorul meu, ai să vii acasă.

— Dar tatăl tău... am auzit... că e foarte sever.

— Tata e nu straşnic naţionalist, el n'ar fi suferit să mă vadă pe mine vorbind cu un român şi mai ales cu-un militar, dar tu eşti aparte, tu eşti scriitor, şi ţie, orice poartă a sufletului omenesc trebueşte să ţi să deschidă; un scriitor ori şi de unde ar fi, reprezintă ceva din universalitate.

Mă uitam la dânsa şi îi strângeam mâna cu bucurie, priveam cu admiraţie în ochii ei stranii, care-n clipele acelea aveau o lucire ucigătoare...

Ea mă strângea cu căldură la piept.

A doua zi m'am dus acasă. Stăteau aproape de malul Dunărei. O casă cu cerdac, viţă de vie, curată şi cu veşnicile obloane care se închideau seara.

Din terasă se vedea priveliştea marelui fluviu cu toată poezia lui, şi grindurile deltei şi munţii de un albastru sever ai Dobrogei.

www.dacoromanica.ro

Am întrat timid. Un cățeluș m'a întâmpinat gudurându-se.

O zi, două, nu eșia, nu venia nimeni să ne turbure liniștea. Stam cu oare care frică, și nu știam ce să cred. Olga se așeza la piano și'ncepea să cânte câte un ceas întreg, până ce obosea și atunci, înduișetoare și mlădioasă, se apropia de mine, mă privea lung, fără să spue o vorbă.

In fine într'o zi o întreb:

— Ce zice tatăl tău?

— Asta e totuna... nu-l privește, el știe firea mea... e un caracter... un om cetit, te previn să nu-i vorbești de politică.

La vre-o trei zile, însfârșit, apare și d-l Avacumovici.

Un bătrân chel, mic, cu ticuri nervoase, purtând pe el un halat chinezesc, cu pantofi de fir în picioare. S'apropie de mine.

— Te rog, stai, prietene, vorbi el, întinzând mâna slabă și uscată.

Bătrânul tuși, apoi începu să se plimbe încoace și-n colo prin odae.

— D-ta ești din România?...

— Da.

— Și eu am fost în România, la București, Roman, Brăila... Imi plac orașele d-tră, dar n'are aface cu Petrograd, Moscova... D-ta ai călătorit?

— Da... In Franța, Italia, Grecia.

— Dar în India ai fost? Ai văzut Ceilanul, Bombai...

www.dacoromanica.ro

Iată eu sunt un om care numai doresc nimic, pentru că am văzut prea multe...

Olga îl întrerupse:

— Tata a fost în războiul ruso-japonez, a fost şi-n Japonia, America...

Bătrânul clătină din cap, apoi deodată izbucni:

— Voi Românii, aveţi nişte soldaţi de oţel. Şi noi am avut soldaţi, dar ai noştri s'au ticăloşit.... eu am fost colonel, am fost pe front... şi astăzi iată unde a ajuns Rusia... ea, nu mai există. Vezi unde-am ajuns noi, dacă n'avem soldaţi. Să-i iubiţi... să-i iubiţi pe soldaţii voştri, care sunt desculţi, flămânzi şi vă apără.

Bătrânul clătină cu tristeţe din cap şi intinzându-mi mâna şopti: îmi pare bine... că vii la noi... Olga mi-a spus cuvinte frumoase de D-ta.

Observasem dela întâia privire, că bătrânul mă simpatiza.

O întrebai pe Olga, după ce bătrânul plecă... „Tatăl tău e un om foarte bun, i-ai vorbit de mine"?

— Da, puţin, el e însă un om cinstit şi are mare încredere în ce-i spun eu.

Din ziua aceea mă duceam la Olga ca acasă la mine, dimineaţa, seara, peste zi. Olga n'avea mamă, şi afară de o bunică bătrână, în odăile mari, largi, nu trăia nici un suflet. Ordonanţa mea, era veşnic acolo, dar nu numai el, Olga, îndragostea ei pentru mine, chema soldaţi din companie, le dădea de mâncare, şi când mă uitam, totdeauna la

www.dacoromanica.ro

bucătărie, vedeam câte 3—4 vistavoi oploşiţi de dansa şi îmbucând.

Odată o întrebai: „Olga tu aduni aici tot regimentul.

Ea mă privi supărată...

— Gheorghe, de ce vorbeşti aşa. Tu ai suflet mare, copiii aceştia, departe de casă, au şi ei un frate, o mamă şi n'au ce mânca, şi ei ne apără pe noi, pe voi, de bolşevici, şi voi îi şi bateţi.

Prin ei, voi aveţi o patrie... dar ce vorbesc şi eu sunt româncă... patria mea eşti tu şi-ncepu să mă mângâe.

O strânsei de braţ, apoi a sărutai, privind din fereastră depărtările albastre şi calmul amurgului în zarea inverzită şi strălucitoare.

Incepusem a face planuri. Ii povesteam de viitor, de viaţa care-o vom duce la Bucureşti, ea se va înscrie la Universitate, eu voi face avocătură, voiu scrie.

Şi ea, de câte ori îi vorbeam de viitor, îşi lăsà capul pe umărul meu, şi-mi povestea din viaţa ei. Cum a rămas orfană la şease ani, cum a învăţat liceul, apoi un an la Universitate, la Odesa. Cum s'a dezgustat când a văzut josnicia oamenilor şi lipsa de ideal a studenţilor şi s'a hotărât să nu mai părăsească Izmailul, unde tatăl ei era colonel de grăniceri.

„E drept ca înainte de a te cunoaşte pe tine, am urât pe români, înţelegi, voi ne-aţi luat Basarabia, acum am uitat de tot, chiar de Rusia.

www.dacoromanica.ro

Olga era o fire pasionată şi avea o memorie extraordinară. Din multele poezii pe care i le cetisem, nu era una care să n'o fi prins şi eu făceam haz când o auzeam recitind cu accentul ei străin şiatât de atrăgător.

O vorbă spusă mai aspru, sau în glumă, o făcea să plângă.

Uneori firea aceasta ciudată, mergea cu mine la călărie şi eu rămâneam încremenit, când o vedeam galopând.

Ea îmi lămuri, ca tatăl său, care fusese ofiţer de cazaci, în stepele Donului, o învăţase de mic copil să călărească şi că pentru dânsa sportul acesta era o jucărie.

Câteodată, în amurguri, care aveau o mare înfluenţă asupra temperamentului ei, cădea pe gânduri şi-ncepea apoi deodată să recite poezii ciudate în ruseşte, făcând gesturi largi, ori, imitând pe nebuna.

Apoi venea la mine şi cu vocea cea mai nevinovată, îmi şoptea s'o ert, ca e o copilă alintată, care n'a greşit nici odată în viaţă, şi că numai cărţile pe care le-a cetit au fost vina.

Alteori, mă mustra şi-mi făcea observaţii fără să fiu vinovat cu ceva „Voi românii nu ştiţi a va purta cu femeile... La voi femea e ca la Turci.... Sunteţi şireţi şi nu vă ţineţi cuvântul".

Totdeauna cercai s'o încredinţez că se înşală. Ea mă privea lung, apoi sărea de gâtul meu, mă dezmerda şi se lăsa ademenită.

www.dacoromanica.ro

„Mângâe-mă cu pasiunea ta de latin, de țigan, tu ești țiganul meu, șoptea ea, privindu-mă în ochi cu mare iubire.

O mustram, de ce mă face țigan, ea ducea degetul la gură, și-atunci chipul ei sălbatec, de stepă, căpăta o strălucire duioasă.

Un amestec ciudat era firea ei. Aici devenea blândă, aici serioasă; râdea cu'n râs nervos, sărea și-mi poruncea să mergem pe Dunăre. Era credincioasă, dar despre acest lucru nu-mi spunea nimic. Odată am găsit-o închinându-se în genunchi, la icoană.

Intr'o zi Olga îmi vorbi:

— George, dacă tu ai fi vreodată brutal cu mine, ce m'aș face eu?

— M'am uitat la ea și-am râs.

Olga mă privi serioasă.

— Ai fi tu în stare să fii rău cu mine și să-mi spui o vorbă rea?

— De ce vorbești așa Olga!

— Vorbesc că mi-e frică de tine, de ochii tăi, care parcă mint. Eu am văzut că odată tu te-ai înfuriat și ai țipat la ordonanță, erai să-l bați. Poți tu sa bați oamenii? Pe oameni, frații noștri! Olga citea foarte mult și iubea la nebunie operile lui Tolstoi.

Era spre seară. Veni și Colonelul, mă chemă în cabinetul lui și-mi arată un album cu fotografii din tinerețe, îmi vorbi chinezește, și-cepu să râdă sarcastic.

www.dacoromanica.ro

Apoi îmi vorbi de luptele dela Port Artur, la care luase parte, de China, de frumoasele Japoneze şi plecă.

La vre-o două zile, vine la mine un prieten, şi-mi propune să mergem la vânat.

I-am spus Olgăi, ea n'a zis nimic.

Am plecat pe Dunăre şi am intrat în Jalpug.

Trebue să spun ca ucisesem fel de fel de păsări, afară de lebede. Gândul că voi ucide lebede, îmi dădea un fior de mare bucurie, trezea în mine acel simţ sălbatec moştenit din moşi strămoşi. Ai mei, toţi, fuseseră vânători.

Am intrat pe ghiolurile albastre. Lotca sălta lină. Aveam carabină si armă de vânătoare. Am tras. dar degeaba.

Atunci m-am hotărât să mă pun la pândă. Trec prin stufăriş, când de-odată, ordonanţa mea strigă: „Domnule Locotenent, un cuib de lebădă"... Şi dă cu ghionderul şi-ntoarce lotca. M'apropii, pe-un prudoi, un cuib mare, şi-n lăuntru, 9 ouă albe pătate cu-n albastru dulce, ca cerul în unele dimineţi de primăvară.

Pun mâna, oule calde.

Ordonanţa îmi spune:... „Acum a fugit lebăda, s'aşteptăm.

Ne-am pus la pândă... priveghind în cea mai mare linişte... In jurul nostru veneau păsărele, ciripeau trecând pe de-asupra, eu fumam nervos, ascultând, privind, scrutând luciul ghiolului şi trestiile cari din când în când, făşiau lin.

www.dacoromanica.ro

Deodată tresar... Ceva alb se iveşte...

Mă uit..... inima, mi bate. Strâng arma... mă uit, aştept... lebăda stà în faţa mea, privea cu ochii atenţi, fără să se mişte... A stat aşa poate, jumătate de ceas... fără să-şi schimbe poziţia... Atunci m'am hotărât să trag...

Lovitura a mers în plin... Lebăda a prins a se sbate şi parcă nu ştiu cum, în clipa aceea, a scos un plânset, un suspin.

M'am repezit, am luat'o... Gâtul alb peste care picura pete mari de apă, era plin de sânge... Bucuros am luat oule şi-am pornit spre casă.

Când am ajuns, Olga era în cerdac şi citia. Sta liniştită... şi când m'a văzut, cu acelaş zâmbet s'a apropiat de mine.

— Aşa că n'ai vânat nimic... aşa...

Eu care doream să-i fac surpriză, spusei ordonanţei să vie pe din dos.

Intru în sufragerie, şi iată şi ordonanţa cu pasărea în mână.

— Ce-i asta... lebădă?

Olga a scos un ţipăt şi-a început s'o mângâe.

— Cine-a uciso?

— Eu!

— Tu?

— Da.

— Şi cum...?

Olga se uită la mine cu ochi mari... neliniştită. I-am povestit grăbit povestea, şi când am ajuns la

www.dacoromanica.ro

vorbele: Lebăda sta nemişcată, privind o jumătate de ceas cuibul, Olga, a scos din nou un suspin.

— Destul, vorbi ea... nu mai spune, povestea ta e brutală, tu eşti un om fără suflet.

— De ce brutală?

— Tu ai putut să ucizi pasărea asta gingaşă care nu-ţia făcut nici un rău? Ai putut să stai lângă cuib un ceas, două, s'aştepţi, să pândeşti, fără milă şi-ai privit-o cum ea venea cu frică la cuibul ei, că s'o ucizi, pentru ce? Ce rău ţi-a făcut, ce bine ai adus, dacă ai distrus'o.

— Pasiunea vânatului, răspunsei eu, tu n'al fost vânător Olga.

— N'am fost, dar înţeleg, că un om care poate ucide o creatură a lui dumnezeu aşa de gingaşă, nu poate avea inimă. Nu ai fost cum te-am crezut.

— Te înşeli Olga, poţi fi poet, şi vânător, cunoşc atâtea cazuri în literatură şi nu mai departe... Turgheneff al vostru.

— Turghenefî, a fost şi el brutal. Şi cred că nici o femee...

— Astea sunt copilării.

— Copilării... Copilării şi Olga luă gâtul lebedeci şi'ncepu să-l sărute, s'o mângâe „bednaia ptiţa, bednaia ptiţa“ şopti ea în ruseşte. Şi grăbită se depărtă. Eu o oprii, cercai s'o mângâi, să-i sărut mâna. Ea îmi vorbi rece. „De azi înainte nu mai eşti aproape de sufletul meu“. Mă luai după dânsa, dar ea îmi făcu semn cu mâna s'o las.

Şi, dispăru din odaie.

www.dacoromanica.ro

Îți poți închipui nedumerirea mea.

A venit tată-său colonelul, s'a uitat la mine, la lebădă... fără să spue nimic.

A doua zi, iarăşi cercai s'o văd... Dacă am văzut că nu mă primeşte, n'am mai dat pe la ei... un simţ de revoltă, de ură mă cuprinse, totuşi devenisem trist şi veşnic mă gândeam la ea. Uneori umblam nebun s'o văd, dar Olga parcă intrase în pământ.

Iată sunt trei luni, de când nu mai ştiu nimic de dânsa, anume mi-am cerut mutarea în oraşul acesta, în ruine, ca să nu mai am putinţa să trec pe sub ferestele ei, să mă umilesc.

Totuşi, de câte ori văd ceaţa ridicându-se peste deltă şi turnurile Ismailului albind în soare, stau ceasuri întregi şi privesc, acolo, unde se pare că zăresc casa ei...

Câte odată, aş vrea să mă duc, s'o văd, dar nu ştiu ce mă reţine.

— Poate o mai iubeşti vorbi Căpitanul.

Locotenentul nu răspunse. Işi potrivi un nasture şi clatină din cap, murmurând:

„Iată de ce nu mai merg la vânătoare de lebede.„

www.dacoromanica.ro

INTUNERICUL.

Când l'au văzut întrând pe poartă, adus de mână, în hainele sdremţuite de militar, Irina a înţăles grozăvia.

Ochii i s'au înpăinjenit, bărbia a început să-i tremure, şi prin şira spinărei parcă ar fi împuns-o, cu sute de ace.

Abea a putut îngăima: nenorocita de mine!

Soarele sta drept la amiază, împânzea văzduhul cu o lumină vie şi puternică, stropea Dunărea cu praf de aur, înveselea pădurile de sălcii, iarba deltei, dădea viaţă pământului şi milioanelor de gângănii care se târau pe scoarţa lui.

In mahalaua pescărească, căsuţele umile, stau rânduite de-asupra unui mal lutos şi sterp, de unde se poate vedea Dunărea şi întreaga deltă.

Vestea sosirei lui Gheorghe Spânu, orb de la bătălie, se împrăştie ca fulgerul.

www.dacoromanica.ro

In scurtă vreme ogrăgioara mică se umplu: femei tinere cu copii în braţe, bătrâne scorojite, şi un bătrân, moşul lui Gheorghe.

Îl căinau, făceau cruce, puneau fel de fel de întrebări.

— Aşa a vrut D-zeu, vorbi el într'o vreme, inervat de atâta jelanie.

— Şi cum s'a întâmplat nenorocirea, întrebă pentru a treia oară o babă.

— Cine eşti?

— Paraschiva lui Ispas...

Gheorghe clătină din cap, pleoapele clipiră nervos, un sunet aspru îi eşi din gât, scoase şapca din cap, şi-şi şterse sudoarea cu dosul palmei.

— E greu,... fără o mână, un picior, tot mă mai puteam hrăni, dar să nu văd lumina sfântă a soarelui?

Bătrânele începură a plânge.

Irina alerga din casă în tindă, se oprea în faţa prispei, unde se adunaseră vecinii.

Deodată se opri în faţa lor.

— Lăsaţi-mă, nenorocita de mine... şi voi să mai spue ceva, dar se repezi la orb şi-l apucă de braţ.

„Haide Gheorghe".

Mitea, băeţel de 6 ani, se prinse de fusta mamei-sa plângând. In casă, Irina îi dădu schimburi, ceai, îl descălţă de ciubotele mari şi unsuroase şi-l mângâie cu glas blând.

„Eşti trudit, hodineşte-te.

www.dacoromanica.ro

Seara cădea luminoasă şi blândă ca toate serile de August pe malul apelor.

Gheorghe nu putea dormi. Prin creerul lui, treceau amintiri chinuitoare.

Era în casa lui, pe perina moale, între pereţii albi pe cari nu-i vedea. Işi aducea aminte de Carpaţi, ploile reci şi pătrunzătoare, gerurile aspre şi ziua aceea nenorocită, când a fost astupat cu pământ. Tresări. Oftă. Pleoapele-i clipiră nervos. Ar fi voit să gonească întunericul care-i sta ca o pânză pe ochi. Amintirea primelor zile după nenorocire îl cutremură. „Orb... n'am să văd niciodată" se întrebă mereu, şi-a vrut să-şi pue capăt zilelor...

L'au luat pe-o targă şi aşezat în tren. Auzea roţile cum ţâcâe la încheetura şinelor, vântul gemând printre osii, pătrunzând ascuţit prin uşile vagoanelor.

Auzea glasuri, fluerături, se opreau în staţii, i se-aducea de mâncare, îl mângâiau cu glas blând: „ai să te faci bine".

Târziu, în spital la Moscova... Lângă el un siberiac, cu amândouă picioarele tăiate, se ruga de felceri să-i dea ceva să moară...

Două zile i-au vârât nişte cuţite ascuţite în creer. Ii venea să-se izbească cu capul de pereţi de durere...., când se deştepta din amorţeala doctoriilor.

In nădejdea îndreptărei, că va vedea lumina zilei, căsuţa de lângă Dunăre, pe Mitia, Irina, şi

www.dacoromanica.ro

lotca lui iubită, căpata curaj şi sufletul i se umplea de-o nădejde dulce.

„Se întoarce acasă, drege instrumentele, cătrăneşte lotca, cârpeşte plăşile, se înbracă în hainele de pescar şi e liber ca vântul“...

Amintirele acestea, scurte, îi înăbuşeau răsuflarea... Ar fi voit să se scoale, să fugă departe, să moară într'un colţ ascuns al deltei... Işi dădea seama că atât cât va trăi, are să-i chinuiască pe ai lui, fără să le fie de vreun sprijin.

Incepu să plângă nervos şi sbuciumul icnetului, se revărsa ca un refren de îngropare în cuprinsul odăiei.

— Of Doamne, ce-am să mă fac, ce ai să faci tu, Irină, vorbi el într'o vreme...

„Să nu fi avut o mână, un picior... dar să-mi eie D-zeu lumina ochilor, şi începu să hohotească cu faţa în perină...

Irina, plângând, strângea tot mai cu frică la sânul ei pe Mitea.

La două zile, de la venire, Gheorghe eşi în curte.

Se interesa de lotcă, instrumentele rămase la plecare, le cercetă cu degetele ca şi când s'ar fi pregătit să plece la pescuit. Mitea îl ducea de mână.

Irina care înainte de război, nu se îngrijea de cât de ale casei, frica zilei de mâine, dădea chipului ei un aspect de mucenică.

Intr'o noapte îl trezi din somn.

— Gheorghe, dacă am deşchide o ceainărie?

www.dacoromanica.ro

— Cu ce parale?

— Vindem lotca, împrumutăm pe casă...

Greu i-a fost lui Gheorghe când s'a tocmit cu un fost tovarăş preţul instrumentelor, şi mai ales când căruţa a eşit pe poartă, hodorogind pe noroiul uscat al uliţei, ducând cu dânsa lotca mare şi grea.

S'a aşezat pe prispă, cu faţa îngropată în palme şi multă vreme a rămas ca împetrit, fără să poată spune o vorbă.

Dincolo de căsuţa lor, malul Dunărei se intinde plan ca o pânză uriaşă. Lângă cheiu strejuiesc clădiri mari acoperite cu ţiglă roşie.

Legat cu lanţuri de ţârm, un ponton negru susţine un pod de fer arcuit. Aici sunt: aghenţiele, ceva mai departe vama.

Intre vamă şi malul abrupt, şesul acesta plan, când năvălesc apele primăverei, se preface într'un ghiol adânc. Din toate părţile cârduri de gâşti năvălesc în zbor, căutându-şi hrana... Pe mal cresc fire de ţipirig, papură şi dacă primăvara e ploioasă, răsar mlădiţe tinere de sălcii.

In spatele ghiolului, chiar sub mal, se înalţă o şandrama, cu uşile şi ferestrele albastre, fostă pe vremuri cârciumă.

Gheorghe şi Irina o cunoaşteau... Căzură repede la tocmeală, dar trebuiau să repare ferestrele, geamurile, să lipească pe jos...

Femeia aceia tânără, se sbătea acum din zori până'n seară, să împlinească o muncă de barbat.

O energie nouă se trezise în trupul firav, o

www.dacoromanica.ro

putere de voinţă pe care D-zeu, se vede, o dă oamenilor în nenorocire.

In trei săptămâni, ceainăria era gata. Mesele albe de brad aranjate, paharele, ceştile, rânduite într'un raft împodobit cu hârtie roz; şi mica tejghea fixată îrtr'un colţ, aproape de uşa odăiţei lor.

Cei dintăi muşterii cari veniră, aduceau cu ei un zâmbet plin de prietenie. Toţi ştiau grijile şi nenorocirea stăpânului şi oamenii aceştia răi, beţivi, gata să se certe, să înjure pentr'o nimica, când păşeau pragul, aveau în ochi ceva înduioşător şi plin de omenie...

— Dă-mi un ceai, şi de multe ori veneau singuri să şi-l toarne.

Incercarea şi lipsa de obişnuinţă a primelor zile, a trecut mai repede de cum se credea.

De-ar fi avut rachiu, vânzarea ar fi fost şi mai bună. Colo, peste fluviu şi deltă, se desfăşură încă războiul, şi din tranşeele acelea veneau în fiecare zi soldaţi în trecere şi cereau: votcă.

Spânu, toată vremea sta în odăiţă. Fărămituri de vorbe veneau nedesluşite la urechea lui. Se chinuia să prindă un înţăles, din nevoia ce-o simţea să-şi ocupe mintea. Venea în ceainărie, stătea de vorbă. Aceleaşi întrebări: „Când ai orbit, în ce loc, ai fost la doctori" îi creiau momente de deznădejde.

Se retrăgea pe-o bancă, afară, se cufunda în amintirile tinereţei lui.

„Când era de 17 ani, a plecat în lume, ajutor de focar. Străbătuse mările până'n fundul Americei.

www.dacoromanica.ro

Trecuse prin furtuni groaznice, învăţase cuvinte străine, cânta din armonică, se tatuase pe mâni, înjura în italieneşte, se îmbătă cu tovarăşii când ajungeau în porturi"...

Acum unde erau toate acestea? In noaptea lui vecinică, în care coborâse, printr'o încordare obositoare, căută să-şi deseneze în creer tablourile îndepărtate. De ce oare acum îi răsăreau mai clare, mai pline de viaţă şi regret?

Conştiinţa infirmităţei i se pronunţa tot mai chinuitoare; ori devenea bun şi blând peste măsură, ori ursuz din cale afară. Când Irina, ostenită de muncă, îi vorbea ceva mai răstit, o strângea de mână şi cu ochii lui morţi, parcă ar fi voit să spue: „aibi milă". Intr'o zi, ceru Irinei armonica. Primele unete care răsunară de pe clapele albe, fură aşa de vii şi duioase, un imn de slavă în cuprinsul posomorât. Din ceasul acela, o legătură statornică se pecetlui între Gheorghe şi instrumentul uitat şi prăfuit de-asupra unui dulap.

La câte vecerinci, suarele, nu cântase el, chefuise înveselind fetele în farmecul serilor de vară, nopţile prin grădinele de la marginea oraşului, iubise alături de armonica lui druştile cele mai frumoase! Acuma însă cântecul lui era ori monoton şi trist, ori revoltător şi plin de sbucium.

Când obosea, pornea în oraş. Mitea îl ducea de mână.

Pe bulevardele pline de salcâmi se primblau perechi: domnişoare gătite ca în zile de sărbătoare la

www.dacoromanica.ro

braţul tinerilor ofiţeri veniţi în concediu de la front. Râdeau făcând glume, umplând văzduhul de chemarea vieţei...

Şi Gheorghe, trecea prin mulţime, dus de mână, ca ceva de prisos, fără ca nimeni să ştie ce dramă se petrecea în adâncul sufletului lui.

Uneori se întâmpla că un trecător să-i întindă un ban lui Mitea.

— Nu, nu...

Şi pornea mai grăbit ca şi când el l-ar fi dus pe copilaş.

Toamna aşa de limpede era pe sfârşite. Din deltă veneau suflări de vânt tragice. Când soarele din înalt, rupea pânza ceţei, Dunărea sclipea mai lină, pădurile de gutui se rumeneau ca puncte de aur. Zările apăreau mai profunde şi mai albastre, sufletele se umpleau de o bucurie neînţăleasă.

Ce putere necunoscută trezea simţurile lui Gheorghe şi-i spunea că ceaţa s'a împrăştiat?

Dibuind cu băţul, se aşeza pe-o peatră, şi rămânea atent, cu ochii în gol, deosebind cel mai mic sunet.

Ridicând băţul, şoptea: Acolo e Ceatalul, dincolo Pardina.

Se întorcea în ceainărie mai voios, şi dacă nevastă-sa îl ocăra, de ce s'a dus singur, el o privea cu duioşie, îi mângâia mâinile, şi-n suflet cobora o rază de bucurie peste întunericul vieţei lui. „Irina, mă iubeşte".

Pe la sfârşitul lui Octombrie, vremea se strică.

www.dacoromanica.ro

Burniţe de ploaie, umplea Dunărea de clăbuci.

Noaptea răsunau înpuşcături. Monitoarele româneşti aruncau lumina proectoarelor peste oraşul adormit. Intr'o clipă, casele, turnurile bisericilor, şi străzile, se'm îmbrăcau într'o strălucire orbitoare.

In ceainărie, şi odăiţa lor, pătrundea prin ferestre acelaş val de scântei, ca şi când totul s'ar fi îmbrăcat într'o poleială de argint.

Irina şi Mitea se înfiorau în patul lor, iar pleoapele lui Gheorghe clipeau nervos şi des.

Ei se strângeau mai aproape unul de altul... Gheorghe o strângea mai puternic la peptul lui, întreba:

— Ce-i.

— Monitoarele.

Şi adormeaua cu greu, îngrijoraţi de ce va aduce ziua următoare.

La începutul lui Noembrie primii fulgi căzură. Delta devenea mohorâtă, frunzele aduse vârtejuri, mureau în apele turburi...

Suflări repezi de vânt sgâlţâiau noaptea cercevelele. Irina alerga singură în toate părţile. Se necăjea, ofta, îşi blestema zilele.

Soldaţi veniţi de la front povesteau lucruri grave. Intr'una din zile, se ivi în ceainărie un soldat mititel şi bătrân. Venea dela front, din Carpaţi. Fuseseră în acelaş pluton.

— Gheorghe, eu sunt Strochie.

— Şi de mult ai venit, întrebă Gheorghe, pipăind scaunul cu mâinile.

www.dacoromanica.ro

— Eri spre seară.

— Ei, ce se-aude pe la voi, la front?

— Nu prea bine, fug muscalii ca oile.

Soldatul cel bătrân, își duse mâna prin mustețe și clipi din ochi. Fața lui pământie, ochii mici, trași în orbite, mâinile negre cu unghii murdare și lungi, cismele încrețite, pline de noroi uscat, spuneau că numai de la bine nu venea el.

— Dar pe la voi ce se-aude, întrebă el, cercând să distupe o sticlă de rachiu.

— Așa, și așa.

— Cum așa-și-așa...

Gheorghe se uită în toate părțile, cașicând ar fi cercat să vadă ceva... „Dă-te mai aproape sopti el... să nu ne-audă nimeni“...

Soldatul cel bătrân se trase la urechea lui...

„Am auzit că are să vie alți stăpâni peste Basarabia... Românii... Nemții. Și tu ce spui...?

— Hm, făcu soldatul cel bătrân și trase cu podul palmei o lovitură strașnică pe fundul sticlei, de sări cât colo dopul... „Hm... na... trage un gât... tare bun rachiu... aici se mai găsește... e scump... tare scump, la front e greu... să dai o mie de carboave și tot nu-l afli“...

Gheorghe bău și întinse sticla. Soldatul cel mititel trase câteva gâturi, icni, și-și șterse cu mâneca mantalei gura.

— Și cum, pe la voi nu s'aude nimic de Basarabia?

www.dacoromanica.ro

— Ba da... dar... ce să-mi bat eu capul,.. cine-o fi mi-e tot una, la capătul mesei n'are să mă pună.

Soldatul cel mititel mai trase o înghiţitură, răsuci o ţigară, îşi scoase căciula, se scărpină în cap, dete bunaseara şi plecă.

Seara, când ceainăria fu închisă, Gheorghe povesti Irinei ceia ce aflase.

Intuneric orb, şi'n liniştea apăsătoare nu se auzea de cât fâşâitul aspru al sloilor care se loveau de ţărm..,

Nu puteau dormi. Ceva greu le apăsà sufletul. „Ce ar face dacă s'ar ivi vrăjmaşul?

— Dar dacă ar veni Românii? întrebă Irina peste puţin.

— Nu cred să ne fie mai rău, răspunse Gheorghe.

Din noapte răsunară fluerături scurte. Departe câteva împuşcături slabe muriră. Cei doi se strângeau mai aproape unul de altul, ascultau când în noapte, când răsuflările uşoare şi regulate ale lui Mitea.

Şi nopţile acestea triste şi pline de grijă aveau să se succeadă lungă vreme, vânturi mai aspre să urle cu groază în pereţii ceainăriei, frigul să crească, Dunărea să'ngheţe şi musterii tot mai rari să se ivească în prag.

Cu sosirea primăverei şi aşezarea Românilor în Basarabia, o viaţă nouă se statornici la Ismail.

Cetele de bolşevici fură încolţiţe pretutindeni de soldaţii noştrii. Străzile deveniră iarăşi vesele, ma-

www.dacoromanica.ro

gazinele se deschiseră. O muzică militară cântă în fiecare seară pe bulevard. Cunoştinţi noi se făcuseră, şi aceleaşi domnişoare care cu câteva luni înainte se primblau vesele la braţul ofiţerilor ruşi, nu vărsară prea multe lacrimi pentru cei plecaţi. Dunărea era limpede, vapoarele alergau grăbite la deal şi la vale, schelele se întinseră, ceainăria se umplea de muşterii, lipovence cu cozile pe spate, lipoveni bărboşi şi toţi strigau, băteau în mese, scuipau pe jos, unii răsuceau între degete o mahorcă neagră şi amară.

Irina numai prididea. Mitea învăţase să spele ceştile, să servească muşterii. Gheorghe sta, şi mereu ofta... Earna o petrecuse greu. Slăbise.. Barba îi crescuse mare. Ochii îi sticliau mai plini de boală. Simţea primăvara în jurul lui, pretutindeni mişcare, viaţă, o lume nouă, o rânduire deosebită.....

„De ce nu pot eu lua parte la viaţa aceasta“ se gândea el. Cum ar fi muncit, cu cât drag şi-ar fi dat toată puterea, curajul, pentru Irina, şi Mitea.

Nopţile erau frumoase şi calde şi el nu putea dormi. Luna răsărea măreaţă şi plină din adâncul apelor şi el n'o putea vedea.

Aceiaşi lună, care luminase cu mii de ani înainte, delta, pământul, pe buni şi pe răi, va lumina veacuri întregi oraşele, pădurile, mările, dar oamenii vor fi tot aşa de răi, şi vor porni unii în potriva altora, să rămână pe pământ ciungi, ce să târâe ca şerpii, orbi care nu vor vedea şi surzi care nu vor auzi.

www.dacoromanica.ro

Şi toţi acestia, vor blestema ca şi Gheorghe pe cei cari duc oamenii la răsboi.

Intr'una din zile, după prânz, a intrat în ceainărie un plutonier din grăniceri.

Avea ochi negri, fruntea nu prea largă, iar în înfăţişarea lui ceva plin de încredere.

A cerut un ceai, a aprins o ţigară, şi-a plecat.

A doua zi a venit iarăşi, şi-a prins a o fixa pe Irina.

La plată a început s'o chestioneze din viaţa ei şi-a lui barbatu-său, şi s'a recomandat: „Florescu.“

Din ziua aceia venea regulat, sta de vorbă cu Irina, şi când îi vorbea, clătina din cap, închidea ochii şi ofta.

La început, Irina nu-i dădu atenţie, în cele din urmă, nu ştiu cum, prinse a se interesa de d-l Florescu.

Nu că s'ar fi gândit la ceva, dar dacă nu-l vedea o zi, simţea că-i lipseşte ceva.

Florescu, era de altfel foarte respectos cu dânsa.

Pe lângă asta, se'n prietenise cu Gheorghe, şi Mitea şi când copilul venea de la şcoală, îi dădea bomboane, îl mângâia.

Pe Gheorghe îl trata cu ţigări, rachiu, le trimetea foarte des peşte... De altfel d-l Florescu, cu slujba lui la grăniceri, în port, se bucura de mare trecere şi cine ar fi îndrăznit să-l supere cât de puţin.

Intr'una din zile, Florescu veni mai de dimineaţă în ceainărie. Gheorghe nu era înlăuntru.

www.dacoromanica.ro

Vorbi de Oltenia, de averea lor de acasă, lăuda portul oamenilor de la ei, se lăuda pe el şi'ntr'una repeta:

„Oltenii sunt adevăraţi Românî, căci ei se trag adevărat de la Traian.“

Apoi vorbi de-un frate mai mare care-i căpitan, de cel mai mic profesor, şi încheie, că el încurând are să-şi asigure idealul, fiind că mai are un examen să fie ofiţer...

— A să vă faceţi ofiţer, întrebă Irina, care, tot timpul îl ascultase cu mare bucurie.

— Da doamnă, răspunse el grav, răsucindu-şi musteaţa şi privind-o drept în ochi.

Pe chestia idealului, trăncăni multă vreme, spunând ce-i venea la gură.

In dimineaţa caldă, uşile ceainăriei larg deschise, lasau să intre înlăuntru mirosul stufului şi boarea dulce a apei.

Din uşa ceainăriei se vedeau aburii fini şi moi care se înălţau din apă. Prin ceaţa albăstruie, din Dobrogea, apăreau vârfurile munţilor.

Câteva barcazuri la mal păreau încremenite de veci în ancorile lor, iar în oglinda apei se profilau vârful catargelor şi-a pânzelor întinse la soare.

Deodată Florescu, făcu câţiva paşi, şi se apropie de Irina.

— Ce frumoasă eşti astăzi, şi vroi s'o prindă de mână. Irina se trase la o parte.

— Te iubesc, îngână el deodată.

— Domnule Florescu, ce vorbiţi?

www.dacoromanica.ro

— Te iubesc mult—, de când te'am văzut... eu...

— Nu m'am aşteptat la aşa ceva din partea D-tră, domnule Florescu.

— De când aştept, să-ţi descriu suterinţele, iubirea mea, dragă Irină.

Florescu voi să-i prindă din nou mâna.

— Staţi bine... vă vede cineva,..

— Dragă Irină, şopti el încet, ducând mâna la pept... crede-mă, eu nu pot să mint... eu... am fost toată viaţa mea om de onoare.

— D-ta uiţi că sunt mamă, şi o femeie nenorocită.

Florescu se trase un pas înapoi. Se auzeau paşii lui Gheorghe. Fără să se gândească, el o prinse uşor de bărbie şi voi s'o sărute, dar se răzgândi, apoi trecu drept în odăiţă, luă armonica, şi-o întinse lui Gheorghe.

— Zi-mi ceva... ştii, un cântec rusesc..... „*Ceaica*, nene Gheorghe. Şi înainte că Gheorghe să-şi prindă cureaua de după gât, plutonierul începu a murmura" un vers cunoscut:

„Răsare dimineaţa şi apele se rumenesc".

Gheorghe potrivi degetele pe clape, şi începu să cânte. Cuprinsul ceainăriei se umplu pe dată de un svon prelung şi melancolic.

Irina la auzul cântecului simţi că ceva i se desprinde din suflet. Işi sprijini faţa în mâni şi rămase cu ochii pironiţi în gol. Amintirile anilor frumoşi şi atât de îndepărtaţi îi reveniră deodată în suflet.

De câte ori nu-l cântase Gheorghe cântecul

www.dacoromanica.ro

acesta la ei acasă... Şi astăzi, după atâţia ani, el orb şi ea atât de nenorocită...: Oftă... Două boabe de lacrimi îi imfloriră în colţul ochilor. Se uită la Gheorghe, la plutonier şi-o frică grozavă de necunoscut îi s'aşternu pe suflet.

Plutonierul o privea cu stăruinţă, zâmbea, îşi răsucea musteaţa, clătinând uşor din cap, şi bătând cu cisma tactul.

Gheorghe cânta înainte, cu pasiune şi sete, cânta fără să înţăleagă ce se petrece fn faţa lui, cântă, inspirat de durere—iubire, de amintirea trecutului aşa de încântător.

Câţiva muşterii, îşi arătară capetele în ceainărie şi se depărtară. Un câne răsări în uşă şi rămase pe jumătate în lăuntru, caşi când ar fi ascultat şi el melodia. Plutonierul deşertă vre-o câteva păhărele şi-le întinse la amândoi.

Gheorghe bău şi prinse să cânte mai pasionat. Deodată Irina se sculă..... Privi la bărbatu-său, la plutonier şi cu ochii în lacrimi, trecu în odaia alăturată.

In ceainărie veniră câţiva muşterii. Afară soarele devenise mai puternic, arunca pe duşumele, ceşti, pahare, pete mari de lumină galbenă.

Cu toate că muşterii băteau în mese, Irina nu se arătă... Tocmai când văzu că plutonierul a plecat, apăru în ceainărie. Era palidă, cu ochii plânşi, şi tremura toată...

Seara închise ceainăria mai de vreme... In pat multă vreme nu putea s'adoarmă...

www.dacoromanica.ro

Gheorghe o auzi oftând.

— Eşti bolnavă.

— Da.....

Prin sufletul ei frământat de atâtea griji şi nevoi, se strecura o problemă, mai chinuitoare, mai tristă, ca suferinţa în care o aruncase fatalitatea soartei...

„Din întuneric răsar cei doi ochi negri, cari o ard, cu focul lor—E el, plutonierul acela şiret şi atât de hotărât.

Irina tremură în pat.. Atâtea gânduri o frământă... Bărbatul orb, Mitea... viitorul, ruşinea lumei.

„Nu, îi voi spune hotărât, să mă lase în pace... sunt atâtea fete mai tinere şi trumoase ca mine, eu o beată nenorocită..."

Dar ochii lui Florescu, răsar mai aprinşi, mai plini de patimă şi n'o lasă să doarmă.

„Of doamne, vorbi ea deodată singură şi—aşa de tare că Gheorghe tresări".

— Ce ai...?

— Nimic,. am visat ceva...

Şi adormi. Prin ferestruica mică, care da cu faţa spre Dunăre, luceafărul trimetea un sul de raze...

Dimineaţa se sculă mai târziu, dar cu aceiaşi hotărâre. „Ii voi spune—totul".

Şi fără să vrea, nerăbdătoare, cătă spre uşă.— Plutonierul nu se arătă. Irina devenea mai neliniştită. Un soldat trecu prin faţa uşei şi Irina, fu gata să-l cheme, să afle veşti despre Florescu.

www.dacoromanica.ro

A doua zi dimineaţa plutonierul tot nu se ivi. Irina petrecu o noapte şi mai plină de sbucium.

In sfârşit, după prânz, plutonierul veni. Proaspăt bărberit, într'o tunică nouă, ţinea în mână un pachet.

Irina cum îl zări se înroşi..... Lăsă ochii în jos. Inima-i bătea..... „Am să-i spun totul...

Plutonierul se apropie. Intinse pachetul...

— Pentru D-tră Doamnă...

— Domnule... plutonier... eu.

Florescu se apropie de tejghea şi-o prinse de braţ... „Te iubesc, te ador...

— Ce faceţi... nu se poate, eu...

— Te iubesc, şopti el, închizând ochii.

— Of doamne!..

— N'am hodină, m'ai înebunit. Nici o femeie în viaţă, nu m'a fermecat aşa... pe onoarea mea, pe mormântul tatălui meu.

— Domnule Florescu, uiţi că sunt măritată, am un copil.

— Măritată? Hm. Tu să-l hrăneşti... Mi-e milă de frumuseţea ta, te ofileşti ca o floare... Ce eşti vinovată să suferi, să te chinui, cu toţi mitocanii în ceainăria asta murdară.

— Nu vorbi aşa... mi-e milă, e aşa de nenorocit.

— Şi poate trăeşti cu el?

Irina nu răspunse.

„Trăeşte, trăeşte, doar ţi-o mai face un orb... E bolnav, are o boală grea, nu din război. Iţi spun sincer, n'am nici un motiv să te înşel. Cunosc cazurile acestea...

www.dacoromanica.ro

Irina se îngălbeni .. Pentru întâia oară auzea aşa ceva... Incepu să tremure.

„Şi bolile astea te duc la nebunie, să ştii dragă Irină, crede-mă, sunt cel mai bun sfătuitor al tău... dar...

— Şi cum? la nebunie? întrebă ea speriată.

— Da, la nebunie...

Florescu, o strânse de braţ.....

— Iubită....

— Ce faci cu mine?

Florescu o cuprinse de mijloc şi începu s'o tragă spre el.

„Lasă-mă... fie-ţi milă...

Plutonierul o strângea mai puternic în braţele lui vânjoase, şi cu-o sforţare de atlet, o trase în odăiţă...

Ea nu mai avea nici o putere. Işi acoperi faţa cu mâinile şi plângea.

Afară era linişte şi soare cald.

Gheorghe în port sta de vorbă cu un pescar.

Din ziua aceia Irina, se schimbase cu desăvârşire:

Nu-şi mai vedea de treburi, devenise rea, alerga fără rost.

Un gând o stăpânea: să vie seara.

Serile cădeau frumoase... calde... pline de linişte.

Dunărea curgea tainic, murmura lin, îşi schimba culorile, şi grăbită îşi îndeplinea aceiaşi misiune, val după val să-l trimeată spre mare.

Va curge ea oare şi după ce totul se va întuneca şi noaptea vecinică va îmbraca pământul?

www.dacoromanica.ro

E cald. Irina stă în uşă. S'a gătit, pudrat, şi şi-a prins o floare în păr.

E aşa de frumoasă.

Florescu se iveşte de la companie... Imbrăcat corect... şi-şi ţine şapca puţin pe-o ureche.

Când îl vede Irina se înroşeşte.

— Diseară.

— Da...

— Vii mai de vreme.

— Când voi închide ceainăria.

Seara cade blândă. Un felinar mare... electric, luminează portul, clădirea vămei, şi botul corăbiilor. Câţiva stâlpi de felinar îşi lungesc lumina în apa neagră, vânătă.

O santinelă se primblă cu paşi rari, de-alungul cheiului şi ecoul paşilor lui, răsună sonor în muţenia nopţei...

In ceainărie e linişte... Irina se desbracă încet se face că se culcă... Ascultă, mişcările lui Gheorghe. stăpânită de un gând— „Of de ce nu-s eu liberă".

Gheorghe tuseşte, şi prin întuneric îşi răsuceşte o ţigară... Se scoală şi vine spre ea. S'apropie de pat...

— Irină... Irină... lasă-mă lângă tine.

— Scuteşte-mă.

— De-o lună de zile, mă goneşti...

— Iţi spun lasă-mă, n'am gust să mai fac unul ca tine?

— Ce vorbeşti?...

— N'am dorinţă, să...

www.dacoromanica.ro

— Ai înebunit?

— Tu eşti nebun...

— Irină, ce-i cu tine? iubeşti pe cineva, spune-mi... Ce ţi-am făcut eu?... Doamne Dumnezeule, strânge-mă odată... ea-mă lângă tine, şi orbul cu glas răguşit, începe să se roage, să plângă, „Irină, Irină, fie-ţi milă, că mă arunc în Dunăre".

Irina ferbe de mânie. Mitea sare speriat... începe să plângă...

Irina furioasă, ţipă. „Dar taci odată afurisitule".

Orbul se târâe, bâjbâe prin întuneric şi se culcă cu faţa în sus.

Când şi când oftează. „Strânge-mă Doamne"! Irina îşi muşcă buzele de ură, nu răspunde.

Ar vrea să se scoale, să plece, şi nu ştie ce o reţine. Prin trup îi trec fiori de dragoste...

„Şi el, o aşteaptă acolo între sălcii, şi noaptea e aşa de frumoasă, caldă şi plină de fior.

Se face că doarme, şi începe încet să răsufle greu. Minutele îi trec chinuitoare. Îşi simte bătăile inimei. Într'un târziu răsuflările celor doi vin aşa de regulate... Ise pare că a trecut, mult, mult... Dacă el n'o aşteaptă?

Şi noaptea trece, plină de lumină şi taină... Prin fereastra mică se strecoară razele lunei, aruncă văpaia ei pe pat, mesuţă, luminează colţul icoanei.

Irina se scoală în vârful picioarelor, îşi prinde rochia, se strecoară pe uşă... Esă încet, în noapte, şi ca o umbră se furişează, pe malul abrupt.

www.dacoromanica.ro

Orbul s'a făcut că doarme... Şi când Irina s'a depărtat, se sculă încetişor... Cu toate că a auzit-o plecând, totuşi voi să se încredinţeze.

S'apropie de pat, îl bâjbâe... „Strigă încet".

„Irină, Irină, unde eşti...!

Ese în uşă, şi iarăşi glasul lui murmură:

„Irină, Irină..."

Din seara aceia orbul era încredinţat că Irina îl înşală.

Cu cine şi de unde? Ce greu... să afle.

Ii venea să-l întrebe pe Mitea şi nu îndrăznea. Un sentiment duios, pentru acela care era odrasla lui, îl facea să sufere, dar să nu meargă aşa departe.

Uneori se punea la pândă s'asculte convorbirile cu Florescu. Zădarnic.

Convingerea că altul nu putea să fie îi creştea în suflet odată cu ura împotriva aceluia, pe care nu-l vedea, dar îl simţea, că a venit să-i turbure viaţa lui atât de amară...

Florescu venea de câte două ori pe zi în ceainărie, îl lua pe Mitea pe braţe, îi dădea bomboane, şi-i cerea abecedarul să vadă unde-a ajuns. Mitea umbla acum la şcoală.

Orbul, care cu săptămâni înainte asculta cu bucurie pe copil cetind, nu mai simţea nici o mulţumire. Vocea lui Florescu îl ardea în creer. Când îl simţea venind, întra în odăiţă, ori pornea în port.. De-o bună bucată de vreme gândul sinuciderei îl stăpânea zi şi noapte...

www.dacoromanica.ro

Nu vorbea şi nu răspundea mai la nici o întrebare. Mânca în silă şi noaptea mereu ofta cerând moartea.

Slăbise, mâinile îi tremurau ca prins de friguri. Irina perduse orice ruşine.

De cum se făcea seara, eşea fără grijă din ceainărie şi pleca cu el...

Şi când într'o zi, orbul îndrăzni s'o întrebe unde pleacă, dânsa cu glas răstit răspunse: „Nu-i de-ajuns că te hrănesc".

Intr'una din zile Mitea veni dela şcoală plâns şi cu camaşa ruptă...

— Ce ai? îl întrebă mamă-sa.

— M'au bătut şi înjurat băeţii de lipoveni.

A doua zi n'a voit să se ducă la şcoală... Mamă-sa îl luă la goană... El fugi prin port şi rătăci toată ziua.

A patra zi, plutonierul îl chemă la el...

Mitea îi aruncă o căutătură plină de ură şi-o luă la fugă...

Rătăci iarăşi până aproape de seară...

Când se'ntoarse, Florescu, tocmai ce întrase în ceainărie.

Orbul sta la o masă, fuma. Irina lângă tejghea ştergea paharele.

Florescu scoase o sticlă de rachiu şi voi să-l cinstească, dar orbul se ridică în picioare şi se'ntoarse cu spatele.

— Ei ce faci mofturi, strigă nevastă-sa.

www.dacoromanica.ro

—Voesc să-mi cânți ceva din armonie... de mult nu mi-ai cântat.

Și Florescu, pășește grăbit în odăiță și-aduce armonica. O întinde orbului, Gheorghe o isbește cu cotul, și murmură ceva neînțeles...

Plutonierul se uită râzând la Irina. Intreabă ironic.

„Da ce-a pățit?

„Dă-i pace, nu-l vezi...

„Sunt orb, și râdeți de mine, gemu el deodată cu furie.

Și orbul bâjbâind cu mânile se îndreptă spre ușă... Mitea sări și-l prinse de braț...

— E încă și gelos... după toate, nu vezi, vorbi Florescu în urma lui.

— Și ce-ți pasă, răspunse Irina.

— Să-mi pese? de ce?

— E furios, te pomenești că se înecă, continuă Florescu, după câteva clipe.

Irina, dădu cu nepăsare din cap, fără să spue o vorbă.

Dincolo de vamă, pe o buturugă de salcie, orbul s'a oprit...

Ochii lui morți înoată în lacrimi... Corpul îi tremură. Nu poate vorbi nimic. Din când în când strânge mâna lui Mitea... Ar vrea să-l întrebe ceva, și nu poate...

— De ce nu te mai duci la școala Mitea?

Copilul s'apropie mai tare de tatu-său...

www.dacoromanica.ro

De când aflase totul o ură fără margină, îl cuprinse înpotriva lui Florescu... şi-a mame-se.

Ar fi voit să-i spue tot lui tatu-său... tot ce-a văzut, sărutările cu plutonierul... şi mai ales, cuvintele acelea grele, spuse de lipoveni la şcoală, dar nu poate, ceva îl strânge în piept şi parcă se îneacă...

— Mitea, dacă n'ai să'nveţi carte ai să ajungi rău... ai să fii slugă... Eu sunt nenorocit... şi nu te pot ajuta şi cât sufăr!... mâine, poimâne am să mor şi tu... rămâi cu măta, dar ea are să se mărite şi-atunci?

Copilul începu să plângă. Du-te la şcoală Mitea... te duci?

— Nu tată.

— De ce?

Mitea începu să plângă mai tare...

Orbul îl strânse la piept şi-l sărută.

— Mitea... ascultă-mă.

— Nu pot... e greu...

— Pentru ce?

— M'au bătut şi înjurat lipovenii... au spus că mama... e.·.

— Mama-ta... Ce? Cum? Ce-au spus?

— Trăeşte cu plutonierul şi-i o femeie stricată... în fiecare seară... se duc pe malul Dunărei şi...

— Ce spui Mitea... Adevărat?...

Copilul se prinse de braţul lui tatu-său.

Orbul se sculă în picioare...

www.dacoromanica.ro

„Ce ai spus... Cum... ea trăeşte... Da... da... eu de mult am simţit... o înţălegeam şi orbul îşi duce mână la ochi... parcă ar fi voit să gonească întunericul.

„Şi tu ai văzut cu ochii tăi sărutându-se cu plutonierul?

„Da... am văzut.

„Of... Doamne, nenorocitul de mine... la ce trăesc... la ce?... Şi începu să plângă...

Şi amurgul cădea liniştit... Dunărea la picioarele lor se stecura grăbită şi tainică spre mare. Faţa ei mată strălucea ca argintul viu... In depărtare se tânguiau un cârd de ciovlici... Pe malul dobrogean, printre sălcii, alunecau două luntre negre, şi-un băetaş, cu cămaşa roşie, se juca bătând apa cu o vargă...

Trecu multă vreme. Orbul cu faţa în mâni, icnea, gemând din când în când... „El... el plutonierul, de ce n'am eu lumina ochilor pentru un ceas numai... Şi măta... şi ea...

„Oh, Mitea, cât sunt de amărât, numai pe tine te mai am pe lume...

Şi-l strângea la pieptul lui şi-n sara care cădea, amândoi stăteau strânşi unul de altul, neîndrăznind nici unul să plece spre casă.

Intr'un târziu orbul gemu!

„Nu se poate, am să mă răzbun...

Copilul îl prinse de mână.

— Ce ai tată?...

www.dacoromanica.ro

— Tu nu ştii ce mă arde... Am fost şi eu tânăr, frumos... am văzut lumea... am iubit... m'am însurat din dragoste. Acuma toţi râd de mine şi mă batjocoresc...

De ce? că nu văd... Dar sunt eu oare vinovat? De ce m-au dus la război?...

Şi orbul deodată făcu o sforţare. Chipul lui se învineţise de ură. Ura pe toată lumea şi chiar pe el.

— Haide... du-mă Mitea acasă. Copilul tremurând îl prinse de mână şi porniră.

In ceainărie e întuneric...

Uşile deschise în lături...

Copilul aprinse lampa şi deodată, tresare.

— Tată... cine-a întrat în casă şi-a furat totul?

Orbul începu a bâjbâi...

Patul, masa, sunt goale...

Un gând vrăjmaş îi trece prin creer orbului... Bâjbâe din nou. „Blestemata a fugit... s'a dus... geme el cu furie.

„Adu-mi sticla cu gaz... repede.

Copilul şovăe...

„Sticla Mitea... sticla...

Orbul prinde sticla în mânele lui şi varsă gazul pe pat, pe masă...

— Ce faci tată... stai.

Orbul aprinde un chibrit, s'apleacă, aprinde altul, şi deodată o flacără, roşie, albăstrie îmbracă chichineaţa scundă...

— Ce faci tată... începe a ţipa copilul speriat... şi-l trage de mână...

www.dacoromanica.ro

— Du-te... fugi... lasă-mă... scapă tu, eu mor aici...

Şi orbul întinde braţele în lături ca să-l coprindă cât mai repede vâlvătaia de foc...

Copilul, plângând, îl trage spre uşă pe când orbul, se trage spre foc ţipând...

— Fugi... lasă-mă, scapă tu...

www.dacoromanica.ro

DIN VIAȚA UNEI TINERE MOȘIERIȚI

In biroul nostru se ivi într'o zi o tânără înaltă, slabă, cu ochi blânzi și triști.

— Am aflat că aveți un post vacant, și-mi întinse o petiție, scrisă într'o românească nu tocmai corectă.

— Poftiți mâne, când va veni domnul director.

Tânăra se înroși la față și-mi mulțumi.

Când ajunse în dreptul ușei, se întoarse și clătină cochet din cap.

La câteva zile apăru decretul, și noua funcționară luă loc la masă, alături de biroul meu.

Dela prima încercare, o văzui că se încurcă și nu știe bine limba.

Incepui s'o ajut. Ii corectam adresele, și-i dădeam indicații de felul cum trebue să scrie.

O făceam aceasta, nu din obligație, ci din simpatia pe care mi-o trezise dela prima vedere, ființa aceasta, corectă și fină.

www.dacoromanica.ro

In cancelaria noastră mari erau doi funcţionari.

Cel mai bătrân, registratorul, un om trecut de cincizeci de ani, mărunţel, chel, cu musteţi mari şi blonde şi picioarele puţin încovoiate.

Fusese colonel de intendenţă în armata rusă şi de câte ori se încurca, ori nu ştia un cuvânt, scotea din sertarul biroului un dicţionar gros, cu scoarţe, muia degetul în gură şi cu disperare, întorcea filă după filă.

Dacă nu găsea cuvântul căutat, pironea ochii în podele, şi rămânea cu privirea idioţită, aşteptând cu gura întredeschisă, caşicând, de-undeva, departe, trebuia să-i vie ajutorul.

„Ce, iar n'ai nimerit-o, Zahar Dimitrici, îi strigă atunci, cu glas de tenor, împiegatul Burghelea... Şi privindu-l cu zâmbet pe colonel, se scula tacticos, s'apropia de masa lui, clătina din cap, şi, cu ironie adaogă scărpinându-se în cap: „Măi al dracului dicţionar..., bată-i pustia, pe cei care fac dicţionare... Ce fel de oameni, nu pricep... la-n să vedem unde-i buba."

Şi impegatul Burghelea, întorcea îngrabă câteva foi, şi deodată, plin de îngâmfare, striga „Aici, măi frate, cuvântul e acesta"...

— Mulţumesc, răspundea colonelul cu glas moale, şi luând hârtia, grăbit, s'apuca să treacă slova care-l chinuise.

Cu cât vremea trecea şi noua noastră funcţionară deprindea obiceiurile biuroului, devenea mai familiară... Dar, dintre toate cunoştinţele din

www.dacoromanica.ro

birou, cel care-o atrăgea mai mult, era colonelul. Începuse să-şi şoptească între dânşii ruseşte, dar aşa de încet, ca să nu supere pe nimeni şi mai ales să nu calce porunca directorului, care dăduse ordin să se afişeze pe perete o placardă: „Vorbiţi numai româneşte".

Colonelul îi spunea după obiceiul rusesc:

„Zinaida Constantinovna; iar dânsa lui: Zahar Dimitrici".

Asta îl necăjea pe împiegatul Burghelea, cu toate că n'avea nici un motiv să fie gelos pe-un om bătrân, cu o droaie de copii şi nenorocit.

Totuşi, câte-o dată, Burghelea nu putea să-şi reţie ciuda, că tânăra funcţionară nu-i răspundea zâmbetelor lui, şi de necaz striga în auzul tuturor:

„Dar, mai daţi-o dracului cu rusească asta!".

Tânăra funcţionară, totuşi, rămânea rezervată şi păstra o linie de conduită care-ţi impunea respect. Când nu înţelegea ceva, dispărea în alte birouri şi se întorcea cu cuvântul scris pe-o hârtie ca să nu-l uite.

— De ce nu mă întrebi pe mine? i-am spus eu într'o zi?

— Mă jenez... şi m'a privit cu duioşie înroşindu-se.

Din ziua aceia, Zinaida Constantinovna, venea regulat la mine, ca şi-n primele zile, să mă întrebe şi să-mi ceară părerea.

Când pleca, îmi şoptea un „mulţumesc" încet, şi mă privea cu zâmbet.

www.dacoromanica.ro

Observai însă, cu oarecare durere, că de multe ori Zinaida tuşea, şi faţa ei s'aprindea, pe dată ce peptul începea să-i se umfle.

Intr'una din zile, Zinaida lipsi dela slujbă.

Colonelul, ne povesti că colega noastră e dintr'o mare familie şi moşia lor a fost împărţită la ţărani.

— La voi în Rusia toţi au fost colonei şi moşieri, îl întrerupse Burghelea.

— Ce vorbeşti prostii, măi Burghelea, îi răspunse colonelul nervos. Pentru întâia oară îl văzui pe colonel înfuriat.

— Au fost mari moşieri, domnule şef, vorbi el privindu-mă serios. Tatăl Zinaidei Constantinovna tovarăşi cu mine de liceu... Eu cunosc foarte bine familia dumnealor...

Colonelul clătină din cap şi-aruncă un zâmbet despreţuitor lui Burghelea.

Zilele treceau mohorâte între birou şi viaţa de toate zilele, şi afară de micile petreceri în câte-o familie, nici o rază de bucurie nu-mi înveselea sufletul...

Eram singur şi nu iubeam. De aceia, de câte ori o vedeam pe Zinaida, ceva nou se redeştepta în sufletul meu... Dacă n'o vedeam acolo, la mesuţa ei, ori n'o simţeam în biroul nostru, mă întristam. Când am zărit-o intrând pe uşă, după o lipsă de trei zile, bucuria mi-a fost fără margini.

Şi ea simţise, căci mereu mă privea zâmbind.

www.dacoromanica.ro

La vreo câteva zile, după însănătoşirea Zinaidei, Colonelul lipsi de la birou.

Zinaida veni la mine şi pe-un ton aşa de blând, mă rugă să-i trimit din leafă, ceva parale.

„N'are nici un ban şi de câteva zile acasă nu beau de cât ceai, d-le şef"...

După sfârşitul slujbei, îi cerui voie s'o întovărăşesc acasă... Primi. Pe drum îi povestii cât de îngrijat am fost, văzându-i lipsa...

— Aţi suferit mult? mă întrebă ea în şoapte?

— Mult...

Zinaida se înroşi.

— Veniţi astăseară... la mine.

Locuiau într'o stradă liniştită, nu departe de centru, cu mama ei, în două odăiţi modeste şi curate ca nişte cutioare...

Mama ei pregăti samovarul, Zinaida deschise o carte şi citirăm poezii din Lermontov. Cu toate că sufeream, nu-i vorbisem în seara aceia de iubire nimic.

Dar într'o zi, mă hotărâi... „Trebue... altfel, rămân un copil!"

Şi-i povestii tot ce simţeam...

Zinaida îmi prinse mâna. Şopti:

— La ce trebue mărturisită dragostea când o citeşti în ochi?

— Nu te supăra, dar eu mă gândesc la viitor..

— Viitor? vorbi ea încet şi clătină din cap. Păşeam pe o alee de salcâmi, într'o grădină liniştită, la marginea oraşului. Era sub seară.

www.dacoromanica.ro

La apus, cerul înroşit părea vopsit cu sînge.

Ici colo, pe băncile singuratice, perechi de îndrăgostiţi ne priveau în treacăt...

— Da, de viitor dragă Zinaida... urmai eu... după ce străbăturăm o bună parte de alee... „Când te-am văzut venind întâia oară la birou, cu cererea, ţi-aduci aminte? Erai îmbrăcată într'o bluză neagră, cu foi albe... Atunci am simţit că mi se strecoară în suflet un fior aşa de delicat şi blând, ca o melodie dintr'un cântec fermecător...

Ce frică îmi era că n'ai să mai vii...!"

Zinaida ascultă în tăcere, clătină din cap... Intr'o vreme oftă uşor, scoase batista şi-o duse la gură... Ii vedeam faţa colorată de-o roşeaţă vie, ochii mari şi blânzi puţin congestionaţi, tristeţea cu care mă privea şi nu înţelegeam de ce rămâne rece.

In jurul nostru liniştea de toamnă se aşternea plină de melancolie. Când şi când, paşi singuratici răsunau pe aleele îndepărtate. Rar câte-o frunză se desprindea lin depe ramuri şi cădea în apropierea noastră.

Luna răsărise şi arunca printre ramuri scânteieri de argint, deslușind din întuneric, trunchiurile copacilor, colţul băncilor şi zidul alb al unei clădiri.

— Or ce aşi spune, e în zădar, vorbi ea după o lungă tăcere...

— De ce?

www.dacoromanica.ro

Zinaida îşi duse batista la ochi. Cercai s'o mângâi.

„Spune-mi te rog, ce ai?“.

— Uită-mă.

S'a sculat repede şi luându-mă de braţ, am pornit spre casă. Tot drumul a tăcut, cu toate rugăminţele mele de a o face să vorbească.

In faţa porţei s'a oprit, a voit să spue ceva, dar năpădind-o lacrimile, fără s'aştepte un cuvânt, a intrat în curte.

Toată noaptea m'au chinuit gândurile... „Ce stranie rusoaică“! Imi spuneam eu. De sigur că iubeşte pe cineva şi n'are curaj să-mi mărturisească...

A doua zi venii mai de dimineaţă la birou.

Până la ora zece, Zinaida nu se ivi... Mereu mă uitam pe fereastră şi tresăream când cineva deschidea uşa...

Aproape de sfârşitul slujbei, primii un bileţel, în care cerea scuze că nu poate veni la serviciu fiind bolnavă.

Mă resemnai neştiind ce să mai cred.

Dar a treia zi, mama ei veni cu faţa plânsă şi-mi aduse o scrisoare, cererea de concediu şi—un certificat medical.

— E bolnavă de pept, trebue s'o duc la ţară, îmi vorbi bătrâna printre lacrămi.

Am luat biletul şi l'am cetit:

„Eartă-mă, îmi scria dânsa“... Te supăr prea mult... Dar ce sunt vinovată?...

www.dacoromanica.ro

Doctorul a spus că trebue să plec cât de grabă la aer... Te-aşi învita pe la noi, dar e aşa de deranjat şi aerul de boală din cămăruţa mea aşa de neprielnic... In starea în care mă aflu, mi-e silă de mine şi nu ştiu de ce-mi vine să plâng"...

Zinaida, termina scrisoarea, rugându-mă s'o ert c'a scris în ruseşte, mă învita la ea la ţară şi mă ruga să-i trimit leafa acolo...

Isprăvind de citit scrisoarea mi-a venit să plâng... Mi-am luat pălăria şi-am eşit în stradă.

Mă simţeam aşa de singur şi întristat. Aproape un ceas am rătăcit pe sub teii îngălbeniţi.

M'am întors la birou fără nici o dorinţă de lucru...

A doua şi-a treia zi, trecui de vreo câteva ori pe lângă casa Zinei, privii lung poarta greoaie şi verde, şi-o părere de rău grozavă îmi ardea sufletul, văzând că nu pot intra în lăuntru...

La o săptămână îmi luai inima în dinţi. „Nu se poate, trebue s'o văd"...

Aflai că Zinuşca plecase chiar în dimineaţa aceea".

Cu plecarea ei, ceasurile îmi treceau şi mai chinuitoare.

Vreme îndelungă priviam mesuţa ei de scris, peste care aşternuse o foaie de hârtie albă bătută în ţinte, scaunul gol, călimara şi condeiul cu care scrisese... Şi o tristeţe şi mai amară îmi zgâria sufletul...

www.dacoromanica.ro

Glumele lui Burghelea, nătăngia Colonelului cu faţa lui prostească, îmi erau de nesuferit...

Şi servitorul acela cu chip de cal, vecinic molfâind şi cu gura plină, mă irita la fiecare pas.

Vremea se stricase, copacii se dezgoliseră, stropi de ploaie băteau în geamuri, cerul era veşnic posac şi tulbure.

In birou era frig şi oamenii care veneau aduceau cu ei nu ştiu ce aer de amărăciune.

Dela Zinuşca numai primiam nimic... Ca să-mi mângâi sufletul, luam harta, o cercetam cu deamănuntul, privind în delung cercul acela mic, unde era satul ei. Calculam chilometrii, întrebând de prieteni care-i drumul cel mai scurt...

Intr'o zi mă dusei la Zemstvă şi luai un bilet. Aveam de străbătut 65 kilometri cu trăsura, afară de un ceas cu trenul.

Intr'o gară mică m'am oprit. Trăsurica Zemstvei cu arcurile hodorogite şi doi cai slabi aştepta în dosul peronului.

Drumul era rău şi plin de sgromţuri.

— Iacă, Dumnezeu ne-a pedepsit anul ista, amarnică secetă, vorbi într'o vreme vizitiul, un ţaran înalt şi sdravăn. De-amu iar ar să iasă la drumul mare.

— Cine?..

— Apoi cine... acei cari nu vor să muncească... ticăloşii...

O bună bucată de cale o străbăturăm în şes,

www.dacoromanica.ro

apoi drumul ridica la deal printr'o pădurice bătrână, pe jumătate ciopârţită.

Nu auzeam nici un svon de viaţă, nici o pasăre nu-şi încerca glasul... O tristeţă amară stăpânea locurile...

Când ajunserăm în vârful dealului, o oaste de mori cu aripele lor cenuşii şi cărpăcite, se profilară triste şi singuratice în faţa noastră...

Vârfuri de munţisori albastri pătau zările...

— Iată acolo e Vărzăreşti, mănăstirea... rupse iarăşi tăcerea vizitiul şi întinse biciul.

Dintre vârfurile copacilor zării turnurile verzi ale unei biserici...

— Mănăstirea e de maici?

— Da cucoane.

— Şi stau bine?

— Cum de nu, au pământ, oi, au şi vie, răspunse el grăbit, privindu-mă-cercetător.

După puţin, se întoarse iarăşi spre mine. „Ei cucoane, la ce ne trebuesc nouă şi călugăriţile astea?

Făcusem aproape patruzeci de vârste... Eram obosit. Nerăbdarea de-ajunge mai curând mă ardea... Gândurile mă chinuiau... „Ce face oare Zinaida, ce va spune dânsa când mă va vedea?“

Lanuri de porumb chircite, câmpii arse şi goale şi stoluri de prigorii cu ţipetul lor aspru, era tot ce vedeam în jurul meu...

Intr'o vreme zării o turlă ascuţită de biserică.

— Mai avem patru vârste şi — ajungem, vorbi vizitiul...

www.dacoromanica.ro

Conacul acoperit cu ţiglă roşie se zări. Vizitiul cârni la dreapta şi curând ne aflarăm în faţa unei porţi darapanate şi dată în lături.

Curtea era goală şi pustie. Câţiva copoi slabi şi jigăriţi veniră repede spre căruţă, ridicând boturile în vânt. O servitoare cu privirea spărioasă şi picioarele goale, ne eşi înainte.

— Zinaida Constantinovna acasă?

Servitoarea clătină posacă din cap şi dispăru.

Se întoarse şi mă întrebă de nume.

In grabă cu care venise să-mi eie geamandadanul, înţălesei că venirea mea a adus bucurie.

Servitoarea mă conduse pe-o sală întunecată, apoi într'o odaie aproape goală. Un lighean de tablă ruginit ţinea loc de lavoar. Mânerile uşilor scoase şi-n locuite cu clanţe ruginite... Un ochiu de geam cârpit cu-o scândură... Intr'un colţ o masă veche, a cărei faţă de masă era un jurnal patat... Un pat pe două capre şi-de-asupra o saltea, din care eşeau fire de paie. Două scaune, din care unul cu piciorul rupt complecta mobilierul. Duşameaua roasă, şi-ntr'un colţ arsă...

Servitoarea veni cu-o căldare, un prosop şi mi le puse dinainte.

Imi curăţai hainele, mă spălai, schimbai gulerul şi-n cepui să mă primblu într'un cerdac plin de coji de nuci, ai cărui stâlpi aproape putrezi, îmi făceau impresia că trebue să se prăvale din minut în minut.

In faţa mea se revărsa satul ascuns între salcâmi

www.dacoromanica.ro

desfrunziţi şi căsuţe cu coperişurile ţuguiate de stuf, în spate, un deal râpos şi-n vârf un singur copac. In dreapta cimitirul dezgrădit cu crucile mai toate albe.

Rar câte-un om ici colo.

In curtea boerească totul răvăşit, stricat, ca după un dezastru: Grajdul cu acoperişul putred, atenansele fără uşi, câteva pluguri ruginite într'un colţ, o sanie veche cu tălpile în sus, câteva roţi de căruţă pe-un morman de moloz, iar pe acoperişul unei poete, singurile vietăţi un stol de porumbei, se înălţau din când în când, dând viaţă părăginişului şi mângâindu-mi auzul cu fâlfâitul aripelor.

Aşteptai un sfert de oră, jumătate, nu se ivea nimeni. Incepui să mă turbur: „La ce-am venit eu aici, în tristeţa aceasta“ ?...

In sfârşit aceiaşi servitoare posomorâtă, cu ochi crunţi şi vocea de bărbat se ivi:

— Zinaida Constantinovna vă poftеşte...

Coborâi scările roase şi intrai într'o odaie mare, despărţită de alta mai mică printr'un perete de scânduri vopsit cenuşiu...

Intrai în odăiţă. Ridicai ochii. Pe-o canapea învălită cu o pătură albastră, se ivi un chip aproape de necunoscut.

— Zinaida Constantinovna! exclamai eu.

Un glas ascuţit îmi răspunse şi-o mână lungă, albă ca varul, se întinse.

— Ai venit aici... Doamne! Ai venit să mă vezi, ce bucurie!

www.dacoromanica.ro

Doi ochi sticloşi mă priviră în lacrimi.

„Nicolai Constantinovici, aici?... Nu-mi vine să cred, murmură dânsa încet, ţinând între degetele ei numai oase, mâna mea...

Işi trase mâna şi cercă să se ridice cu capul mai sus pe perină.

De sub pătură să ivi un picior lung ca un fus, îmbrăcat într'un ciorap gălbui.

Zinaida şi-l trase repede, cu-o mişcare ce-o obosi...

— Am venit să vă văd, nu dădeaţi nici un semn de viaţă.

— Voiam să scriu, dar n'aveam putere, de când am venit aici tot mai rău. Am vărsat de două ori sânge... Credeam că aerul are să-mi facă bine... dar...

— Nu perde nădejdea... Zinaida Constantinovna.

— Aa... şopti ea încet, clătinând cu tristeţe din cap... Apoi după câteva minute: Ce face Domnul Colonel, domnul Burghelea? au întrebat de mine? Dar cu slujba, nu m'au înlocuit? desigur că mă vor înlocui...

— Nu se poate una ca asta...

— Ştiu, s'a isprăvit şi cariera mea de funcţionară.

— Aveţi să cereţi prelungirea concediului... şi o să vă faceţi bine...

Ea mă privi cu bucurie şi ochii negri, sticloşi, zâmbiră cu prietenie...

www.dacoromanica.ro

„De când am venit aici, am uitat multe cuvinte, să nu râzi de mine că funcţionara D-tale vorbeşte aşa prost româneşte.

Zinaida încercă să râdă şi-n clipa aceia, pelea se întinse pe umerii obrazului ca pe o darabană...

Multă vreme rămase nemişcată, cu faţa în sus, cu gura întredeschisă, răsuflând greu.

Obosise. Mă uitam cu milă la trupul acela numai oase şi pele şi nu ştiam ce să cred. Cum se uscase aşa de repede! Gâtul i se subţiase şi de sub pătură, părea aşa de lung, ca la unele pasări de apă...

Peptul, mâinile... o închipuire...

Mi-aruncai ochii înprejur: Lângă canapea un chaez-long, alături o oglindă cu ramă mare neagră-mat, aducea un aer de doliu... în atmosfera aceia aşa de tristă. Intr'un perete o litografie: Pilat din Pont în faţa evreilor cari cer pe Hristos să-l răstignească.

Un dulap vechiu şi ros, o etajeră cu cărţi şi reviste în neregulă şi două jilţuri de modă veche, erau toată mobila.

Pe mesuţa de lângă patul bolnavei sticle cu doctorii, un pahar cu lapte aproape plin, o cutie de pudră, una de rouj cu vată vopsită şi deschisă, probabil că înainte de-a intra eu Zinaida îşi înroşise obrajii, ca să mai dea un pic de viaţă chipului, apoi portmoneul de argint cu care venea la slujbă, deschis, şi cu diferite hârtiuţe în el.

După tăcerea care urmă, Zinaida îşi reveni puţin.

www.dacoromanica.ro

— Pe la Chişinău ce mai veste? Ai trecut pe strada noastră?

— De câte ori!

— Ţi-aduci aminte de odăiţele mici ca nişte cutioare, dar aşa de simpatice! Ce dor mi-e de ele! Aici e aşa pustiu... Atâta tristeţe!.. Ce să faci, bolşevicii...

La vorba bolşevici, o tresărire grozavă se ivi pe chipul Zinaidei...

Tăcu. Se chinui să tuşească. Pieptul i se umflase, faţa i se învineţi.

Imi făcu semn arătând cu degetul spre mesuţă... Luai paharul cu lapte şi-o ajutai să bea.

Băutura o linişti...

„O dacă ai şti ce-a fost aici... Ce gospodărie... Tot au luat şi-au stricat bolşevicii... Din 800 deseatine ne-au lăsat 100 şi acele, ce pământ! de cel mai prost.

— Zinaida Constantinovna, nu te mai turbura, amintirile îţi fac rău...

— Acuma mi-e tot una... curând am să mor, dar vreu să-mi cunoşti viaţa mea tristă, să ştii de ce n'am răspuns iubirei d-tale; mi-ai fost aşa de drag şi scump...

Zinaida la vorbele acestea îşi acoperi faţa cu mâna... In ochi îi răsăriră boabe de lacrămi...

— De ce te turburi?

— Nu-i nimic... Vin'o mai aproape...

Şi-mi luă degetele în mâna ei:

„Da, voesc să ştii toată viaţa mea...

www.dacoromanica.ro

Rămase cu gura întredeschisă, cu urechea în ascultare.

„Să n'audă cineva... In fiecare moment poate veni fratele mai mare... Şura... Trăesc aici, alături, cu nevasta... Şi toată-ziua se ceartă cu mama şi cu fratele mai mic pentru pământ. O sută de hectare la cinci inşi... Şi seceta şi dările... datorii... Mai bine nu ne lăsa nimic!... Şi n'au milă măcar de mine că sunt bolnavă... Dacă eram sănătoasă, slujeam înainte.... aşi fi slujit şi n'aşi mai fi dat prin locurile acestea, unde am trăit numai zile grele...

Da, din 1916, de când am isprăvit pensionul la Kiev, n'am cunoscut de cât durere şi lacrimi. Ce eram atunci, o copilă! gândurile pline de iluzii, viaţă... poezie...

Venisem acasă şi-n sat la noi, în toate satele de prin prejur, cazaci şi cazaci...

Şi la noi în gazdă un esaul... Comandant de escadron... băiat înalt... subţire... brunet...

De cum l'am văzut pe capitan, deodată ne-am plăcut... El, mă fura cu ochii... Umblam la călărie, cu trăsura, pe câmp, pe malul Prutului...

In fiecare săptămână dădeam baluri... Venea muzica de cazaci şi aici, în odăile acestea, jucam până cădeam... Ce nebună eram!... Ce veselie, ce mese! Şi mama şi sora, toţi parcă nu făceam a bine... De sigur că o aşa iubire nu putea să se termine de cât cu-o căsătorie. Propunerea veni repede şi eu răspunsei deodată. Mama nici prin gând

www.dacoromanica.ro

să se împotrivească... Când totul era gata, atunci abea am început să ne dăm seama „Dacă pleacă din nou la front și moare"? L-a chemat mama deoparte, să'l facă să înțeleagă marele adevăr: amânarea căsătoriei după războiu. El o ținea una. Dacă a văzut că nu-i cu putință, să facem măcar logodna. Și iarăși muzici, petreceri, mese. Eu eram așa de fericită: logodnica unui ofițer de cazaci, viteaz, cu Sf. Gheorghe pe piept!

Earna 1916 trecu cu bine; polcul lui care era în repaos nu se clinti din loc, primăvara însă... Zinaida se opri să se hodinească, scoase batista de sub perină și-și șterse câteva boabe de sudoare...

Primăvara, urmă ea, fel de fel de vești umblau prin sat, dar noi, trei femei, ce să știm.,.

In sfârșit se svoni că frontul se clatină, apoi că la Petrograd a început revoluția... l'au dat jos pe Țar. La început nu credeam... Volodia, logodnicul meu, era tot mai abătut, dar se ferea să-mi spue ceva.

In sfârșit veștile se-adeveriră. Prin sat veneau dela front cete de soldați beți și furau. Cazacii lui Volodea însă de cum îi prindea, vai de capul lor... O lună am trăit în chinurile acestea... Nimeni nu știa ce are să ne aducă ziua de mâine. Ne închideam în casă, de cum se făcea seara și stàm înfrigurate, fără să știm ce e de noi. Totul amuțise... muzică, petreceri... primblări...

„Dacă ar veni și la noi în Basarabia, ce ne-am

www.dacoromanica.ro

face noi?.. Şi tot noi răspundeam: Nu ne temem, Volodia e viteaz şi cazacii lui credincioşi...

O nopţile acele lungi, nesfârşite de lungi, sub groaza necunoscutului!

Dar de ce era să păţim, nu se putea scăpa.

Intr'o zi, un Cazac veni la Volodia şi ceru în numele tovarăşilor lui, să-i ducă acasă, ei au acolo treburi de rânduit, nu să păzească moşiile pomeşcilor în Basarabia.

Il văzui pe Volodia galben. O cheamă pe mama şi-n tăcerea nopţii avură o convorbire destul de lungă. Mă cheamă mama: „Imbracă-te, repede.., Peste un ceas mergem la biserică... Şi într'o clipă, a desprins icoana din perete, şi ne-a binecuvântat.

Peste un ceas, mama, sora, Volodia şi cu mine, preotul satului şi doi ofiţeri din escadron, ne cununau în biserică la lumina faclelor ţinute de cazaci.

O ceasurile acele grozave, legaţi în faţa lui Dumnezeu sub pază de săbii şi revolvere! Şi drumul acela din conac până la biserică, în noaptea neagră şi umedă!..

Până la ziuă n'am putut să dorm... Mereu mi să părea că vin bolşevicii şi sparg uşile! Eram da soţie, dar în ce situaţie! Volodia lângă mine mă mângâia, şi din când în când eşia în curte, să inspecteze străjile care-i mai rămăsese credincioase.

A doua zi am văzut că orice nădejde e perdută. Cazacii sparseră pivniţa şi furaseră tot vinul. Umblau bieţi pe uliţele satului şi se sărutau cu

www.dacoromanica.ro

moldovenii. Unii adormeau pe lângă garduri şi-şi lepădau puştile.

Am strâns în fugă ce-am putut şi-am plecat, lăsând totul în voia întâmplărei.

Când am ajuns în gara Bucovăţ, ne-am oprit. Unde să ne ducem, încotro s'apucăm... In urmă jaf şi sânge, înainte la fel.

Zinaida se opri. Era peste măsură de obosită.

— Odihneşte-te, Zinaida Constantinovna, o rugai eu.

Făcuse o sforţare prea mare pentru plămânii ei numai zdrenţe...

In clipa aceia din cuprinsul despărţirei veniră câteva glasuri, paşi, apoi iar murmur de voci bărbăteşti.

— Of... au venit şi iar se ceartă Mişa şi Şura, ferească Dumnezeu... Ce-i cu pământul ăsta!

In fiecare zi la la fel... N'au răbdare... ca mâine le vor rămânea partea mea.

Ingânai iarăşi: „Linişteşte-te Zinaida Constantinovna!

Ea se uită blând în ochii mei şi nu răspunse. Afară cădeau umbrele serei. Prin fereastra deschisă anume, se zărea livada, Copaci aliniaţi ca nişte ostaşi, cei mai mulţi—însă cu ramurile uscate şi ciopărţiţi...

In vale aburea un ghiol şi dintr'acolo veneau glasuri răguşite. Mă apropiai de fereastră.

Copii, fete, moşnegi, unii cu coşurile, alţii cu nişte voloace de pânză, prindeau peşte. Un cârd de

www.dacoromanica.ro

gâşte zburară de-asupra apei şi se 'ndreptară spre sat.

Servitoarea cea posomorâtă veni cu-o lampă şi-o aşeză pe masă.

— Să aibi grijă de boer, vorbi Zinaida... fă patul curat, pune tot ce trebue.

Zinaida se întoarse spre mine: „Ai să ne erţi că nu te primim bine. Ce să facem? Mama e dusă la Huşi după doctorii şi cumpărături.

— Nu e bine să închid fereastra?

— Da, să nu-mi fie frig...

Voii să plec dar Zinaida mă reţinu...

— Poate asta e ultima noastră întâlnire, vorbi ea... La ce te grăbeşti?

— Eşti obosită şi nu voesc... să...

— De ce vorbeşti aşa?

Zinaida încruntă fruntea. Observai că se gândeşte la ceva...

De-afară se auzi un glas de cucuvae, prelung şi lugubru...

— Of Doamne şi cucuvaele ăstea... toată noaptea plâng şi nu-mi dau pace... L'am rugat pe Şura să le împuşte... dar degeaba... dacă împuşcă una, două vin în loc... De unde vin atâtea cucuvele şi pentru ce vin? A? Ştiu... Nicolae Constantinovici...

— Sunt superstiţii...

— Nu... nu... şi când a murit tata, tot aşa plângeau...

www.dacoromanica.ro

De-afară se auzi iarăşi acelaş glas sinistru, care-mi zgârie nervii...

— Doamne... Dumnezeule, de ce nu mă lasă în pace... ce au cu mine...

Zinaida clătină din cap şi oftă prelung.

„Şi pe urmă vorbi ea ducându-şi mâna la gură... O... n'am uitat... nu... Pe urmă în gară la Bucovăţ... Ce să facem? Trenurile mergeau dar mai mult pentru soldaţi... pentru bolşevici cari rupeau galoanele ofiţerilor şi-i dădeau jos din tren...

Volodia sărmanul se uita la mine ne ştiind ce să facă... Am stat o zi într'un han murdar, urmăriţi de privirile tuturor derbedeilor.

In cele din urmă el se hotărî: „Nu se poate, trebue să plec în Rusia, sunt Cazac şi Cazacii nu-şi uită jurământul...

Il văd parcă şi-acuma, cum stă pe platforma vagonului, cu şapca în mână şi vântul îi flutură părul negru... Atât de frumos şi palid... Şi nici o lacrimă în ochi!

— Peste o lună... peste o lună voi veni... au fost ultimile lui vorbe... şi trenul s'a pus în mişcare, iar noi am plecat spre Iaşi. Acolo am aflat că Românii au intrat în Basarabia. Atunci parcă am simţit că suntem scăpaţi. Ne-am întors acasă. Când am ajuns ce să vezi... Totul ruinat... ars... prădat... Un ofiţer român a dat poruncă ţăranilor s'aducă înapoi ce-au furat... Ce să mai aducă? Şi pe urmă, tot ei au pus brazda şi au luat pământul cel mai bun...

www.dacoromanica.ro

— Dar legea?

— Legea?... Fraţii se ceartă între ei şi vor să vândă totul... Au vândut moara, maşinele... De aceia am venit la slujbă. Acuma dacă m'am îmbolnăvit, mi-e tot una...

— Dar dela soţul ai primit vre-o ştire? Zinaida mă privi cu tristeţă...

— Sărmanul! Cine ştie dacă mai trăeşte. Sunt şase ani... şi nici un rând... nici o veste. Dacă trăia nu se putea să nu-mi scrie... Era aşa de bun şi mă iubea! Şi eu l-am iubit... Il iubesc şi astăzi! Poate dacă nu-l lăsam să plece! Dar era cazac şi ţinea la jurământul dat...

Zinaida tăcu. In odaiţă jucau umbrele serei... Aprinsei lampa... Pe pereţi deodată, se împrăstiară pete mari de umbră. Chipul bolnavei la lumina lămpei, luă o înfăţişare stranie. Ochii sticleau ca două flacări. Faţa lungă şi uscată avea ceva de sicriu... O priveam cu durere, ne ştiind ce să-spun şi ce s'o mai intreb...

Peste puţin m'am retras... Odăiţa mea avea acum o altă înfăţişare. Pe pat un cerşaf alb, iar de-asupra o pătură vânătă... Un prosop curat, o sticlă cu apă şi-o lampă de tablă ardea prinsă în perete. Multă vreme în patul meu nu puteam să dorm... Mă copleşeau gândurile chinuitoare şi atât de triste...

Venisem să întâlnesc o iubire şi ce văzusem?

Dimineaţa, odată cu răsăritul eram în picioare. Eşii în curte... apoi prin sat.,. Pe drum întâlnii ţă-

www.dacoromanica.ro

rani cari se duceau la arat... Imi dădură buna dimineaţa şi păreau atât de respectoşi... „Oamenii acestia au fost în stare să facă o revoluţie“ mă gândii.

Mă întorsei pe lângă biserica părăginită, pe lângă cavoul cu crucea de marmoră neagră, unde odihnea tatâl Zinaidei şi întrai iarăşi în odaia mea.

Dimineaţa era limpede şi umedă... Din arături şi de pe ghiol se ridicau aburi fini şi moi...

Satul era îmbrăcat în linişte...

Aceiaşi porumbei sburară pe lângă fereastra mea huruind dulce... Câteva vrăbii se înălţară de sub streşină şi s'aşezară pe-o cracă ciripind.

Servitoarea cea posomorâtă, coborî la fântâna de lângă poartă cu două căldări.

Doi copoi se luară după ea şi se opriră lângă poartă...

Mi-am făcut în linişte micul meu bagaj şi m'am dat jos, în curte, întrebând pe servitoare dacă s'a sculat domnişoara Zinaida.

Soarele era acum sus... totuşi tristeţea toamnei nu dădea viaţă locurilor...

Am trecut pe lângă geamul Zinaidei... Era deschis... Am strigat-o pe nume. Ea s'aplecă spre fereastră şi-mi făcu semn...

— Te-ai sculat aşa de dimineaţă...

— Da... plec...

— Cum aşa repede?

Ochii ei străluceau atât de blânzi şi trişti.

— Şi nu vrei să rămâi... pe mâne?

— Nu pot, Zinaida Constantinovna...

www.dacoromanica.ro

— Ştiu, te plictiseşti aici în satul nostru...

Eu mă reţinui să nu-mi dea lacrimile...

— Ce să spui la birou?...

— Salutări... Domnului Colonel şi Domnului Burghelea... şi dacă se poate... concediu...

— Da... da... doresc să vii sănătoasă...

— Când ai să mai vii prin satul nostru... uitat?.. Lacrimile mă năbuşiră... Mă depărtai repede...

Peste un sfert de ceas, într'o căruţă de ţară... ocoleam conacul să dau în şleah...

Mă întorsei spre fereastră, s'o văd pe Zinaida, dar ea nu mai era acolo...

In satul C... Basarabia... 1925.

www.dacoromanica.ro

ŞPIOANA.

Plutonierul Bocioagă îngâimă înfuriat:

— Dacă nici de data aceasta nu-mi cedează, atunci o denunţ... şi trase câteva gâturi dintr'o sticlă cu rachiu.

Se sculă nervos, privind cu hotărâre pe caporalul Picioroagă, un bătrân miliţian chel, cu'n aer de om năcăjit şi îmbrăcat într'o manta jerpelită şi cu opinci în picioare.

— Asculţi Picioroagă... toate lucrurile în lumea asta au o margine... Înţălegi... şi răsucindu-şi musteaţa, se întoarse vejelios, strigând poruncitor:

„Dă-mi mantaua...

Caporalul tresări speriat, se ridică în picioare şi luă mantaua plutonierului din cui...

— Refugiata aia, şpioana, de trăeşte la Răzmeriţă... mi-a făcut fasonul...

O şpioancă, să mă joace pe degete pe mine

www.dacoromanica.ro

Bocioagă, vorbi plutonierul major, pe când își vâra mâinele în mânecele mantalei...

— Și se poate una ca asta, dom plutonier major, vorbi caporalul cu mirare.

— Se poate... dar las că-i arăt eu.

— Incingându-și sabia ruginită, plutonierul eși pe ușă...

Caporalul privi în urma plutonierului, se scărpină în cap gânditor și se așează din nou pe scaunul acela de brad, cu trei picioare...

Incercă să scrie situația compăniei... dar nu avea nici un chef...

Literile mari parcă se măreau, jucau dinaintea ochilor căpătând forme uriașe și-n loc de cifre, vedea niște semne neînțălese...

De două luni sălășluiau în satul acesta sărac din fundul Moldovei, în retragere, trăind aceiași viață de mizerie, tristeță și dor de locurile părăsite.

A șasa lună de când plecase la război... Șase luni fără veste de la ai lui, satul ocupat de nemți, gospodăria de bună seamă ruinată, și-acasă două fete mari...

Caporalul oftă... „Oare tot așa ori batjiocori nemții pe ai noștri cum batjocoresc românii pe ale noastre și se lăsă cu coatele pe masă...

O lampă de tablă îi lumina chipul întristat și plin de suferință...

De când plecase la război, aceleași și aceleași vorbe: „Picioroagă dă-mi un pol... Picioroagă dute

www.dacoromanica.ro

şi-mi cumpără o găină din banii tăi şi-ţi i-ai da eu la soldă...

Ce să mai spue de sutele care le strecurase în mânile lui, ca să-l vâre la etapă.

Il scapase de front... dar avea dreptul, trebuia să fie trecut în miliţie... mai ales că înplinise 46 de ani... dar de ce nu-i făcea mutaţia?

Şi dacă ar fi fost numai asta... Dar de câte ori nu-l trimitea noaptea cu vorba, ori cu ceva zahăr, carne, pâne, la femeile gospodarilor... plecaţi la război, că pe urmă...

„Of Doamne, mai bine mă duceam în front, ori mă prindea exantematicul şopti încet Picioroagă... şi se sculă privind odaia rece şi tristă, cu lut pe jos, pereţii coşcoviţi şi soba mare plină de frig... Câteva perechi de bocănci vechi, puşti şi carabine într'un colţ, nişte efecte murdare, o ladă de campanie, o laviţă unsuroasă şi un lighean murdar era toată mobila cancelariei...

Incercă din nou să scrie, dar nu putea.

„Oare mult o să-i rabde Dumnezeu nelegiuirile... ticălosului ăsta... se gândi Picioroagă.... de s'ar sfârşi odată şi războiul...

Picioroagă îşi aduse aminte de satul lui de pe malul Dunărei. „Eu om cu stare, 10 fălci de pământ, primar de atâtea ori, câţi boeri nu-mi au călcat casa, fetele învaţate la şcoala profesională şi acuma să tremur în faţa cui? Să mă duc eu noaptea prin ger, să aştept pe la porţi, să mă latre,

www.dacoromanica.ro

câinii... ca să ademenesc nevestelor oamenilor plecaţi să moară pentru Ţară.

„Ăsta e război... Doamne... Doamne!..

Işi răsuci o ţigară de mahorcă..., o aprinse... la lampă şi oftă iarăşi...

„Ce-o mai fi şi cu nenorocita de şpioană se gândi... deodată Picioroagă...

Trase din ţigară şi începu din nou să migălească nişte litere mari, bucureşti, pe o hârtie vânătă... şoptind încet... „20 cai la ordinar, atâtea kilograme... paie... pe zi...

In noaptea neagră, prin noroiul cleios, pe lângă porţile întunecate şi căsuţele abeà deslusite, Bocioagă păşia apăsat tuşind din când în când.

Umbre negre se strecurau pe lângă garduri şi paşi grei clefăiau prin noroi când şi când... Atunci glasul lui Bocioagă răsuna apăsător...

— Care-i ăla mă?...

— Eu soldatul...

— Şi unde umblaţi voi noaptea... la ora asta?..

Şi Bocioagă, victorios, păşea mai departe cu sufletul aprins şi stăpânit de acelaş gând: „Oare nu-mi va ceda nici de data asta".

In marginea satului se desluşi acoperişul negru al unei case şi contururile pereţilor albi. Un gard de nuele şi poarta dată în lături. O lumină slabă se zări lucind prin geamurile aburite...

Bocioagă păşi încet pe prispa casei şi privi prin geam... Un chip abea nelămurit se desluşea la o masă.

www.dacoromanica.ro

„E acasă... îşi vorbi Bocioagă, şi întră în tinda întunecoasă şi umedă bâjbâind prin întuneric clanţa uşei...

„Buna seara domnişoară Ema.

„Buna sara...

„Ce mai faceţi... lucraţi?

„Da d-le plutonier...

„Imi pare bine...

Şi fără să mai aştepte vre-o învitaţie, Bocioagă se aşează pe marginea unei laviţi, sprijinindu-se în mănerul săbiei.

Işi roti ochi prin odaia largă, cu lut pe jos. Privi patul curat, acoperit cu-o pătură galbenă, lampa legată cu'n cărlig de plafon şi chipul fetei luminat aşa de clar.

„E aşa de drăguţ la d-tră...

„Mizerie d-le plutonier...

„Mizerie... mizerie dar se cunoaşte că-i o mână de gospodină...

Bocioagă privi chipul gingaş cu tresături fine, ochii mari şi luminoşi, mâinele delicate, corpul svelt, cărţile după masă şi deodată ochii lui se înroşiră sângeroşi... Prin corp îi trecu un fior de patimă...

— D-şoară Ema... am venit la d-tră cu-o propunere... Nu e prima oară când eu... Inţăleg situaţia d-tră. O refugiată... Vă lipsesc multe... Eu la companie, slavă Domnului, pot să vă ajut cu de toate... ştiu că duceţi lipsă... banul astăzi n'are nici o valoare, ei ce ziceţi?...

www.dacoromanica.ro

— Ce spu... vorbi ea deodată aspru...

— Nu înţălegeţi?..

— Nu înţăleg nimic.

— Ei cum... aşa ceva... să facem dragoste amândoi. Prin ochii Emei trecu o străfulgerare de ură... Faţa-i se înroşi, bărbia prinse a-i tremura... Chipul ei delicat căpătă o expresie salbatecă.

— Eu cu d-ta... cu d-ta?

— Şi cine sunt eu?...

— Or cine-ai fi!..

— Poate că sunt plutonier... dar... om care pot ori şi când dispune de viaţa d-tale.

— De viaţa mea... strigă Ema ca eşită din minti.

— Da, de viaţa d-tale, pentru că eşti o şpioană... Sub masca iubirei, ai fost cu ofiţerul Antoniu la Predeal, şi-ai întrat în tranşeele noastre... le-ai studiat şi le-ai vândut nemţilor...

— Eu şpioană?... eu... am vândut tranşeele nemţilor?... Minţi... Sunt logodnica unui ofiţer român... care luptă pe front şi eu sunt româncă...

— Vorbe... sunteţi şpioană... unguroaică, duşmana neamului nostru...

In sfârşit ce atâtă vorbă... Cedaţi ori nu?...

— D-le plutonier eşi afară, gemu Ema cu glas de fiară... eşi afară... acuma...

— Eu afară... eu... Bocioagă?

— Da, d-ta...

Plutonierul se sculă în picioare... Ochi lui ar-

www.dacoromanica.ro

deau. Mâinele, corpul, toate fibrele îi tremurau de mânie... O clipă şi-ar fi fost gata s'o sfâşie.

— Atunci... atunci... las că te învăţ eu.

Şi eşi ca o furtună, îngăimând cuvinte grele...

Rămasă singură, Ema începu să plângă cu hohote... Se simţea atât de slabă, nenorocită, descurajată. De două luni alerga pe drumuri străine, flămândă şi sleită... Dormise prin hanuri, în frig, suferise foamea şi toate acestea pentru el...

Şi după atâta suferinţă nici o veste. Unii spuneau că ar fi căzut prizonier, alţii rănit în luptele dela Clăbucetul baiului.

Dar ce-i folosea ei veştile acestea, când el nu era cu dânsa s'o apere, s'o mângâie, cu iubirea lui.

„Of Doamne... ce blestem... ce nenorocire!

Ema ridică capul şi se uită sperioasă înprejur... In clipa aceia i se păru că vede figura sângeroasă a plutonierului. Se sculă ca o vijelie, fugi spre uşă şi trase repede zăvorul greu şi ruginit..,

De când plecase familia avocatului Apostol, cu care se'n prietenise pe drum, ea rămăsese singură, în odaia asta mare de ţară, cu-o sobă atât de uriaşă, să arzi într'însa un stânjen ..

Peste tindă, înghesiuţi în cealaltă odaie, se aciuiaseră câţiva soldaţi de la etapă, şi dormeau la un loc cu stăpânii, oamenii tare de treabă, dar vlăguiţi în tot avutul lor de nenumăratele trupe care se scurseră în retragere.

Acuma fără sprijinul D-nei Apostol, Ema o

www.dacoromanica.ro

ruga pe bătrână să doarmă cu dânsa, şi baba, o femeie bună şi blândă, se vâra după cuptor şi vreme îndelungă sfătuiau de acolo până ce adormeau... Ema îi povestise viaţa ei... „Cum a rămas orfană, cu-o singură bunică, cum a fost la şcoală, apoi l'a cunoscut pe locotenentul Antoniu, s'au logodit şi-a plecat cu el.

Cu-o săptămână înainte, când să facă nunta s'a pornit războiul.

Bătrâna o asculta printre lacrimi şi oftând îngâima:

— Sărăcuţa...

Uneori dădeau în cărţi. Şi-atunci bătrâna, cu o atenţie încordată, la lumina lămpei, asculta cu gura întredescisă, cu ochii mari, şi chipul ei capata o expresie de adâncă îngrijorare şi frică...

Şi dânsa avea un fecior la război şi de aceia poate sufletele lor se apropiaseră atât de puternic, legate de aceeaşi suferinţă...

— Cine ştie unde-o fi bietul Emil?.. se întreba Ema...

Şi baba răspundea:

— Dar Vasilică al meu?.. Pe unde-o fi, de-o fi trăind! Şi tăceau uitându-se una la alta... lungă vreme... cu ochii înmuiaţi de lacrimi.

Dacă în celelalte zile Ema avusese nevoie de sfatul şi vorba bună a bătrânei, în seara aceasta, după plecarea plutonierului acela brutal, ea se simţea mai străină, mai nenorocită; fusese învinuită de-o crimă aşa de mare!...

www.dacoromanica.ro

Cine ştie ce putea să-i se întâmple, pe aşa vremuri străină şi fără apărare.

Bătrâna era plecată în satul vecin la o soră bolnavă şi Ema singură, fără un sfat, fără o vorbă bună se frământă în gânduri, neştiind ce să facă şi pe ce drum s'apuce.

Şi noaptea creştea târzie.

Plutonierul, intrând în odaia cancelariei, aruncă sabia, mantaua după el cu-o furie de fiară, şi'n cepu să se învârte cu mâinele la spate în chichineaţa mică tuşind în silă...

Pe chipul lui crunt sângele năvălise din belşug... Părul neorânduit şi asudat, faţa osoasă cu ochi mici şi crunţi, dădeau o expresie cu adevărat sălbatecă fiinţei lui.

Niciodată Picioroagă nu-l văzuse aşa de furios.

— Scrie... ce-ţi-oi spune eu... pe o hârtie bună, răcni deodată plutonierul...

Picioroagă se cutremură.

Plutonierul începu:

Domnule General... apoi se răsgândi... scrie: „Să trăiţi Domnule General"...

Aici în satul X... este o spioancă care, a spionat toată vremea mişcările armatei noastre fiind în strânsă legătură cu duşmanii noştri dar mai ales cu ungurii, dânsa singură fiind de neamul unguresc şi venită în ţară numai cu acest scop sinistru.

Pretutindeni se laudă că este logodnica unui ofiţer, toate acestea sunt simple vorbe deoarece

www.dacoromanica.ro

prin nimic ea nu poate dovedi cele manifestate... în atâtea ocaziuni.

Bocioagă se opri... răsuflă, se apropie peste umărul caporalului... şi bâlbăi:

„Citeşte de la capăt...

Picioroagă începu a bolborosi încet, înţelegând cu greu, ceia ce el singur scrisese...

„Aşa... bine... zi mai departe.

Ducându-şi mâna prin musteţi... şi tuşind, Bocioagă urmă".

„Numita spioană răspunde la numele de Ema, umblă foarte bine îmbrăcată şi cheltueşte parale din belşug... In timpul de pace a şpionat tranşeele noastre la Predeal, şi chiar aici... în etapa a treia de la coloană... devizia a 9, se află un caporal... cu numele de Ion Chitic care poate dovedi când şi cum, unde şi cu cine, spionca a fost în tranşeele noastre...

Aceste toate le denunţ, pentru a se vedea cine-au fost acei sau acelea care-au informat inimicul de poziţiile noastre strategice, aducând astfel ruina armatelor noastre.

Să trăiţi
Un ostaş...

Plutonierul major puse să-i mai citească odată anonima şi satisfăcut de cuprinsul dictat, rânji cu bucurie.

„Să mai poftească spioanca să nu-mi cedeze... vorbi el.

www.dacoromanica.ro

Acuma, pune-o în plic, şi scrie adresa: Domnului Preşedinte al Curtei marţiale devizia 9-a.

Picioroagă închise hărtia şi cu mâna tremurând scrise adresa.

— Mâine dimineaţă, până nu mă scol eu, te repezi la divizie şi-ai să pui plicul acolo în cutie... M'ai înţăles?

— Am înţăles...

— Să nu care cumva să pierzi plicul ori să nu-l pui... să ştii că... Spionii trebuesc pedepsiţi, adaogă el... şi dând un buna sara scurt, trecu în odaia dealături...

După plecarea plutonierului, Picioroagă căzu pe gânduri... La aşa ceva nu se aşteptase.

Picioroagă îşi dădea seama de pedeapsa care-o aştepta pe nenorocita dacă lucrurile se adevereau... „Doamne ce să fac...

Şi bietul miliţian toată noaptea ghemuit pe laviţa care-i servea de pat, se frământa stăpânit de fel de fel de gânduri... „Aici îi venea să se scoale să se ducă la Ema s'o roage să-i facă poftele, aici să-i cadă plutonierului în genunchi şi să ceară s'o erte...

Dar frica, gândul că omul acesta mic, răzbunător, ar putea să-i facă lui rău, îi muia curajul...

Odată cu primile lumini Picioroagă era în picioare. De două ori eşi pe poartă dar se întoarse... Mila pentru fiinţa aceia nenorocită îi spunea să rămâie, groaza de plutonier nu...

„Am să aştept se hotărî caporalul...

www.dacoromanica.ro

Un ceas, două, trecu şi caporalul ghemuit pe scaunul lui cu trei picioare sta la masa cancelariei făcându-se că scrie.

Prin geamurile mici şi aburite pătrundea o lumină turbure şi tristă...

Prin sat treceau umbre de soldaţi mânând la fântână cai slabi şi fără vlagă.

Când şi când uşa se deschidea şi-n prag răsăreau miliţieni de la coloană... Nebărberiţi cu părul mare, cu mantalele soioase şi un aer dobitocesc şi toţi întrebau:

„Aici e dom plutonier?...

„Nu s'a sculat...

Deodată uşa se deschise şi-n prag răsări figura cruntă a plutonierului.

Se uită furios la caporal, strigând:

— Ce n'ai plecat?...

— Acum... da... iacă îndată vorbi caporalul...

Şi cât era de mare, deodată se trânti la picioarele plutonierului... cuprinzându-i genunchii...

— Domnule plutonier.... fie-vă milă... ertaţi-o... fie-vă milă de-o nenorocită. Cap de femeie... pe copiii mei... am două fete mari... şi D-ta nevastă şi copii... Cine ştie acolo ce fac nemţii!... şi câteva lacrimi se ivi pe faţa osoasă şi îmbătrânită înainte de vreme a miliţianului.

Plutonierul se trase un pas înapoi...

Se uită la geam, apoi la caporal care sta îngenunchiat în faţa lui, tuşi şi clătinând din cap îngâimă:

— Unde e plicu?...

www.dacoromanica.ro

— Iaca vi-l dau...

Caporalul se sculă şi se repezi la masà de lucru...

„Poftiţi, vorbi caporalul...

Plutonierul luă plicul, îl privi lung, clătină din cap, adăugând cu răutate...

— Are mare... noroc... Ai fost tu la mijloc... altfel...

Şi plecă în odaia lui...

Peste un ceas, Picioroagă, alerga într'un suflet să-i ducă vestea Emei şi s'o sfătuiască să plece din sat... ea însă... dispăruse.

www.dacoromanica.ro

VLADIMIR KOROLENKO.

In Tulcea, oraşul pitoresc şi ciudat, aşezat pe malul Dunărei între dealuri şi vii cu originalele lui mori de vânt şi mozaicul de populaţie, vedeai foarte des în timpul zilei, un om înalt strecurându-se prin mulţime.

Te minunai privindu-l: Doi ochi de copil, într'un trup uriaş. Acesta era revoluţionarul Petru Alexandrov, cumnatul lui Korolenko, supranumit de toţi doctorul celor nenorociţi.

Fugit din Rusia cu mulţi ani în urmă, ca să scape de spânzurătoare, adăpostit apoi într'o colibă de pescari unde lucra la năvod, mai târziu, cu voia autorităţilor fu recunoscut doctor şi lăsat să practice medicina numai în Dobrogea. Serile ne adunam la el şi în jurul samovarului, ne povestea într'o românească plină de greşeli, întâmplări din viaţa lui de revoluţionar, şi cum l-a cunoscut pe

www.dacoromanica.ro

Leon Tolstoi la principesa Obolenscaia în Moscova. Acolo, într'o seară, Leon Nicolaevici venind şi întrebat de doctor ce are în geamandan, a răspuns cu vocea de bas: Cărţile cele mai valoroase din lume, şi a scos pe rând: Coranul, Talmudul, Biblia!

Ne era drag doctorul Petru, pentru inima lui mare şi plină de milă creştinească, idealurile sdrobite de suferinţă, nobleţa şi jertfa de sine pe care Dumnezeu i-o dăruise din belşug. La el se adunau bolnavi din satele cele mai depărtate ale Dobrogei. Veneau ruşi, lipoveni, turci şi tătari, veneau ţigani şi ovrei, unii pe jos, alţii în căruţe dobrogene şi în jurul ferestrelor lui, mai ales în zile de târg, te-ai fi crezut la un iarmaroc.

După ce-i cerceta, aceiora săraci cu totul, le dădea şi bani, iar acei cari nu aveau unde să doarmă, ospătau şi dormeau la el. Mulţi refugiaţi ruşi cari scăpaseră de moarte, se perindaseră în căsuţile mici şi joase, din strada îngustă, unde cu anii în urmă trăise luni de zile şi marele om politic sârb Nicolae Pasici. In căsuţele acele mici, cu ferestrele cât coala de hârtie şi pereţii coşcoviţi, am avut norocul să-l cunosc pe Vladimir Galactionovici Korolenko.

E greu să povestesc după atâţia ani frumoşi şi plini de iluzie, emoţia ce am simţit când m'am văzut în faţa marelui scriitor... Priveam timid în ochii lui blânzi, stăpâniţi de o uşoară melancolie, figura nobilă încadrată de-o barbă mare, ca de apostol,

www.dacoromanica.ro

la modesta lui îmbrăcăminte şi ascultam îngândurat duioşia şi simplitatea cu care ne vorbea.

Korolenko, pe care-l văzusem de atâtea ori în gândurile mele, pe paginele căruia visasem, Korolenko, care cu nuvelele lui „Pădurea freamătă", „Clipa", Muzicantul orb", lăsase în sufletul meu o impresie hotărâtoare, stătea acum în faţa noastră.

Da, era adevărat!... Korolenko în România, la ceai şi ne vorbea de politică, de lucrurile rele dela noi ca şi din Rusia. Vorbea obiectiv, ca un om cu totul superior şi cu toate că ne spunea adevărul, se vedea că ne iubeşte ţara şi poporul.

In vara aceea, Korolenko venise dela băile Lipnic din Slavonia...

Călătorise pe Dunăre cu vaporul şi era încântat de priveliştea marelui fluviu. Korolenko intenţiona să viziteze în vara aceea Dobrogea, a cărei viaţă şi mai ales a ruşilor pescari „stara—obreaţi", îl interesa mult.

Ne cerea sfaturi şi la fiecare părere a noastră, îşi lua note într'un carneţel. Vorbirea lui înceată, ca venită de departe, îmi aducea aminte de freamătul brazilor cari veşnic suspinau în pădurea aceia bătrână, ca o voce neînţeleasă, ca o amintire dulce şi tristă a trecutului.

Tânăr şi sentimental cum eram pe atunci, mă reţineam cu mare greutate să nu-l întreb de scrierile lui şi aşi fi făcut-o, dacă n'aşi fi fost prevenit de doctorul Petru, că scriitorului nu-i pla-

www.dacoromanica.ro

ce să-i vorbim de operele lui. Totuşi un prieten al meu l-a întrebat: De ce scrieţi aşa rar?

Korolenko a răspuns: „Ca să faci borş, trebue să ai lemne, să tai zarzavat, să fierbi apa, şi a râs blând, mărturisind că comparaţia e cam deplasată.

Nu ştiu cât am stat acolo, sub farmecul privirei lui, dar minutele au trecut nespus de iute şi când ceĭ trei prieteni am părăsit locuinţa lui Petru Alexandrovici şi am eşit în stradă, nimic nu mă mai interesa.

A doua zi m'am dus din nou la locuinţa doctorului şi am înmânat lui Korolenko, ca omagiu, primul meu volum de nuvele „Chinuiţii". M'a bătut pe umeri când a aflat că mă ocup cu literatura şi trăesc într'u. orăşel mic, unde n'ai cercuri literare etc... Privind cu atenţie volumul şi-a exprimat părerea de rău că nu înţelege cuprinsul, dar după coperta ilustrată, a înţeles că e vorba de viaţa celor mulţi şi necăjiţi...

Surâzând, mi-a strâns apoi mâna cu căldură şi pe un ton prietenesc, m'a sfătuit ca unul care e mai în vârstă, să-l ascult şi atunci când scriu ceva, să mă uit adânc în sufletul oamenilor, să studiez cât mai mult poporul.

Peste o zi Korolenko a plecat într'o căruţă dobrogeană, întovărăşit de socialistul Stelian, pe care el l-a trecut la nemurire în volumul „Ai noştrii la Dunăre", operă apărută în revista „Ruscoe bogatstvo" (Bogăţia rusă).

La întoarcere nu l'am mai văzut pe Korolenko.

www.dacoromanica.ro

A plecat în Rusia pe neașteptate din motive pe cari nu le-am aflat. Acum cu vremea care trecea, de câte ori mă duceam la doctorul Petru, priveam cu melancolie jilțul unde stătuse Korolenko și mă gândeam la acela, care numai cu trecerea lui scurtă prin orașul nostru, lăsase în suflete o așa de puternică impresie și un așa de mare gol. Și anii treceau. Dunărea înghețа ca să se dezgheațe iarăși; vapoarele veneau și plecau, dar nici unul nu-l mai aducea pe Korolenko. In primăvară, doctorul Petru se îmbolnăvise, și din zi în zi se simțea tot mai rău. Intâlnirile noastre în jurul samovarului deveneau mai rare. Intr'o zi ducându-mă la doctorul Petru Alexandrovici, l'am găsit foarte abătut. Sta pe gânduri și privea un portret de femee șters de vreme și ofta... Cine a fost femeia aceia, n'am aflat niciodată...

In altă zi, cu glas duios mi-a spus: „drăguța", (aceasta era vorba lui când ținea la cineva) „să știi că eu n'am să mai trăesc mult", și o lacrimă am văzut înflorind în ochii lui albaștri.

Aceasta se petrecea la sfârșitul lui Aprilie. Prin Mai a venit dela Poltava d-na Korolenko. Foarte supărată, privea cu ochii în lacrimi la fratele ei care se stingea zi cu zi. Veneam de câte două ori pe zi la dânșii în timpul acela și multă vreme în tăcere priveam la bolnav, care, afundat în nedeslipitul jilț, cu ochii pierduți în gol, visa poate în ceasurile acelea la patria lui iubită pe care n'avea s'o mai revadă niciodată. La vre-o săptămână doctorul a fost dus la București în Institutul Diaconeselor. O lună

www.dacoromanica.ro

mai târziu m'am dus şi eu să-l văd. Korolenko sosise cu o săptămână mai înainte şi locuia în Aleia „Blank": L'am găsit pe marele scriitor acasă.

In odae totul era răvăşit; un geamantan în mijlocul casei, câteva cărţi şi rufe gata să fie strânse. M'a primit cu multă prietenie, scuzându-se că e aşa de deranjat la el şi că cu regret trebue să plece în patrie fiind chemat de interese urgente. Privirea lui tot aşa de dulce şi mângâetoare, ochii tot aşa de duioşi şi profunzi, cătau la mine cu aceiaşi bunătate.

Observasem că Korolenko îmbătrânise puţin şi părea cu mult mai obosit, ca atunci când îl cunoscusem... Cu voce înceată şi plină de resemnare, mi-a comunicat că doctorul nu va trăi mult. Ceeace s'a şi întâmplat.

La plecare m'a invitat la el la Poltava şi m'a petrecut până la poartă.

La câteva săptămâni doctorul a murit şi a fost înmormântat la cimitirul Sf. Vineri din Bucureşti, dus la groapă de câţiva prieteni, cari l'au iubit şi respectat toată viaţa... Cu împrejurarea aceasta tristă, am scris un foileton despre doctorul Petre, şi l-am trimes la Poltava lui Korolenko. La câteva săptămâni, am primit ziarul „Birjevaia Viedomosti", (Ştirile Bursei) cu un articol scris de Korolenko, şi subliniat de mâna marelui scriitor.

De-atunci au trecut ani là mijloc, în căsuţa unde locuise doctorul se mutase un croitor bărbătesc.

Nu ştiu de ce, dar de câte ori treceam pe acolo

www.dacoromanica.ro

şi vedeam feţele acelea gheboşite, simţeam că o tristeţă coboară în sufletul meu. Au trecut ani la mijloc; am părăsit frumoasa Dobroge, iluziile au murit, — totuşi în serile târzii, când stau la gura sobei şi ascult vânturile şuerând la geam, mă gândesc cu bucurie la viaţa mea trăită acolo în deltă şi atunci nu pot să nu-mi aduc aminte cu tristeţe de ceasurile scumpe, de odăiţa modestă, unde am cunoscut pe marele scriitor, pe visătorul Vladimir Korolenko şi cumnatul lui Petru Alexandrovici.

www.dacoromanica.ro

ST. O. IOSIF...

Cu cât vremea trece şi amurgul îşi coboară tristeţea lui peste gândurile mele, cu atât mai clară mi se desemnează înainte icoana lui Iosif.

Il văd şi astăzi, potrivit de statură, cu ochii mari şi blânzi, cu vorba caldă mai mult şoptită, cu gesturile line, veşnic meditativ, singuratic şi fugind de lume.

L'am cunoscut într'o zi de vară, în grădina cafenelei Bulevard. Poetul purta o pălărie moale, gris, şi era întovărăşit de Sadoveanu, care nu de mult venise şi el din Fălticenii depărtaţi, aducând la „Sămănătorul" vigoarea unui deosebit talent.

A fost o clipă de mare bucurie, întâlnirea mea cu el.

Iosif, care era atât de scump la vorbă, în intimitatea prietenilor, devenea comunicativ, spunea

www.dacoromanica.ro

glume fără sa depăşească vreodată fondul moral al povestirei.

Intotdeauna vorbea cu înfocare de neamul lui şi niciodată rău de prieteni.

Cu cât îl cunoşteai, sau mai bine zis cu cât se lăsa să fie cunoscut, admiraţia creştea şi'n locul prieteniei, se interpunea între tine şi el, o nuanţă de respect... de adoraţie neprihănită.

Cu Iosif alăturea te simţiai mai bun, mai blând, şi după ce te despărţiai de el, ecoul glasului lui îţi rămânea multă vreme în ureche, ca o muzică plină de duioşie şi resemnare.

Nu ştiu cine ar fi fost omul care să-l cunoască şi să nu-l iubească pe acest poet delicat şi subtil, pe acest copil nevinovat, care nu era făcut pentru lumea noastră...

Imi aduc aminte de vremea când era funcţionar la Fundaţie, şi parcă îl revăd şi astăzi, cum sta liniştit cu o carte în mână, la masă, în mijlocul studenţilor, ori păşind încet prin sala cu covoare moi, să nu supere şi să nu turbure cu nimic liniştea de vis...

De câte ori aveam ceva de vorbă cu el, trecea într'o odaie alăturată ca să nu supere măcar cu şoapta pe acei cari citeau.

In toată viaţa lui, Iosif a suferit de lipsa banilor şi numai o singură dată, atunci când a scris poemul „Din zile mari" în 1904, atunci l'am văzut cu bani mulţi la el.

Mergeam spre casa lui Sadoveanu şi ţin minte

www.dacoromanica.ro

că pe drum îmi repeta: „Acesta e cel mai mare poet epic al nostru“...

Seara după o zi de petrecere în grădiniţa mică, la Sadoveanu şi după ce am bătut câte un stacan cu vin din clasicele ulcele la tata Pascale în Romană, m'a petrecut la gară.

Pe drum Iosif îmi vorbi: In locul acestei poeme...—poema îi fusese comandată pentru 2000 de franci de Haret,—mai bine scriam poezii lirice.

De acolo, de câte ori ne întâlneam, mereu îl vedeam zâmbind.

„Ai venit iar din stuful tău, Nicolae“?

In 1906, în vremea expoziţiei, aproape o săptămână am fost împreună. Iosif stătea în Calea Plevnei. Era singur acasă şi mă invitase la el. Dormeam împreună şi Iosif îmi citea seara, târziu, din poeziile lui Heine traduse de O. Carp.

Imi povestea din viaţa lui Păun Pincio, pentru care avea o mare adoraţie şi se înduioşa până la lacrimi când istorisia moartea şi îngroparea acestui neferecit poet.

In zilele expoziţiei Iosif era în culmea fericirii.

Toată ziua stam la expoziţie şi ascultam corurile ardeleneşti. Iosif beat de bucurie, cu lacrimi în ochi, privea la fraţi lui cari veneau din Ardeal, din Ardealul îndepărtat, în a cărui curăţenie el credea cu sfinţenie.

N'aveam parale şi într'o dimineaţă, ne-am pomenit şi fără tutun.

Iosif a făcut pe dracul în zece şi a luat pe

www.dacoromanica.ro

datorie un pachet de 50 de bani de la regia de alături, am mers apoi pe la Minerva, s'a sucit s'a învârtit, şi a mai căpătat din vânzarea „Sămănătorului“ 7 franci.

Dejunul era asigurat. Am mers la expoziţie, iar seara la piesa „Moş Ciocârlan“.

Din galerie, marele poet îşi băşicase palmele aplaudând şi strigând de bucurie.

După serbare la „Carul cu bere“ şi târziu de tot acasă, ca să reîncepem a doua zi acelaş vagabondaj, în beţia entuziazmului pe care ni-l dădea tinereţea şi prezenţa celor de dincolo.

Au trecut ani, Iosif devenea din zi în zi mai trist, mai singuratic.

La o şezătoare la Tulcea, după reprezentaţie, am stat până la plecarea vaporului în casa unui prieten, vorbind şi discutând.

Apoi ne-am revăzut din nou la Bucureşti... Iosif era tot mai mâhnit căci vijelii mari se abătuseră peste viaţa lui trudită... O singură dată l'am văzut ocărând. Era vorba de oarecare dureri intime, pe care nu e locul şi nici vremea să le povestesc acum.

Se plângea de ochi şi purta ochelari... Mereu repeta aceleaşi vorbe.

„Of, odaia asta îmi face impresia unui vagon gata să plece...

Seara am mers la „Maiorul Mura“. Stam de-o parte, la o masă şi Iosif îmi spunea o poezie la ureche...

Eu i-am recitat încet, tot una de a lui.

www.dacoromanica.ro

„Din culmea vârfului cu dor".

El mă asculta tăcut şi clătina cu tristeţe din cap... Se uita în ochii mei cu o melancolie care mă făcea să-mi curgă lacrimile.

După două zile am fost din nou la el. La despărţire, m'a privit lung, mi-a vorbit de literatură şi mi-a dat sfaturi cari pentru mine ţconstitue un adevărat crez literar. Nu ştiu de ce privindu-l atunci, o tristeţă amară îmi sfăşia inima.

Seara, când să plec la gară, l-am rugat să ne fotografiem... Am mers împreună cu Gârleanu, Tomescu, Ciotori, iar peste o lună când m'am reîntors la Bucureşti, Iosif zăcea în sala de autopsie la Colţea, pe un pat de tablă, dormind somnul de veci.

L-au îngropat în ziua mobilizărei, pe acest mare poet şi neferecit copil, care s'a strecurat în viaţă, ca un fluture, o floare, după cum singur spune într'una din poeziile lui.

N'am avut norocul să-l întovărăşesc la groapă, dar de atunci cu cât vremea trece şi peste zilele mele coboară amurgul unei seri târzii... întotdeauna, de câte ori mă gândesc la el, nu ştiu de ce îmi vine să plâng...

www.dacoromanica.ro

GH. MURGOCI.

Ne-am cunoscut acum douăzeci de ani într'un cerc de scriitori la „Sămănătorul".

Revista aceasta, atât de răspândită atunci, rămăsese fără de director prin retragerea profesorului Iorga şi Murgoci unul dintre colaboratorii ei cei mai aleşi, se lupta din răsputeri ca să nu înceteze o publicaţie aşa de valoroasă.

Câte conciliabule, cîte discuţii şi câtă grijă, faţă de răspunderea care o cerea continuarea mai departe, a unei reviste cu un trecut aşa de glorios.

Principalii conducători, Iosef şi Anghel, se părea c'au perdut încrederea şi hotărâră să se retragă. Şi atunci a venit Murgoci cu Sandu-Aldea.

Cu o hotărâre de neînvins, Murgoci a împrăştiat din sufletele foştilor colaboratori orice neîncredere, şi revista a mers înainte.

www.dacoromanica.ro

Cel mai puternic sprijinitor era acum Murgoci. Nu era număr ca să nu vezi iscălitura lui în paginile revistei.

Din călătorii, din tren, oriunde ar fi fost, trimitea regulat articolele lui atât de instructive şi pline de viaţă, de dragostea de neam, de adâncă învăţătură... Pământul ţărei, îi era cunoscut în întregime, nu numai ca geolog, dar ca obiceiuri, credinţă, suflet.

Geologul deprins să ciocănească, să sape, nu se uita numai în straturile pământului ci şi'n acele sufleteşti şi de aceia orice chestiune de ştiinţă pozitivă, era legată de un studiu naţional, politic, etnic.

Nu era serbare românească în legătură cu trecutul şi viitorul neamului, ca să nu-l vezi acolo.

Aşa ne-am întâlnit la Sibiu, prin 1906, la Centenarul lui Şaguna.

Murgoci mi-a propus să locuim împreună şi zilele cât a durat la Reşinari, pomenirea marelui mitropolit, era de-o veselie, de-o exuberanţă, de-o încredere în viitorul neamului nostru, cum rar ai fi putut-o afla la un altul de vârsta lui.

Vecinic cu sfatul plin de optimizm, alergà în toate părţile, cercetà, se interesà, până'n amănunt, de orice chestie care ar fi putut aduce un folos cât de mic neamului.

Avea legături cu toţi fruntaşii vieţii naţionale ardelene, cu scriitori, ziarişti, preoţi, învăţători...

Serbările acele, în satul poetului Goga, lângă mormântul lui Şaguna, mi-au rămas pururi întipărite în sulfet şi ele constitue pentru mine, una

www.dacoromanica.ro

din petrele de rezistenţă sufletească, cu care am putut să-mi ţin încă dorul şi'ncrederea în viitorul nostru. Acolo am văzut preoţi bănăţeni viguroşi şi frumoşi ca bradul. Acolo a fost Sanctitatea Sa Patriahul Miron; D-r Lucaci, Maniu, Agîrbiceanu; acolo s'au adunat preoţi şi învăţători şi norod mult, mult, din toate părţile Ardealului, şi chiar din şesurile ungurene.

Cât entuziasm şi câtă speranţă! Şi Murgoci, era pretutindeni; o clipă n'avea răgaz. El vedea în comemorarea aceasta, pecetea unei năzuinţi, unei legături între trecut şi viitorul neamului.

Acolo, în cimitirul satului, l'am cunoscut pe Vlaicu şi tot de la serbarea aceia, a pornit ideia ca să vină la Bucureşti, să-i dea concursul ca să construiască aeroplanul lui, care până atunci era făcut din şindrilă şi'n loc de motor trăgea caii la el.

Eram faţă când Goga a vorbit cu Murgoci de Vlaicu, iar mai târziu Murgoci l-a întrodus pe Vlaicu oriunde avea nevoie ca să ,poată ajunge înplinirea visului lui.

Din anul acela mă vedeam cu Murgoci nu tocmai des la Bucureşti şi-n totdeauna, acelaş glas blând îmi spunea cu regret, că m'am lenevit şi-i păcat că nu mai scriu.

Acasă, între sutele de volume, hărţi, amintiri din călătorii, covoare, vecinic preocupat chiar când vorbea cu tine, el îşi făcea planuri, judeca o chestie şi-o rezolva, ca imediat ce se se scula de la masă

www.dacoromanica.ro

să-l vezi repede luând note, scriind, căutând o carte să afle ceva.

Aşa a fost Murgoci toată viaţa...

O clipă n'a stat... Vecinic studiind, colindând toate colţurile locuite de români.

A murit la 53 de ani, dar a văzut aşa de mult, în cât altuia i-ar fi trebuit mai mult de un veac.

Cu Basarabia, Murgogi a avut legături adânci şi-odată această provincie reîntoarsă la mama ei, în vremurile de grea cumpănă, atunci când totul era de făcut, a alergat la Chişinău şi cu sfaturile, scrisul, s'a pus în slujba neamului, aranjând definitiv şi elaborând legea împroprietărirei, problema acea gravă de care atârna existenţa şi viitorul nu numai acestei provincii, dar şi-a neamului întreg.

Cu De Martonne la Paris, în comisiunea de studii a populaţiei Basarabiei, alături de alţi învaţaţi şi oamenii politici, el a contribuit în mare parte la recunoaşterea acestei provincii de comisiunea păcei...

La Londra, se agita pentru acordarea unui împrumut Ţărei; pe unde trece, iea contact cu oameni mari ai lumei şi-i învită, îi conduce în ţară, le arată, explică la faţa locului orice chestiune care era nelămurită.

In ultimul timp, găsise multe greşeli în harta etnografică a lui Nour. Murgoci a fost acela care, prin scris, a atras atenţiunea că multe din satele trecute cu majoritatea populaţiei străină, sunt moldoveneşti.

www.dacoromanica.ro

Modest din cale afară, a refuzat toată viața orice distincțiuni oficiale.

A refuzat chiar să între în Parlament.

In ultimul timp când ne-am văzut, era cu profesorul Jervis de la Universitatea din Bristol și-am mers împreună la Parlament. In drum, Murgoci oprește trăsura, se dă repede jos, și'n scurt se întoarce cu un covor vechiu, moldovenesc, din cele înșirate pe cheiul Dâmboviței.

Apoi tot drumul a început să-i explice profesorului străin, importanța și frumusețea motivelor noastre naționale.

La despărțire câtă grijă, câtă atențiune, cum să mă duc, ce să arăt profesorului străin, ce să fac în cutare chestiune, în totul o preocupare extraordinară față de acela care avea să spue o vorbă bună de neamul lui și de Basarabia.

Așa de mare era patriotizmul lui că D-na Murgoci, Englezoaică, sub înfluența lui, făcuse un cerc la Londra și scria articole mai mult de cât favorabile nouă.

Astăzi când pământul țărei, în ale cărui straturi a săpat și studiat, l-a primit așa de timpuriu în sânul lui, nu e oare o datorie de recunoștință față de amintirea și sacrificiile făcute de el pentru Basarabia, ca basarabenii să-i ridice un bust pe una din aleele grădinei publice?

www.dacoromanica.ro

LA SOROCA CU D. IOV

Te urci în tren noaptea la 10 în Chişinău, şi când te-a prins bine somnul, o mână puternică simţi că te sgâlţie.

— Sculaţi, schimbarea trenului pentru Bălţi...

Te dai jos în gară şi somnoros, treci prin sala de aşteptare spre celălalt peron...

Bagaje îngrămădite pe margine, chipuri somnoroase aplecate deasupra buccelelor, militari din concediu cu lădiţile, ori cu câte-o gâscă în traistă, cine ştie cărui plutonier s'o ducă plocon, se şterg greoi pe lângă tine.

Un vânt rece îţi mângîe obrajii, un acar unsuros cu-n felinar roşu ţi-a tăiat calea, un câine fără nici un stăpân, se'ncurcă între picioarele călătorilor.

Liniile ruseşti s'au prefăcut, maşinele, vagoanele la fel, numai şueratul acela greoi, întunecat,

www.dacoromanica.ro

ca venit de sub pământ, a rămas şi astăzi să-ţi amintească vremurile trecute.

Până la Bălţi, dormi în voia cea bună. Călători în clasa întâi, puţini, aşa că fiecare îşi ocupă ca la el acasă o canapea, având grijă să-şi pue sub picioare jurnalul obicinuit, ca să nu cadă în contravenţie cu nouile dispoziţii ale C. F. R.

Mă trezesc în gara mică, o gheretă păcătoasă, cu-o inscripţie al cărui nume nu m'a interesat niciodată.

Căruţe, trăsuri şi pasageri cari se dau jos ca s'ajungă mai degrabă în oraş...

La gara mare, în restaurant, bem ceai, iar timpul ramas până la plecare, îl petrec privind şi admirînd splendidul parc al gării, cel mai frumos parc de gară în tot cuprinsul Ţării.

In Bălţi, n'aşi avea ce vedea, cu toate că dela aşezarea noastră, multe s'au prefăcut în oraşul acesta glodos, înconjurat odinioară de băltoace...

Şi ce bucurie când maşina greoaie se pune'n mişcare!.. Aşi vrea să sbor par'că mai repede spre Floreşti...

Nici o privelişte care să-ţi mângâe ochiul... dealuri posomorâte, sterpe, şuviţe de şesuri line, şi nici o limbă de pădure... un copac, departe în zare e-o mare minune...

Cele câteva staţii până la Floreşti le trecem repede, iar bucuria mea nu e mică când trenul a atins marginea satului, în ogrăzile cărora soldaţi de-ai noştri, stau drepţi privind trenul.

www.dacoromanica.ro

Din fugă văd la uşile caselor tăbliţe cu inscripţii, ceeace'mi aminteşte de refacere în Moldova anului 1916—1917, când orice casă mai curăţică, reprezenta sediul comandantului unei unităţi.

In gară la Floreşti, câţiva evrei s'au şi repezit la mine.

Cu automobilul, mă gândesc eu, şi'n câteva minute iată-mă instalat lângă şofer, un bucureştean simpatic, tovarăş cu evreul ce stă la dreapta lui şi care până dincolo de eşirea din sat, culege călătorii depe drum, şi-i bagă, claie grămadă pe platforma autobuzului, prefăcut în automobil de pasageri.

Printre alţi tovarăşi de drum simpatici am plăcerea de-a avea şi doi hoţi legaţi de mâni, cu jandarmii după ei, înghesuiţi acolo alături de restul gloatei.

Insfârşit, iată-ne pe drum...

Domnul Uşer, la dreapta şoferului, dă comanda... Autobuzul se lasă la vale, urcă la deal, iar se urcă, iar coboară, gâfâe, pare că geme, dar n'are ce face... trebue să meargă...

Am trecut prin două sate... Frumuşica... şi Bezeni... Frumuşica e în vale, şi are şi o baltă, care cine ştie prin ce minune a scăpat de secetă... Cârduri de gâşte pătează faţa liniştită a ghiolului.

Dela Bezeni la Isvoare, drumul e mai lin, apoi de aici în colo, dealuri şi văi, fără urmă de păduri, ori de sate... Floarea soarelui ne râde în cale cu bucurie...

Ce mult s'a gravat în sufletul meu singurăta-

www.dacoromanica.ro

tea şi tristeţa câmpiilor basarabene încrustate de aceleaşi coline şi vài fără sate şi fără vieaţă!..

Uneori mergi cale de zeci de kilometri, fără să'ntâlneşti o umbră de copac, ori un suflet de om...

Ridici un deal mare, crezând că dincolo de creasta lui vei da de locuinţi cu viaţă, mişcare, dar aşteptarea ţi-a fost zadarnică...

Aproape de Soroca priveliştea se schimbă. O pădure frumoasă, s'arată pe culmea dealurilor...

O tăiem repede prin mijloc, pe-un drum natural, lăsând şoseaua îngrozitor de rea—la o parte.

Cu cât ne apropiem de Soroca, zările se îmbracă în verde... Cerul ne apare mai limpede.

— Acolo trebue să fie Soroca, întreb eu pe bucureşteanul meu...

— După dealul care se vede.

Coborâm acuma o vale prăpăstioasă cu cotituri scurte... un drum periculos mai ales pentru hudubaia noastră, care duce în spate aproape 20 de suflete.

Şoferul îşi încordează mâinele pe volan şi ochii lui sclipesc de îngrijorare...

In faţa noastră prăpăstii înfiorătoare şi stânci uriaşe, albe ca varul, sclipesc în soare...

Căldura se'nteţeşte dar boarea Nistrului ne mângâie obrajii...

Iată-l, e aici, după cotul acela aşa de pronunţat. Trecem acuma pe lângă el, şi şoseaua care e aşa de lină cu pomi sădiţi pe margine, de ai noş-

www.dacoromanica.ro

tri, e aşa de dreaptă în cât bucureşteanul, ca şi când ar voi să se răzbune, dă drumul maşinei...

Căsuţe frumoase,—cu flori la ferestre şi flori în pridvor—,vârâte în malul prăpăstios, şi Nistrul pe dreapta aşa de limpede, aşa de curat! Iar dincolo, să asvârli cu piatra, Ucraina... Te uiţi şi nu-ţi vine să crezi!.. Aici, în faţă, se'ncepe ţara teroarei şi-a necunoscutului?

In poartă m'aştepta prietenul meu, scriitorul Iov. Până la el urcă o cărare printre copaci roditori şi tufe de tot felul.

Un adevărat cuib poetic e locuinţa lui Iov...

In odăile largi şi curate, împodobite cu scoarţe şi chilimuri moldoveneşti, cu portretele tuturor scriitorilor noştri, o atmosferă de voie bună şi prietenie care te cucereşte deodată... Şi privelişţea asta măreaţă, mirosul florilor, aerul curat, care intră din belşug în odăi, totul te dispune...

Şi nu ştiu ce să fac mai întâi, să'ncepem a ne povesti întâmplări din vieaţa noastră, s'admir panorama pe care ne-o desveleşte în faţă Nistrul, să-i cercetez biblioteca?..

După masă, cu toată oboseala drumului, în loc să dorm, îmi sprijin coatele de prichiciul ferestrei şi rămân cu ochii pironiţi în gol... E adevărat şi totuşi nu-mi vine a crede!.. Pe aici am venit eu cu vaporaşul, dela Tighina, în Basarabia rusească acum 17 ani?..

Şi astăzi, în Basarabia noastră, în Ţara mea, din casa unui scriitor român, privesc liber locurile pe unde am călcat odinioară cu atâta teamă?

www.dacoromanica.ro

Ruşii, numeau Basarabia dela Soroca în sus „Basarabia Elveţiană"!.. Funcţionarii lor din imprejurimi, veneau aici să'şi petreacă luna de concediu... Bolnavii nămeau căsuţe, ca să-şi îndrepte plămânii...

In adevăr, Soroca e un cuib de recreaţie, de linişte, minunat pentru bolnavi, aerul curat şi limpede, frumuseţea peisagiilor redă sănătate acelora cari şi-au pierdut-o...

Orăşelul ghemuit între dealuri stâncoase, acoperite de vii şi livezi deoparte şi Nistrul de alta.

Trei străzi sunt de toate, trei străzi paralele în partea cea mai largă a oraşului, între Nistru şi munte, iar în spre bariere numai două.

In Soroca, când îţi dă cineva întâlnire nu se însemnează locul, căci dacă ai eşit în oraş, nu se poate să nu te întâlneşti...

Chiar dacă ai întrat undeva cu treabă, sergentul de oraş, cunoscuţii, îţi spun numai decât... unde te afli...

Dacă vara, Soroca e aşa de frumoasă, şi atrăgătoare, în schimb iarna, vai de acei cari ar avea o nevoie să plece, mai ales în epoca ploilor!... De aceea, bieţii funcţionari cari s'au aşezat aici, de cum vine toamna îşi iau rămas bun dela orice legătură cu restul Ţării...

Seara e întunecoasă... Câteva stele sclipesc din înălţime... Din fereastra deschisă zăresc dunga argintie a Nistrului... In spate, stâncile negre par înfiorătoare...

www.dacoromanica.ro

In Ţichinovca pe celălalt mal, s'aud glasuri omeneşti, aşa e de mare linistea...

Printre copaci zăresc câteva lumini, ceeace face să mă mir... Intreb pe Iov:

— Cum se face că într'un sat aşa mare, doar câteva lumini?

— N'au gaz...

— Dar de a le îmbrăcămintei?

— Vai de capul lor... Dacă nu s'ar duce dela noi contrabandă, nu ştiu zău ce-ar face!.

— Şi cum se pot strecura contrabandiştii?

Acuma nu prea, dar iarna... Cum să-i păzeşti în nopţile negre!.. Nu vezi Nistrul... când e îngheţat doar câţiva paşi să faci şi l-ai trecut... Şi apoi ce să le facă... mai toţi au neamuri aici...

Aducem apoi vorba de literatură, de viaţa care o duce el în Soroca.

— Ei, de veneai în Mai s'asculaţi privighetorile!.. Stam noaptea, iată aşa cu coatele pe fereastră şi nu ne mai săturam...

Una, zece, începeau deodată... O nebunie nu altceva...

Eu i-am povestit de concertele auzite la Chiţcani-Puhăceni... Şi Iov a căzut pe gânduri...

— Ştii ce, îmi vorbi el într'o vreme?

De-am fi sănătoşi, la anul, în Mai, să colindăm tot malul Nistrului de aici dela Soroca în jos... Să ne săturăm în caltea pentru toată vieaţa de cântecul privighetorilor...

www.dacoromanica.ro

Mă uit la el şi dau din cap.

El tace şi nu-mi răspunde. A înţeles gândul meu.

Dimineaţa mă duc să vizitez cetatea...

Cobor pe străzi înguste, pietruite îngrozitor de rău, prin faţa unor magherniţe umede, joase, pline de murdărie, de miros, şi de muşte de unde se ivesc chipuri de evrei negustori, cari la trecerea mea aruncă căutături sperioase...

Trec pe lângă o sinagogă, o ferărie, şi cobor la mal... Mulţime de femei, copii, se scaldă şi-şi spală rufele în apa limpede.

Un grănicer stă în faţa cetăţei...

Cu ani în urmă, cetatea era învecinată cu gunoaele şi murdăriile târgului, cu toate că aici era portul, unde acostau vapoarele pe Nistru.

Acuma locul e împrejmuit cu gard de sârmă, gunoaele au fost scoase, flori şi tufe de măcieşi cresc în jurul gardului...

Cu voia santinelei întru în fosta cetate, care după cum spune d-l Iorga, n'a fost niciodată un centru de apărare, ci mai mult un punct de strajă în calea Tatarilor şi a duşmanilor cari călcau pământul Moldovei...

Intr'o trăsurică a zemstvei pornim spre Cosăuţi...

E în amurg... Oraşul cu clădirile lui rămâne în urmă... Când depe dealul Bujeroiului întorc capul şi privesc în urmă, oraşul pare că arde... Nistrul

www.dacoromanica.ro

pare un lac de sânge, în asfinţitul de purpură. Şi ce ciudat e, că din pricina cotului care-l face el aici, la început, nu pot deosebi dacă Ţighinovca, satul din faţa Sorocei, e în Ucraina ori la noi.

Cale de aproape o oră călătorim într'o singurătate înfiorătoare. O singură limbă de pădure, un huceag cu o casă de ţară şi un călăreţ pe cal alb întâlnim la jumătatea drumului, dincolo de Soroca...

Nistrul aici face un cot şi intră adânc în malul ucrainean. Ciudat e râul acesta plin de cotituri! Uneori coturile acestea sunt mai line, alteori scurte şi intră ca nişte dinţi uriaşi în trupul Basarabiei... Incepe a însera. Un vânt uşor trece prietenos printre lanurile de popuşoi proaspăt prăşiţi... Nori turburi se ridică dinspre Ucraina ca nişte munţi de păcură... Văzduhul e întunecat şi în aer miroase a ploaie...

Coborâm la vale. Nistrul care şi-a ascuns faţa cale de-o oră îşi arată spinarea argintie dintrodată...

In faţă, în negreala de pomi şi case albe, se deslueşte lampolul.

Stânci enorme de piatră, de acum înainte, încununează malurile Nistrului...

Coborîm tot la vale, şi intrăm în Cosăuţi...[1]

Căsuţe frumoase, gospodării bine întemeiate şi flori la fiecare casă... Tufe de trandafiri zâmbesc ici colo... Peste tot un verde închis, şi o curăţenie care te uimeşte, curţile oamenilor bine îngrijite, casele toate văruite...

Printre pomi zăresc gospodari cioplind lespezi de piatră... Unii fac cruci, alţii roţi de tocilă...

www.dacoromanica.ro

Albul cămeşilor lor, albul petrelor, verdele copacilor şi argintul apei, toate culorile acestea îmbinate, îţi dau o impresie de melancolie vagă...

Iov îmi lămureşte: gospodarii de aici trăesc mai mult din cioplitul pietrei...

Vezi lespezile acestea, trebue să fie comandate pentru pavajul unui târg oarecare...

Crucea ceea mare de acolo, cine ştie în ce cimitir şi la capul cui va fi aşezată!

— Dar piatra de unde o iau!

— Piatra o iau din stâncele de colo...

Fiecare gospodar are cariera lui...

Iată şi stâncile, vorbeşte Iov întinzând mâna...

Ne oprim în faţa pichetului... O casă curată, cu flori... In faţă un soldat de strajă priveşte depe şanţul de apărare... Un monument frumos... înălţat prin stăruinţa unui fost comandant de companie se ridică în faţă plutonului...

Şi şcoala şi primăria, toate locuinţele administraţiei din Cosăuţi sunt aşa de frumoase şi îngrijite...

Curtea boerească, mărginită de un gard de piatră şi cu o poartă de fer, e pustie...

Intrăm înlăuntru şi privim în lungul aleelor. Nici un om, nici un câine măcar...

Dece atâta pustiu, atâta melancolie?

Ne întoarcem la pichet şi plutonierul un tânăr înalt şi simpatic, ne ese în cale...

Cu o deosebită bunăvoinţă se oferă să ne

www.dacoromanica.ro

conducă peste tot... E tocmai din Olt şi la auzul locului lui natal nu mă pot opri să-l întreb:

— Oltul e tot aşa frumos ca Nistrul?

— Ei, unde se află! răspunde el zâmbind...

— Şi cum te'npaci aici?

— Bine... Oamenii sunt liniştiţi...

— Dar ce vorbesc de noi?

Plutonierul priveşte la mine iar zâmbind... „Sunt buni... de treabă... muncitori... Când îi întreb dacă-s mulţumiţi răspund:

„E bine cu voi...

Nimeni nu te atinge, ce e al tău, al tău e... numai dările sunt mari“...

— Dar de România?

— Acei cari au făcut armata dincolo... sunt cu totul altfel. Plutonierul zâmbeşte iar şi cată în ochii mei cu bucurie...

Imi şopteşte în drum că sunt bine înarmaţi, au mitraliere... au hrană... numai Nistrul e greu de păzit... Atâtea cotituri şi râpi şi păduri, iar uneori patrula trebue să treacă pe nişte cărări aşa de înguste, că un pas greşit i'ar face să-şi piardă viaţa... „Şi gândiţi-vă d-tră“, vorbi el după puţin, clătinând din cap, „ce greu e noaptea, dar mai ales iarna... Şi slujba noi o facem mai mult noaptea“!...

Intrăm la singura băcănie de aci...

Nici bere, nici vin, doar ceai şi limonadă... Pentru şase lei, fiica stăpânei, ne aduce o sticlă de un kilogram...

www.dacoromanica.ro

Cumpărăm covrigi uscaţi şi-i mâncăm cu limonadă... Dacă am aştepta puţin ar fi şi samovarul gata...

Dar umbrele serei cad tot mai tainice... In lampol s'au aprins lumini...

Pe Nistru câţiva pescari şi-au pregătit ciobacele să pornească la pescuit sub ochii grănicerilor. Peştele îl vor împărţi pe din două

Pe malul din faţă, doi grăniceri ruşi—soldaţii armatei roşii, au pornit în patrulă.

— Păzesc şi ei? întreb pe plutonier...

— Ei păzesc!... Vai de capul lor!...

Mă uit în zare. Pădurile s'au înegrit...

Stâncile uriaşe, care'ncununã malul, apar aşa de fioroase!

Tăcerea peste tot e grozavă... Un lătrat de câine nu s'aude măcar.

Aerul e rece şi-ţi înţapă plămânii...

Trebue să plecăm... Trăsura ne-aşteaptă...

Mă uit la plutonierul simpatic...

E aşa de bun sufletul lui, ori singurătatea aceasta îl face mai prietenos, mai gingaş cu oamenii?...

Ne despărţim de Cosăuţi, cu mulţumire dar şi cu o tristeţe care ţi-apasă sufletul...

Inainte de a pleca din Soroca, pornesc cu Iov disdedimineaţă, prin oraş...

Ţărani din colţurile cele mai depărtate ale judeţului au venit la el ca să-i ceară sprijinul şi-l aşteaptă în faţa porţii. Unii vin cale de zeci de ki-

www.dacoromanica.ro

lometri pe jos; printre aceştia mi-a tras luarea aminte un ţăran, în târligi, şi aproape orb... Venise cale de 40 de vârste, cum spunea el, ca să meargă d-l Iov cu dânsul să-i dea un ajutor, că-i invalid de răsboi şi cu seceta, n'are ce mânca...

Fostul prefect de Soroca, cu sufletul lui de poet, nu-l putea refuza...

— Iacă aşa vin în fiecare zi, disdedimineaţă cu fel de fel de necazuri... Unii mă scoală din pat... Ce să le fac?

Şi Iov clatină din cap:

— Şi dacă ai şti, câte necazuri şi nedreptăţi suferă oamenii aceştia!...

Mă uit în ochii lui trişti şi nu răspund nimic...

Dar acum când sunt departe de el şi Soroca, adaog:

„Dacă ar fi toţi ca el, cu sufletul aşa de curat, pătrunşi de aceeaş caldă iubire de neam, ce nu s'ar fi făcut în Basarabia?“.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERIE.

	Pag.
1. Povestea unei vieți	3— 22
2. Boerul Luca	23— 30
3. Selifan	31— 39
4. Pe malul mării	40— 48
5. La Ciurea	49— 55
6. Ultima Rugăminte	56— 61
7. Avrum Sin Avrum	62— 68
8. Frumoasa Paulină	69— 80
9. Meine Hir	81— 85
10. Pe malul Nistrului	86—106
11. Poveste	107—113
12. Lebăda	114—128
13. Intunericul	129—157
14. Din viața unei tinere mosierițe	156—180
15. Șpioana	181—193
16. Vladimir Korolenko	194—200
17. St. O. Iosif	201—205
18. Gh. Murgoci	206—210
19. La Soroca cu D. Iov	211—223

www.dacoromanica.ro

DE ACELAȘ AUTOR

1. Chinuiții, nuvele, Minerva 1907.
2. Răsplata, nuvele, Minerva 1908.
3. Nuvele și schițe (Biblioteca pentru toți) 1909.
4. Din împărăția stufului (nuvele și schițe) Minerva.
5. Din negura vieței (Biblioteca Lumina).
6. Vremuri cernite, Chișinău 1920.
7. Румынская проза 2 volume (Cu L. Marian).
8. Prozatorii noștri 2 volume în românește (Cu L. Marian).
9. Traduceri din Cehov, nuvele, editura Socec.

Prețul Lei 70.

www.dacoromanica.ro